

บทที่ 3

ความขัดแย้งก่อนถึงขั้นความรุนแรง

จากการศึกษาสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองของไทยระหว่าง พ.ศ.2544-2555 พบว่า ในช่วงปี พ.ศ.2544 ถึงเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2551 เป็นจุดเริ่มต้นของพัฒนาการความขัดแย้ง โดยความขัดแย้งจะอยู่ตั้งแต่ระดับที่ 1 ความแตกต่าง ไปจนถึงระดับที่ 3 การแบ่งฝ่าย ในบทนี้จะศึกษาถึงความแตกต่างทางสังคม โดยเฉพาะด้านความยากจนและการศึกษาซึ่งถือเป็นปัจจัยที่เป็นสาเหตุแห่งความขัดแย้ง การแบ่งฝ่ายชนชั้นนำและมวลชน การนำมวลชนเคลื่อนไหวทางการเมือง พ.ศ.2548-รัฐประหาร 19 กันยายน 2549 และการนำมวลชนเคลื่อนไหวทางการเมืองหลังการรัฐประหาร -พฤษภาคม 2551 โดยในการศึกษาการนำมวลชนเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้น จะครอบคลุมหัวข้อ สถานการณ์ทางการเมือง การนำและประเด็นในการปลูกฝังแนวความคิดให้มวลชน ยุทธวิธีที่ใช้และความรุนแรงและการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของรัฐ

ความแตกต่างทางสังคม

1. สรุปสภาวะทางสังคมของประเทศ

รายงานสรุปสภาวะของประเทศ ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อ มิถุนายน พ.ศ.2554 ได้สรุปสภาวะทางสังคมของประเทศไทยไว้ว่า สังคมไทยมีการพัฒนาก้าวหน้าไปในหลายมิติ ทั้งโอกาสในการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ รายได้ และโอกาสทางการศึกษา ระดับการศึกษาโดยเฉลี่ยของประชาชนสูงขึ้น บริการด้านสาธารณสุขมีคุณภาพและมีความทั่วถึงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาทางสังคมที่ต้องเร่งแก้ไขอีกมาก ทั้งที่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง ปัญหาที่สั่งสมมาตั้งแต่ในอดีต และเป็นผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ นอกจากนี้ยังมีเงื่อนไขปัจจัยการพัฒนาหลายประการที่จะส่งผลกระทบต่อสภาวะทางสังคมของประเทศในระยะต่อไป อาทิ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่จะเป็นฐานทางอาชีพและรายได้ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่จะส่งผลกระทบต่ออาชีพและชีวิตความเป็นอยู่ ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และรูปแบบการดำรงชีวิต รวมทั้งเงื่อนไขทางด้านสังคมและการเมืองที่จะส่งผลกระทบต่อทัศนคติ ค่านิยม รูปแบบการดำเนินชีวิตและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ เงื่อนไขและปัจจัย

ดังกล่าวแล้วแต่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน ความมั่นคงในชีวิต รูปแบบการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม ทุนและสถาบันทางสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

สรุปสถานะสังคมในปัจจุบันได้ ดังนี้

1.1 ในระยะยาวโครงสร้างตลาดแรงงานมีจุดอ่อนที่ต้องแก้ไข ได้แก่

1.1.1 สัดส่วนแรงงานนอกระบบที่ไม่อยู่ภายใต้ระบบประกันสังคมมีสูงถึงร้อยละ 62.4 จึงขาดการคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสมและมักจะขาดโอกาสการเข้าถึงการฝึกอบรมที่จัดให้โดยภาครัฐและเป็นข้อจำกัดในการยกระดับทักษะ

1.1.2 แรงงานส่วนใหญ่ยังเป็นแรงงานที่มีการศึกษาและทักษะต่ำ โดยที่ร้อยละ 74.70 ของการจ้างงานรวมในปี 2553 มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า

1.1.3 กำลังแรงงานและผู้มีงานทำในกลุ่มอายุ 15-39 ปีมีสัดส่วนลดลงตามลำดับ ในขณะที่แรงงานอายุ 40-59 ปี มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นซึ่งจะทำให้กำลังแรงงานลดลงและจำเป็นต้องเร่งปรับปรุงผลิตภาพแรงงานเพื่อการทดแทนที่เหมาะสม

1.1.4 ความไม่สอดคล้องระหว่างคุณสมบัติและทักษะของกำลังแรงงานที่มีอยู่กับการต้องการแรงงานในตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน 6 กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก ได้แก่ ชิ้นส่วนและอะไหล่ยานยนต์ ยานยนต์ ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องปรับอากาศและเครื่องทำความเย็น และเครื่องจักรกล

1.2 คุณภาพชีวิตของคนไทยเฉลี่ยโดยรวมดีขึ้น แต่ต้องระมัดระวังพฤติกรรมเสี่ยงที่ทำให้เกิดโรคเรื้อรังมากขึ้น ในขณะที่ยังต้องยกระดับคุณภาพการศึกษาและสาธารณสุขให้เท่าเทียมกันระหว่างพื้นที่ คนไทยมีโอกาสทางอาชีพและรายได้ดีขึ้นตามการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ได้รับบริการทางสังคมที่ทั่วถึงมากขึ้นทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคต่าง ๆ แต่คุณภาพการศึกษายังต่ำและมีความแตกต่างกันมากในระหว่างพื้นที่ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของคนไทยที่มีอายุ 15-59 ปี เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 8.6 ปีในปี 2548 เป็น 9.0 ปีในปี 2553 ตามระดับการศึกษาภาคบังคับ แต่ยังไม่บรรลุตามเป้าหมายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) จำนวน 12 ปี คุณภาพการศึกษาที่วัดจากคะแนนเฉลี่ยของการทดสอบ 3 วิชาหลัก ได้แก่ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคณิตศาสตร์ ลดต่ำกว่าร้อยละ 50 มาโดยตลอด และผลสัมฤทธิ์ยังมีความแตกต่างกันมากในระหว่างภาค ส่วนหนึ่งสะท้อนถึงการกระจุกของทรัพยากรทางการศึกษาโดยเฉพาะเมืองใหญ่ อย่างไรก็ตาม การสร้างโอกาสทางการศึกษาแก่คนที่ยอยู่นอกระบบ หรือการจัดการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตนั้นดำเนินการได้เพิ่มขึ้น แต่ยังคงต้องจัดระบบและหมวดหมู่แหล่งเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ขณะที่ยังต้องยกระดับคุณภาพการศึกษา

ระดับสูงเพื่อสร้างและจัดการองค์ความรู้สนับสนุนและเชื่อมโยงกับภาคการผลิตและบริการให้มีประสิทธิภาพเพียงพอและตอบสนองต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ นอกจากนี้ในปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหา IQ/EQ ของเด็กต่ำลง ดังนั้นจึงต้องเร่งยกระดับสติปัญญาเด็กและความฉลาดทางอารมณ์ (IQ/EQ) ตั้งแต่ในระดับปฐมวัยซึ่งเป็นการเตรียมพื้นฐานที่ดีสำหรับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศและเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดี

1.3 การคุ้มครองทางสังคมมีความครอบคลุมมากขึ้น แต่ยังคงเร่งผลักดันการให้ความคุ้มครองแก่แรงงานนอกระบบให้เกิดผลในทางปฏิบัติ การคุ้มครองทางสังคมมีความครอบคลุมขึ้นโดยเฉพาะหลักประกันสุขภาพทั้ง 3 ระบบ แรงงานในระบบได้รับการคุ้มครองมากขึ้น รวมทั้งผู้พิการและผู้สูงอายุได้รับสวัสดิการมากขึ้น นอกจากนี้การคุ้มครองทางสังคมเริ่มขยายความครอบคลุมไปถึงแรงงานนอกระบบอย่างมีรูปแบบที่ชัดเจนขึ้น แต่ยังคงเร่งให้การคุ้มครองแรงงานนอกระบบจำนวน 23.3 ล้านคนเกิดผลอย่างจริงจังในทางปฏิบัติ และการจัดสวัสดิการและบริการทางสังคมแก่ผู้ด้อยโอกาสและคนยากจนให้ทั่วถึง รวมทั้งส่งเสริมการรวมพลังของทุกภาคส่วนทั้งภาคประชาชน ชุมชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาครัฐ ในการช่วยยกระดับการคุ้มครองทางสังคมให้มีความทั่วถึงเป็นธรรม และมีคุณภาพ

1.4 ทุนและสถาบันทางสังคมอ่อนแอลง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารในยุคโลกาภิวัตน์ที่ส่งผลให้เกิดการเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมและข้อมูลข่าวสารโดยขาดการกลั่นกรองที่เหมาะสมส่งผลกระทบต่อทัศนคติและรูปแบบการดำเนินชีวิต และส่งผลกระทบต่อสถาบันหลักทางสังคมทั้งครอบครัว โรงเรียน วัด และสื่อต่างๆ ไม่สามารถทำหน้าที่ในการบ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรมแก่คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้ไม่เท่าที่ควร วัฒนธรรมที่ดั่งามเริ่มเลือนหาย คนไทยและสังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบคุณค่า ความเป็นไทย และค่านิยมการรักษาวัฒนธรรมไทยที่ดั่งามลดลง จึงมีปัญหาต่อเนื่องตามมาหลายด้านทั้งพฤติกรรมบริโภคนิยม ปัญหาการเสพติดลามก ปัญหาอาชญากรรมทางอินเทอร์เน็ต และปัญหาการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร เป็นต้น

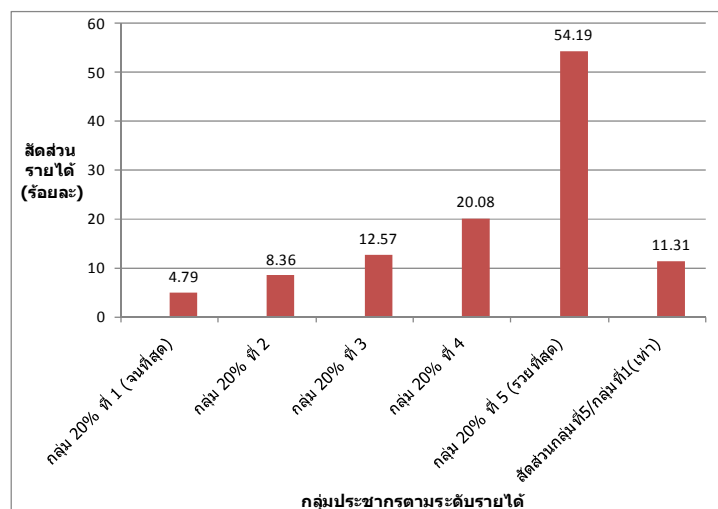
1.5 ความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นปัญหาเรื้อรังที่สะท้อนถึงความแตกต่างในโอกาสของการเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง การเข้าถึงสิทธิที่พึงมีพึงได้ การเข้าถึงทรัพยากร และกระบวนการยุติธรรมที่เท่าเทียม รวมทั้งโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่พึ่งพิงอุตสาหกรรมเป็นหลักและเอื้อต่อเจ้าของทุนมากกว่าแรงงาน ซึ่งทำให้ผลประโยชน์จากการพัฒนายังกระจุกตัวในกลุ่มคนจำนวนน้อย ทั้งในด้านรายได้ การถือครองสินทรัพย์ทางการเงิน และที่ดิน รวมทั้งสินทรัพย์อื่นๆ เชื่อมโยงไปเป็นลูกโซ่ต่อโอกาสในการพัฒนาของกลุ่มคนต่างๆ ในสังคม

สรุปสถานะสังคมข้างต้น สะท้อนให้เห็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ ได้แก่ แรงงานที่ที่มีการศึกษาค่ำ คุณภาพการศึกษาที่ยังต่ำและมีความแตกต่างกันมากในระหว่างพื้นที่ ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษายังมีความแตกต่างกันมากในระหว่างภาค ส่วนหนึ่งสะท้อนถึงการกระจุกของทรัพยากรทางการศึกษาในเฉพาะเมืองใหญ่ การคุ้มครองทางสังคมมีความครอบคลุมมากขึ้นแต่ยังต้องเร่งผลักดันการคุ้มครองแรงงานนอกระบบจำนวน 23.3 ล้านคนให้เกิดผลอย่างจริงจังในทางปฏิบัติ การเลื่อนไหลทางวัฒนธรรมและข้อมูลข่าวสารโดยขาดการกลั่นกรองที่เหมาะสมส่งผลกระทบต่อทัศนคติและรูปแบบการดำเนินชีวิต ทำให้บ่มเพาะคุณธรรม จริยธรรมแก่คนไทยโดยเฉพาะเด็กและเยาวชนได้ไม่เท่าที่ควร สังคมไทยให้ความสำคัญกับระบบคุณค่า ความเป็นไทย และค่านิยมการรักษาวัฒนธรรมไทยที่ดิ่งามลดลง จึงทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่อง ผลประโยชน์จากการพัฒนายังกระจุกตัวในกลุ่มคนจำนวนน้อย ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการทางสังคมและระบบยุติธรรม

2. ความยากจน

ความยากจนเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ แม้ว่าที่ผ่านมาประเทศไทยจะมีความเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่ผลของการพัฒนานั้นมิได้กระจายไปสู่ประชากรกลุ่มต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน ดังแผนภาพที่ 3

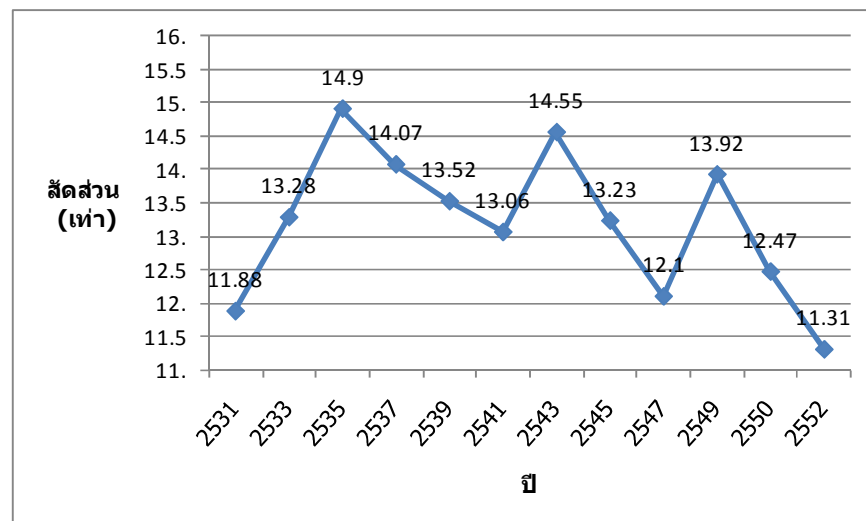
แผนภาพที่ 3 สัดส่วนรายได้ของประชากร จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Quintile by Income) ปี พ.ศ.2552

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภาพที่ 3 แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา รายได้ของประเทศ ไม่ได้ไปตกอยู่กับประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น ประชาชนกลุ่ม 20 % แรก ที่จนที่สุด มีรายได้รวมกันเพียงร้อยละ 4.79 ของทั้งประเทศ ในขณะที่กลุ่มประชาชนที่รวยที่สุด 20% มีรายได้รวมกันกว่าร้อยละ 54.19 หรือคิดเป็น 11.31 เท่าของกลุ่มที่จนที่สุด โดยเมื่อพิจารณาในห้วงปี พ.ศ.2531-2552 แล้ว พบว่า ความแตกต่างระหว่างกลุ่มประชาชนที่รวยที่สุดกับกลุ่มประชาชนที่จนที่สุดนั้นจะเคลื่อนไหวอยู่ในระดับ 11.31-14.9 เท่า ดังแผนภาพที่ 4 จึงอาจกล่าวได้ว่าการกระจายรายได้ไม่เท่าเทียมกัน หรือมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้

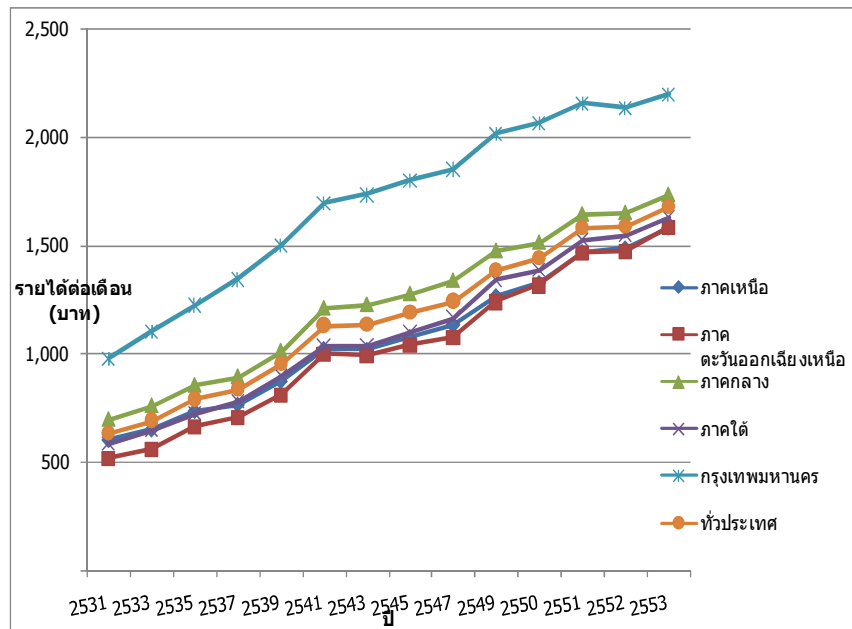
แผนภาพที่ 4 สัดส่วนรายได้ของประชากร 20 % ที่มีรายได้สูงสุด ต่อ 20 % ที่มีรายได้ต่ำสุด จำแนกตามกลุ่มประชากรตามระดับรายได้ (Quintile by Income) ปี พ.ศ. 2531 – 2552

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากการกระจายรายได้ระหว่างคนรวยและคนจน ที่ไม่เท่าเทียมกันแล้ว การกระจายรายได้ระหว่างภาคต่างๆ ก็ยังคงไม่เท่าเทียมกัน ดังภาพที่ 5 แสดงให้เห็นว่า เส้นความยากจน หรือรายได้ขั้นต่ำสุดของแต่ละภาค แตกต่างกันไป โดยพื้นที่ที่ประชาชนมีรายได้ขั้นต่ำจากมากไปน้อย ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ภาคกลาง ภาคใต้ ภาคเหนือ และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตามลำดับ และโดยเฉพาะภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีรายได้ต่ำสุดนี้ เป็นฐานเสี่ยงสำคัญของกลุ่ม นปช. และพรรคเพื่อไทย

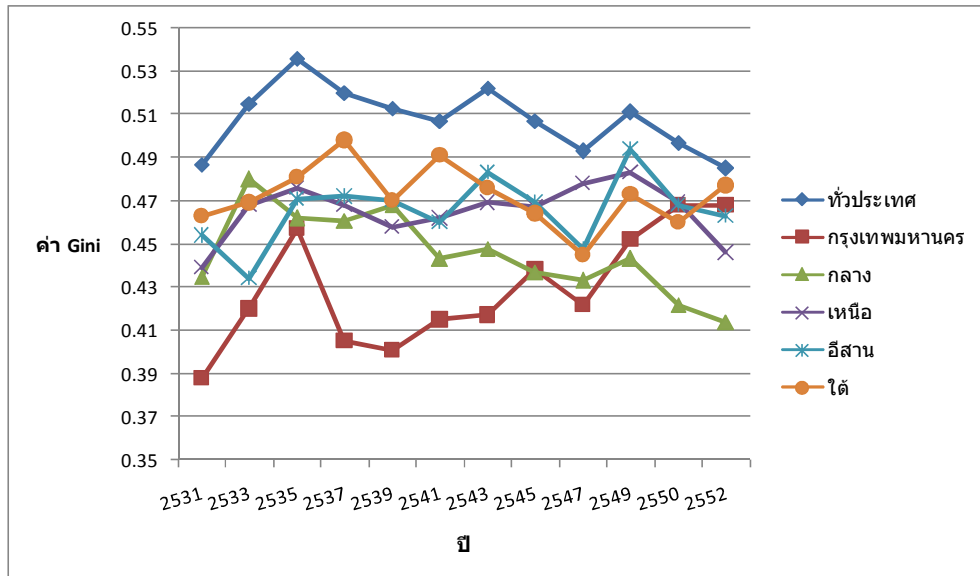
แผนภาพที่ 5 เส้นความยากจน จำแนกตามภาค ปี พ.ศ. 2531 - 2553

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ จินี (Gini coefficient) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการวัดความไม่เท่าเทียมในรูปของสัดส่วน (Gini ratio) ซึ่งค่าอยู่ระหว่าง 0 กับ 1 ยิ่งค่าเข้าใกล้ 1 มากเท่าไร แสดงว่าความไม่เท่าเทียมกันของรายได้ยิ่งมีมากขึ้น จากแผนภาพที่ 5 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์จีนีของประเทศอยู่ในระดับ 0.48-0.53 โดย ในห้วงปี พ.ศ.2531-2552 กรุงเทพฯ และภาคกลาง จะมีค่าสัมประสิทธิ์จีนีส่วนใหญ่ ในระดับต่ำกว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กรุงเทพฯ และภาคกลาง มีการกระจายรายได้เท่าเทียมกันมากกว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคใต้ ซึ่งทำให้สามารถสรุปได้ว่า ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือและภาคใต้ ประสบกับภาวะความเหลื่อมล้ำทางรายได้มากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการเคลื่อนไหวทางการเมืองที่กลุ่ม นปช. มีมวลชนหลักที่มาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ส่วนกลุ่มเสื้อเหลือง มีมวลชนหลักมาจากภาคใต้ ซึ่งล้วนแต่เป็นพื้นที่ที่ประชาชนอาจเกิดความคับข้องใจ หรือความรู้สึกไม่เท่าเทียมกัน จึงออกมาเคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่มดังกล่าว ส่วนสำหรับกรุงเทพฯ นั้น ผู้ที่มาร่วมชุมนุมกับกลุ่มเสื้อเหลือง น่าจะมีเหตุผลมาจากปัจจัยอื่น ได้แก่ การอยู่ใกล้สถานที่ชุมนุมและการศึกษา

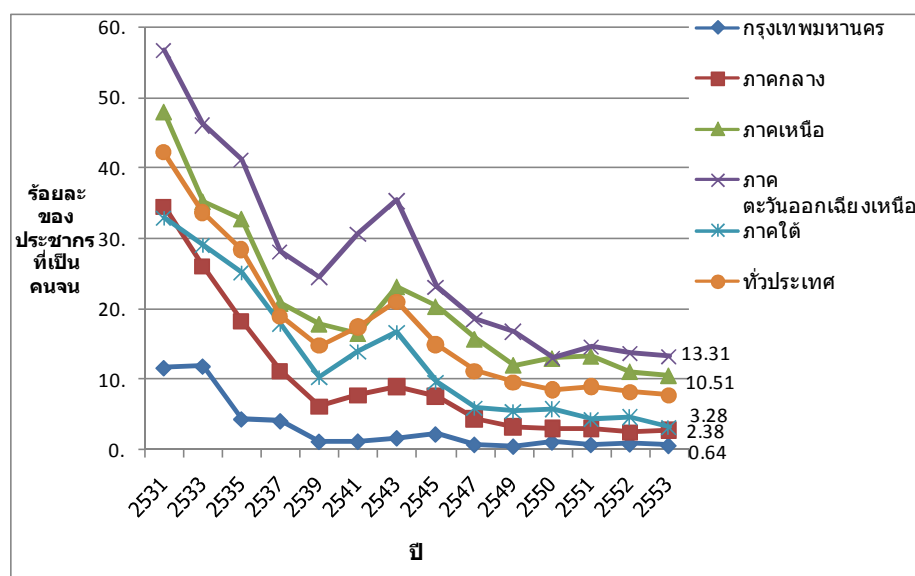
แผนภาพที่ 6 สัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค (Gini Coefficient) ของรายได้ จำแนกตามภาค ปี พ.ศ. 2531 - 2552

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ประมวลผลโดย สำนักพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการกระจายรายได้ สศช.

หมายเหตุ : รายได้ หมายถึง รายได้ประจำ ที่ไม่รวมรายรับอื่นๆ (เช่น เงินทุนการศึกษา มรดก พินัยกรรม ของขวัญ ประกันชีวิต/ประกันสังคม เงินถูกสลาก เงินรางวัล เป็นต้น)

แผนภาพที่ 7 สัดส่วนคนจนด้านรายจ่าย จำแนกตามภาคและพื้นที่ ปี พ.ศ. 2531 – 2553

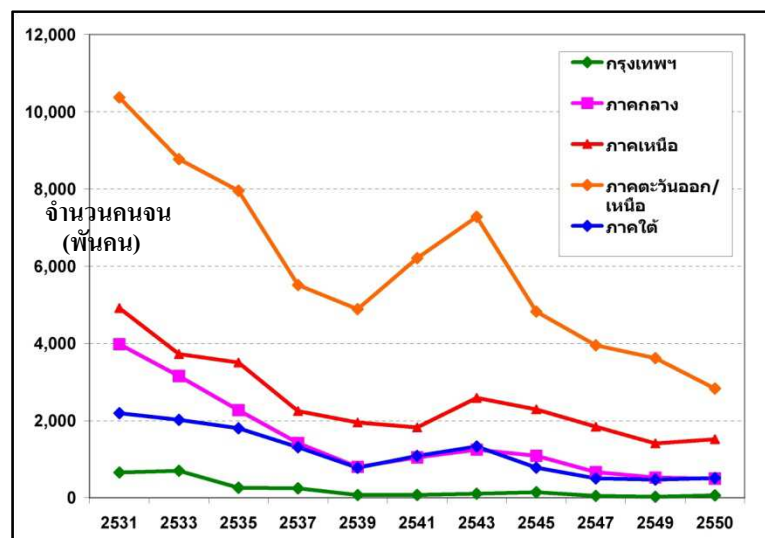

ที่มา : ข้อมูลจากการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน สำนักงานสถิติแห่งชาติ

นอกจากนี้เมื่อพิจารณาถึงจำนวนคนจนทั่วประเทศนั้น แม้ว่าสัดส่วนคนจนทั่วประเทศในห้วงปี พ.ศ. 2531-2553 จะลดลงตามลำดับ แต่สัดส่วนคนจน ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ ยังมีสัดส่วนคนจนมากกว่าภาคอื่นๆ มาโดยตลอด โดยข้อมูลล่าสุดในปี พ.ศ. 2553 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ มีสัดส่วนคนจนร้อยละ 13.31 และ 10.51 ตามลำดับ ในขณะที่ภาคอื่นๆ มีสัดส่วนคนจนในปี 2553 น้อยกว่ามาก กล่าวคือ กรุงเทพมหานคร ภาคกลางและภาคใต้ มีสัดส่วนคนจนร้อยละ 0.64, 2.38 และ 3.28 ตามลำดับ ดังแผนภาพที่ 7

เมื่อนำทฤษฎีการพัฒนาประชาธิปไตยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ มาใช้กับประเทศไทยแล้วจะพบว่า ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจของคนไทยมีเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากข้อมูล/ตัวชี้วัด ความยากจนและการกระจายรายได้ของคนไทยระหว่างปี พ.ศ.2531-2550 ซึ่งได้ลดน้อยลงตามลำดับ เมื่อเปรียบเทียบปี พ.ศ.2531 กับปี พ.ศ.2550 แล้วพบว่าจำนวนคนจนลดลงจากร้อยละ 22.1 เหลือร้อยละ 5.4 หรือเทียบเป็นสัดส่วนคนจนลดลงจากร้อยละ 42.21 เหลือ 8.48 ส่วนช่องว่างความยากจนลดลงจาก 11.4 เหลือ 1.45 ความรุนแรงของปัญหาความยากจนลดลงจาก 4.30 เหลือ 0.41 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2551) ซึ่งเมื่อนำมาแสดงในรูปกราฟดังแผนภาพที่ 8 ความยากจนของคนไทยกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรายภาค จะเห็นว่าปัญหาความยากจนของไทยลดลงอย่างชัดเจน แต่มีความแตกต่างกันในแต่ละภาค โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความยากจนมากที่สุดอย่างชัดเจน รองลงมาคือภาคเหนือ ในขณะที่ภาคกลางภาคใต้และกรุงเทพมหานครมีความใกล้เคียงกัน

แผนภาพที่ 8 ความยากจนของคนไทยกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรายภาค

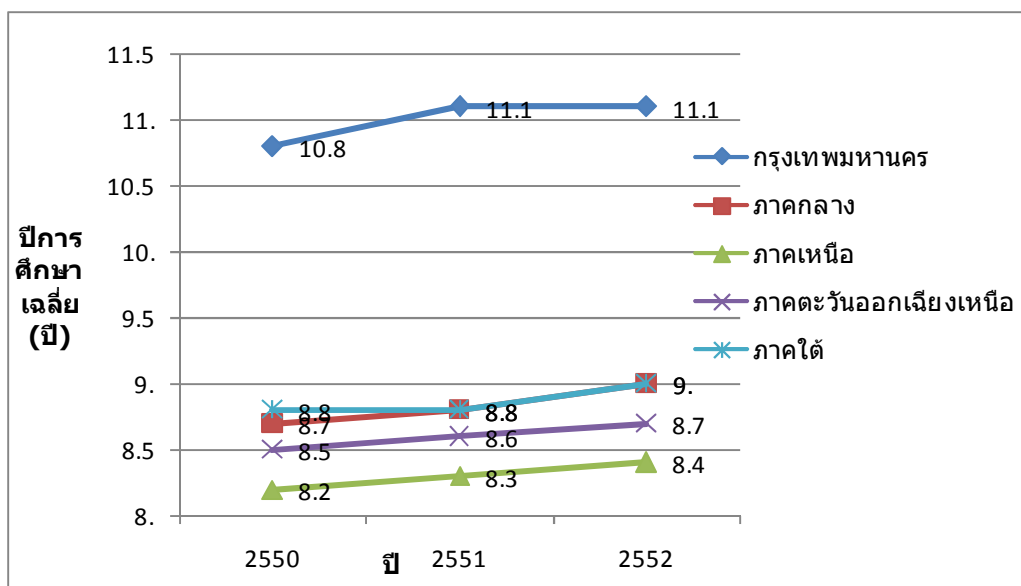
ที่มา: พัฒนจากข้อมูล/ตัวชี้วัด ความยากจนและการกระจายรายได้ปี พ.ศ.2531-2550

กรณีความยากจนนี้ สรุปได้ว่าการกระจายรายได้ไม่เป็นธรรมหรือมีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ ระหว่างคนจนและคนรวย ประชาชนในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้ต่ำกว่าภาคอื่นๆ และมีสัดส่วนคนจนมากกว่าภาคอื่นๆ กรุงเทพฯ และภาคกลาง มีการกระจายรายได้เท่าเทียมกันมากกว่าภาคอื่นๆ

3. การศึกษา

การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศ โดย อัดัม เพรโวซกี (Adam Przeworski) พบว่า ประชาชนที่มีการศึกษาสูง จะเห็นคุณค่าของประชาธิปไตยมากขึ้น ในที่นี้จึงจะศึกษาระดับการศึกษาของประชากรไทยในหัวงที่ผ่านมา

แผนภาพที่ 9 จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากร อายุ 15-59 ปี จำแนกตามภาค หัวงปี พ.ศ. 2550-2552

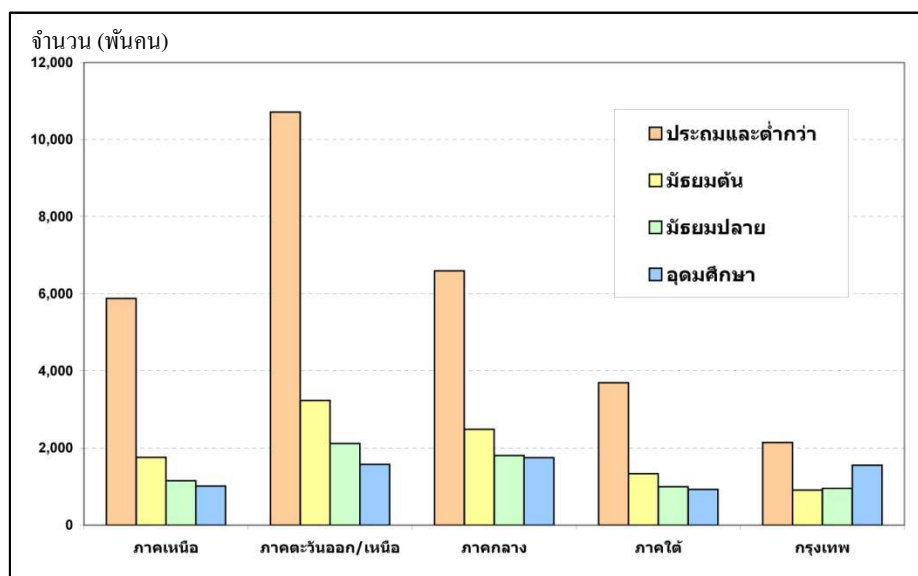
ที่มา : กลุ่มพัฒนาเครือข่ายสารสนเทศ สำนักวิจัยและพัฒนาการศึกษา สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

แผนภาพที่ 9 แสดงให้เห็นว่าในหัวงปี พ.ศ. 2550-2552 กรุงเทพฯ เป็นเมืองที่มีประชากรกลุ่มที่มีอายุในหัวง 15-59 ปี มีจำนวนปีการศึกษามากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคต่างๆ ของประเทศ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2552 เฉลี่ย 11 ปี ในขณะที่ ภาคใต้ และภาคกลางมีจำนวนปีการศึกษาใกล้เคียงกันหรือเท่ากัน กล่าวคือในปี พ.ศ. 2552 ทั้ง 2 ภาค มีจำนวนปีการศึกษาเท่ากันคือ 9 ปี ในขณะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ มีจำนวนปีการศึกษา ในปี พ.ศ.2552 เท่ากับ 8.7 และ 8.4 ปี ตามลำดับ หรือกล่าวโดยสรุปคือ จำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยของประชากรในภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ต่ำกว่า กรุงเทพฯ ภาคกลาง และภาคใต้ จึงมีความเป็นไปได้ว่า ประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ยังไม่เห็นคุณค่าของประชาธิปไตยมากเท่ากับ ประชาชนในกรุงเทพฯ ภาคกลาง และภาคใต้ และเมื่อเปรียบเทียบจำนวนปีการศึกษา กับ ผล การศึกษาของเพร วัชชี ที่ว่า เมื่อมีระยะเวลาการศึกษา มากกว่า 9 ปี ขึ้นไป จะไม่มีความเป็นไปได้ที่ จะกลับไปสู่ระบอบเผด็จการอีก แสดงให้เห็นว่า ประชาชนในกรุงเทพฯ ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งมี จำนวนปีในการศึกษา 9 ปี ขึ้นไปในปี 2552 ไม่น่าจะสนับสนุนสิ่งที่เป็นเผด็จการ

จากผลการศึกษา ของ เซมัวร์ มาร์ติน ลิปเซต (Seymour Martin Lipset) ที่พบว่าถ้า หากระดับการศึกษาของประชาชนภายในประเทศสูงขึ้น จะมีโอกาสที่เป็นประชาธิปไตยมากกว่า เมื่อพิจารณาเฉพาะข้อมูลการศึกษาภายในประเทศไทยตามแผนภาพที่ 10 พบว่า มีความแตกต่าง ด้านการศึกษาระหว่างภาคต่าง ๆ อย่างชัดเจน ย่อมส่งผลต่อระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับ ประชาธิปไตยที่จะแตกต่างกันด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความขัดแย้งที่แบ่งประชาชนออกเป็นสองฝ่าย ตามพื้นที่ในลักษณะเดียวกัน คือมีการแบ่งฐานะทางสังคมตามข้อมูลการศึกษาและความยากจน โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประชาชนมีการศึกษาชั้นประถมต้นลงมาเป็นจำนวนมาก รองลงมา คือภาคเหนือ ในส่วนภาคกลางถึงแม้จะมีมากแต่ก็มีผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจำนวนมากกว่า รวมทั้ง กรุงเทพฯ

แผนภาพที่ 10 ระดับการศึกษาของประชากรไทยอายุ 15 ปี ขึ้นไป จำแนกตามภาค

ที่มา : พัฒนาจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, ไตรมาสที่ 2 เมษายน – มิถุนายน 2552

จากสภาวะทางสังคมโดยเฉพาะด้านความยากจนและด้านการศึกษาข้างต้น จะเห็นได้ว่า ทั้ง 2 ปัจจัย ทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างกลุ่มบุคคล 2 กลุ่ม คือกลุ่มที่มี กับกลุ่มที่ไม่มี และกลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่า กับกลุ่มที่มีการศึกษาดำกว่า และโดยส่วนใหญ่แล้ว ทั้ง 2 ปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์กัน กล่าวคือกลุ่มที่มี มักเป็นกลุ่มที่ได้รับการศึกษาสูงกว่า ส่วนกลุ่มที่ไม่มี มักจะได้รับการศึกษาดำกว่า ซึ่งปัจจัยทั้งสองนี้ ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยตามที่ลิเบอรัลและเพอร์โวซกี ได้กล่าวไว้ ทำให้สามารถสรุปได้ว่า ฐานมวลชนของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ นั้น เป็นฐานมวลชนที่มีความยากจนกว่า และมีการศึกษาดำกว่า ส่วนอื่นๆ ของประเทศ ในขณะที่ฐานมวลชนของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ซึ่งส่วนใหญ่มาจากภาคใต้ ภาคกลาง และกรุงเทพมหานคร เป็นฐานมวลชนที่มีฐานะดีกว่า และมีการศึกษาสูงกว่า

4. สาเหตุที่มวลชนออกมาเคลื่อนไหว

ในการวิเคราะห์สาเหตุของมวลชนที่ออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง จะได้ใช้ผลการศึกษาที่ผ่านมาเกี่ยวกับความยากจน และระดับการศึกษา มาวิเคราะห์ประกอบกับบทวิเคราะห์บทความของนักวิชาการ การสำรวจของโพลบางสำนัก เพื่อให้ได้ผลสรุปว่า สาเหตุแท้จริงที่ทำให้มวลชนออกมาเคลื่อนไหวนั้น คืออะไร

4.1 ความยากจนและการศึกษา

ผศ.ดร.อภิชาติ สถิตนิรามัย (ออนไลน์, 2555) อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แสดงความคิดเห็นในเชิงเศรษฐศาสตร์ ในงานเสวนา "มิติใหม่ในการชุมนุมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย : กรณีการชุมนุมของกลุ่มเสื้อสีต่างๆ " ในโอกาสคณะรัฐศาสตร์ครบรอบ 61 ปี ณ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อ 14 มิ.ย.53 เกี่ยวกับปรากฏการณ์การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงและเสื้อเหลือง โดยหยิบยกผลการสำรวจจากหมู่บ้านต่างๆ ในจังหวัดนครปฐม อุบลราชธานี และเชียงใหม่ ภายหลัง 10 เมษายน 2553 ที่ผ่านมา ซึ่งแม้ว่าจะเป็นตัวอย่างจำนวนไม่มากแต่พอที่จะทำอ้างอิงเป็นตัวแทนของ 1 หมู่บ้านได้ จากการศึกษาพบว่า

4.1.1 คนเสื้อแดงส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรมและรับจ้าง ขณะเสื้อเหลืองส่วนมากทำอาชีพค้าขายและรับราชการ

4.1.2 คนเสื้อเหลืองจะมีการศึกษาสูงกว่าเสื้อแดง ด้านรายได้พบว่า ค่าเฉลี่ยรายได้ต่อเดือนในอาชีพหลักเสื้อเหลืองเยอะกว่าเสื้อแดง

4.1.3 ทั้งคนเสื้อเหลืองและเสื้อแดงมองว่า ตัวเองเป็นคนชั้นกลางทั้งนั้น แต่คนเสื้อเหลืองมองตัวเองว่าเป็นคนจน มากกว่าที่คนเสื้อแดงมองตนเอง

4.1.4 ความคับข้องใจของคนเสื้อแดงไม่ได้มากจากปัญหาการเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ เพราะคนเสื้อแดงยังพอรับได้ ผิดกับเสื้อเหลืองที่มองปัญหาดังกล่าวใหญ่กว่า จึงสรุปว่าความยากจนในเชิงทฤษฎีไม่ใช่ปัญหาของคนเสื้อแดง และความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจในทางอ้อมวิสัยเป็นปัญหากับเสื้อเหลืองมากกว่าเสื้อแดง อาจพูดได้ว่า เสื้อเหลืองไม่พอเพียงมากกว่าเสื้อแดงด้วยซ้ำ

4.1.5 กลุ่มคนเสื้อแดงในจังหวัดอุบลราชธานี รับว่า ปัญหาใหญ่ที่พวกเขาประสบคือเรื่องความน้อยเนื้อต่ำใจ รู้สึกว่าโดนดูถูกเหยียดหยาม จึงยังต้องรู้สึกอยากต่อสู้ร่วมกับเสื้อแดงเพื่อทวงสิทธิของตนคืน หรือทำให้เกิดการยุบสภา ความคับข้องใจที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจ

4.1.6 ในแง่ความคับข้องใจนั้น กลับพบว่า มีความแตกต่างในแง่พื้นที่ เช่น ชาวนาในนครปฐมจะไม่รู้สึกคับข้องใจเท่ากับคนเสื้อแดงในอุบลราชธานี จึงขอเรียกว่า "ปมอีสาน" ขณะที่เสื้อแดงเชียงใหม่ นั้น ไม่มีความแน่ใจในอนาคตเช่นกัน แต่ไม่รู้สึกเหมือนเสื้อแดงอุบลราชธานีและในเรื่องความเป็นเมือง ก็ไม่มีความรู้สึกว่า ตกเป็นอาณานิคมของชาวกุรุง

4.1.7 ในทุกโครงการประชานิยม เสื้อแดงจะได้รับบริการโดยตรงมากกว่าคนเสื้อเหลือง เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค พบว่าคนเสื้อแดงถึง 81% มารับบริการนี้ ขณะที่คนเสื้อเหลืองมีเพียง 54% เท่านั้น ดังนั้น โครงการประชานิยมจึงโดนใจเสื้อแดงจริง

4.1.8 สาเหตุที่คนเสื้อแดงออกมาประท้วงนั้น ตามลำดับได้แก่ อันดับหนึ่ง เรื่อง 2 มาตรฐาน อันดับสอง เรื่องต่อต้านการรัฐประหาร และอันดับสาม เรื่องต่อต้านนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ส่วนเหตุผลเรื่องการต่อต้านอำมาตย์นั้นไม่มีเลย ส่วนการต่อต้านความยากจนนั้น มีคนเลือกน้อยมาก ขณะที่ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำนั้น ไม่มีคนเลือกเลย ดังนั้น จึงสรุปว่า การชุมนุมของคนเสื้อแดงนั้นมีเหตุผลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองเป็นหลัก โดยเฉพาะเรื่องสิทธิและความเท่าเทียม

ผลการสำรวจของ ผศ.ดร.อภิชาติฯ ข้างต้น สอดคล้องกับการวิเคราะห์ที่ผ่านมา ก่อนแล้วคือ คนเสื้อแดงส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีรายได้น้อย และมีการศึกษาดำกว่าคนเสื้อเหลือง นอกจากนี้ยังพบว่า คนเสื้อแดงเป็นผู้ที่มีเวลาวางจากการประกอบอาชีพมาก กล่าวคือจะว่างจากการรับจ้างหรือว่างหลังจากการทำงานเกษตร ส่วนคนเสื้อเหลือง เป็นข้าราชการและค้าขาย ซึ่งต้องปฏิบัติหน้าที่เป็นประจำจึงมีเวลาวางน้อยกว่า ส่วนประเด็นที่คนเสื้อเหลืองมองตัวเองเป็นคนจนมากกว่าคนเสื้อแดงนั้น อาจอนุมานได้ว่า เป็นเพราะคนเสื้อเหลืองมีชั้นความต้องการตามลำดับขั้นของ Maslow ที่สูงกว่าคนเสื้อแดง หรือเป็นกลุ่มที่มีลักษณะบริโภคนิยมมากกว่า จึงไม่รู้สึกพอใจเพียงกับสิ่งที่ตนมีอยู่ ส่วนคนเสื้อแดงนั้น น่าจะมีความต้องการอยู่ในขั้นที่ 2 คือความปลอดภัย โดยความต้องการในทั้งระดับที่ 1 (ความต้องการด้านร่างกาย) และระดับที่ 2 (ความปลอดภัย) ยังได้รับไม่เต็มที่นัก จึงยังมีความต้องการในลำดับสูงๆ ขึ้นไป และไม่คำนึงถึงเรื่องความเหลื่อมล้ำทาง

เศรษฐกิจ เนื่องจากความต้องการของตมมีไม่มากนัก (ไม่อยู่ในลำดับขั้นที่สูง) หรืออาจไม่มีเวลาไปคิดเรื่องความเหลื่อมล้ำ สำหรับชาวอีสานอาจมีปัจจัยที่ก่อให้เกิดความรู้สึกถึงการกีดกันทางสังคม หรือการดูหมิ่นคือในเรื่อง ปมอีสาน ซึ่งสามารถเป็นแรงผลักดันให้เข้าร่วมการชุมนุมตามที่ถูกชักจูงได้ง่าย ส่วนโครงการประชานิยมที่คนเสื้อแดงใช้บริการมากกว่าคนเสื้อเหลือง แสดงให้เห็นว่าคนเสื้อแดงส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีฐานะ ความเป็นอยู่ ต่ำกว่าคนเสื้อเหลือง ส่วนสาเหตุที่ออกมาประท้วงที่ระบุว่าเป็นเพราะ 2 มาตรฐาน การต่อต้านรัฐประหาร และต่อต้านนายอภิสิทธิ์ฯ ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งนั้น แสดงว่า คนเสื้อแดงส่วนใหญ่ออกมาเคลื่อนไหวเพราะปมการดูหมิ่นบวกกับการชี้นำแนวความคิดทางการเมืองโดยขบวนการ นปช. เนื่องจากเมื่อคำนึงถึงความยากจน และระดับการศึกษาแล้ว จะถูกชี้นำชักจูงได้ง่าย

บทความเรื่อง “ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้” ต้นเหตุของความขัดแย้งและความรุนแรง?” (สุจิตรา, ออนไลน์, 2553) ระบุว่า “ความเหลื่อมล้ำหรือความแตกต่างทางชนชั้น” และ/หรือ “ความไม่เป็นธรรมในสังคม” ไม่ใช่เหตุผลในการเคลื่อนไหวของ นปช. โดยให้เหตุผลว่าสาเหตุหนึ่งที่กลุ่ม “นปช.” ออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลอภิสิทธิ์ โดยการกล่าวอ้างถึง “ความเหลื่อมล้ำหรือความแตกต่างระหว่างทางชนชั้น” บ้าง “ความไม่เป็นธรรมในสังคม” จนนำมาสู่วาทกรรมทางการเมืองคือ “อำมาตย์ – โฟร์” นั้น ถ้า “ความเหลื่อมล้ำหรือความแตกต่างทางชนชั้น” และ/หรือ “ความไม่เป็นธรรมในสังคม” เป็นสาเหตุที่แท้จริง และมีมายาวนานในสังคมไทยดังที่กล่าวอ้าง ทำไมตัวแทนของผู้ต่อสู้เพื่อจัดความขัดแย้งทางชนชั้นที่เรียกตัวเองว่า “นปช.” จึงเพิ่งมาเริ่มปฏิบัติการ ทำไมไม่มีกลุ่ม “นปช.” ออกมาต่อต้านรัฐบาลทักษิณ แต่เกิดขึ้นมาในสมัยรัฐบาลพล.อ.สุรยุทธ์ฯ แล้วก็หายไปและหยุดการเคลื่อนไหวในสมัยรัฐบาลสมัครฯ รัฐบาลสมชายฯ แล้วก็กลับมาอีกในช่วงปลายปี 51 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่อภิสิทธิ์ขึ้นเป็นนายกฯ จนมาแสดงออกเป็นผลกระทบเบื้องต้นในช่วงเมษายน 2552 ในเหตุการณ์ “สงกรานต์เลือด” และเด่นชัดในพฤษภาคม 2553 หรือเป็นเพราะว่าก่อนหน้าปี 51 สังคมไทยไม่มี “ความเหลื่อมล้ำหรือความแตกต่างทางชนชั้น” และ/หรือ “ความไม่เป็นธรรมในสังคม” ถ้าเป็นดังนั้นก็แสดงว่า “ความเหลื่อมล้ำหรือความแตกต่างทางชนชั้น” และ/หรือ “ความไม่เป็นธรรมในสังคม” เป็นเรื่องที่สามารถเกิดขึ้นได้อย่างปัจจุบันทันด่วนในโดยเฉพาะในสังคมไทย รวมทั้งสามารถหายไปได้ทันทีเมื่อเปลี่ยนผู้นำประเทศ และกลับมาใหม่ได้ทันทีเมื่อเปลี่ยนผู้นำประเทศอีกครั้งหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าแปลกอย่างยิ่ง หรือ “แท้ที่จริงแล้ว” เป็นเพราะกลุ่มก้อนของตนเองสูญเสียอำนาจฉันทาที่เคยมี

แสดงว่า แท้จริงแล้ว เรื่อง 2 มาตรฐาน และวาทกรรม “อำมาตย์ – โฟร์” ไม่น่าจะเป็นเหตุผลที่แท้จริงในการออกมาเคลื่อนไหว วาทกรรมเหล่านี้จะเป็นเรื่องหรือประเด็นที่ใช้ในการปลุกกระดม ปลุกฝังความคิดความเชื่อให้คล้อยตามแกนนำมากกว่า เช่นเดียวกับการใช้ประเด็นการต่อต้านรัฐประหาร ซึ่งค่อนข้างไม่เป็นรูปธรรมมากนักเพราะการปฏิวัติรัฐประหารเกิดขึ้นเพียงหนเดียวคือเมื่อ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ดังนั้น เป้าหมายในการเคลื่อนไหวที่แท้จริงคือการต่อต้าน

รัฐบาลนายอภิสิทธิ์ฯ ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง โดยการให้ยุบสภา ซึ่งหากเป้าหมายนี้บรรลุแล้ว การเคลื่อนไหวของมวลชนในท้องถิ่นก็จะเปลี่ยนไป โดยกลุ่มชนชั้นนำของ นปช. ก็จะเข้าร่วม ผนวกกับสนับสนุนพรรคการเมืองที่ตนเองเป็นพวกเพื่อการชนะเลือกตั้งและยึดอำนาจในการปกครองประเทศ

4.2 การถูกกีดกันทางสังคม

ชาร์ลส์ คายส์ (ออนไลน์, 2553) ศาสตราจารย์เกียรติคุณทางด้านมานุษยวิทยาและนานาชาติศึกษา แห่งมหาวิทยาลัยวอชิงตัน ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ทำการศึกษาเรื่องเมืองไทย โดยเฉพาะประเด็นเรื่องชาวบ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมาอย่างยาวนาน ได้เขียนบทความชื่อ "ดีลิ่ง วิธ เดอะ เดวิล, เดอะ เร้ดส์ แอนด์ ลูคิง วิธอิน" (ความสัมพันธ์กับ "ปีศาจ", คนเสื้อแดง และการมองย้อนกลับเข้ามาภายใน) ลงในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ฉบับ 26 พ.ค.53 ซึ่งมีเนื้อหาระบุถึงปมการถูกกีดกันของกลุ่มคนเสื้อแดง กล่าวคือ มีความแตกแยกอย่างลึกซึ้งในสังคม อันเกิดจากเส้นแบ่งในเรื่องชนชั้นและชาติพันธุ์-ภูมิภาค กลุ่มคนเสื้อแดงมีอยู่อย่างหนาแน่นในภาคอีสานและภาคเหนือ เพราะคนเหล่านี้ตระหนักว่าตนเองถูกใส่ร้ายป้ายสีตลอดมาจากเหล่าคนชั้นกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรุงเทพฯ การใส่ร้ายป้ายสีดังกล่าวมีรากเหง้าทางประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน คนในภาคอีสานและเหนือมักถูกมองจากคนไทยในส่วนกลางว่าเป็น "ลาว" เมื่อครั้งที่พวกเขาเพิ่งถูกควมรวมเข้ามาใน "รัฐ-ชาติ" ไทย แม้ว่าต่อมานโยบายการศึกษาและสื่อสารมวลชนที่มีฐานอยู่ในกรุงเทพฯ จะบ่งชี้ว่าคนจากภูมิภาคเหล่านี้เป็น "ไทย" ทว่าภาพลักษณ์ด้านลบอันเก่าแก่ที่เห็นว่าคุณคนเหนือและอีสานมี "ความเป็นไทย" น้อยกว่าคนกรุงเทพฯ ก็ยังคงดำรงอยู่มาจนถึงปัจจุบัน ภาพลักษณ์ด้านลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพด้านลบของคนอีสาน ปรากฏอยู่อย่างสม่ำเสมอในภาพยนตร์และละครโทรทัศน์ไทย ภาพวาทะที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องดังกล่าวได้กลายเป็นปัจจัยหลักสำคัญประการหนึ่งของความขัดแย้งในสังคมไทย

ความคิดของ ชาร์ลส์ คายส์ สอดคล้องกับการศึกษาของ ผศ.ดร.อภิชาติ สถิตนิรามัย ที่พบว่ากลุ่มคนเสื้อแดงในจังหวัดอุบลราชธานี รับว่า ปัญหาใหญ่ที่พวกเขาประสบคือเรื่องความน้อยเนื้อต่ำใจ รู้สึกว่าโดนดูถูกเหยียดหยาม จึงยังต้องรู้สึกอยากต่อสู้ร่วมกับเสื้อแดงเพื่อทวงสิทธิของตนคืน โดยเฉพาะความคับข้องใจที่เรียกว่า เรียกว่า "ปมอีสาน"

นอกจากการถูกกีดกันของคนเสื้อแดงอาจสะท้อนให้เห็นชัดเจนจากการรับประโยชน์จากโครงการประชานิยม คนเสื้อแดงจะได้รับบริการโดยตรงมากกว่าคนเสื้อเหลือง เช่น โครงการ 30 บาทรักษาทุกโรค พบว่าคนเสื้อแดงถึง 81% มารับบริการนี้ ขณะที่คนเสื้อเหลืองมีเพียง 54% เท่านั้น ดังนั้น โครงการประชานิยมจึงโดนใจเสื้อแดงจริง (ผลสำรวจเสื้อแดงสู้เพราะเอื่อม 2 มาตรฐาน ไม่ใช่ว่าจน-ไล่ล่ามตย, ออนไลน์, 2553) ทำให้คนเสื้อแดงมีโอกาสได้รับส่วนแบ่งจากรัฐมากกว่าที่เคย และส่งผลให้พวกเขามีความศรัทธาต่อ พ.ต.ท.ทักษิณฯ ที่ให้โอกาสนี้แก่พวกเขาผ่านในโครงการประชานิยม

4.3 การชักจูง

ในบทความของ "ชาร์ลส์ คายส์" ข้างต้น ได้กล่าวถึง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ว่าเป็นต้นเหตุแห่งความขัดแย้ง และทำให้เกิดเหตุการณ์ปะทะกันระหว่างทหารกับกลุ่มคนเสื้อแดงที่กรุงเทพมหานคร จนนำมาสู่การเผาศาลาทหารที่มียุทโธปกรณ์สำคัญหลายแห่งโดยผู้ชุมนุม ชาว กทม. จำนวนมาก และผู้สนับสนุนนายกรัฐมนตรีกอริสทิธิ เวชชาชีวะ เชื่อว่า ทักษิณกลายเป็นปีศาจ ที่มีตัวตน ผู้ก่อให้เกิดความโศกเศร้าและปัญหาสังคมต่าง ๆ นานา และว่าหากอดีตผู้นำประเทศรายนี้ ถูกขับพ้นออกไปจากการเมืองไทย สังคมไทยก็จะกลับคืนสู่ความสงบและความสามัคคี นอกจากนี้ ชาร์ลส์ คายส์ ยังระบุอีกว่า พ.ต.ท.ทักษิณฯ ได้ใช้ความร่ำรวยและอิทธิพลของตนเองในการสนับสนุนการชุมนุมทั้งที่สันติและรุนแรงของกลุ่มคนเสื้อแดง (ชาร์ลส์คายส์, ออนไลน์, 2553)

การชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดงนั้นมีการสังสยกันเป็นอย่างมาก เกิดขึ้นเพราะมีการจ้างคนมาชุมนุม โดยเฉพาะในบางครั้งที่มีการเห็นการแจกเงินให้แก่กลุ่มที่มาชุมนุมอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม การชุมนุมนั้น ย่อมต้องมีค่าใช้จ่าย ค่าเดินทาง ค่าตอบแทนให้แก่ผู้ที่ทำหน้าที่เป็น ส่วนรักษาความปลอดภัย เป็นต้น ดังนั้น การเห็นการแจกจ่ายเงิน อาจไม่ใช่ว่าเป็นการจ้างคนเพื่อมาชุมนุมเท่านั้น เบอร์ทิล ลินท์เนอร์ (ออนไลน์, 2553) ผู้สื่อข่าวสวีเดนในกรุงเทพฯ ซึ่งเคยเขียนหนังสือเกี่ยวกับพม่าหลายเล่ม เขียนบทความเรื่อง Thai turmoil was no 'class war' ตีพิมพ์ลงบนเว็บไซต์ของซิดนีย์มอร์นิงเฮรัลด์ หนังสือพิมพ์ออสเตรเลีย ระบุว่าเมื่อวันศุกร์ที่ 23 พฤษภาคม 2553 ว่า "ทักษิณ ได้มอบเงินสนับสนุนการประท้วงหลายร้อยล้านบาท" และนอกจากเงินของทักษิณแล้ว เชื่อกันว่าคนเสื้อแดงยังได้รับความสนับสนุนทางการเงินจากครอบครัวคนร่ำรวยอื่นๆที่เป็นพันธมิตรกับเขาด้วย การเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดงนั้นมีความเกี่ยวข้องกับ พ.ต.ท.ทักษิณฯ เป็นอย่างมาก กล่าวคือ การเคลื่อนไหวในปี พ.ศ.2553 มีขึ้นในวันที่ 12 มีนาคม นับเป็นเวลา 2 สัปดาห์หลังจากศาลไทยยึดทรัพย์ทักษิณ ชินวัตร อดีตนายกรัฐมนตรีก่อนหน้านี้และเป็นที่ต้องการตัวในข้อหาคอร์รัปชัน 4.6 ล้านบาท แสดงให้เห็นว่า พ.ต.ท.ทักษิณฯ มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนไหวอย่างชัดเจน

การร่วมการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อแดง แม้จะเรียกร้องประชาธิปไตย แต่ปรากฏว่า ผู้ร่วมการชุมนุมไม่แสดงถึงการยอมรับประชาธิปไตย โดย เบอร์ทิล ลินท์เนอร์ ระบุว่าแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ผู้สื่อข่าวหลายคนทั้งไทยและต่างชาติต่างถูกคุกคามโดยสมาชิกของคนเสื้อแดง โดยแม้คำว่า "ประชาธิปไตย" เป็นวลีที่ถูกใช้กันอย่างแพร่หลายในที่ชุมนุม แต่ผู้ชุมนุมกลับไม่ยอมรับความคิดต่างและเกลียดทุกคนที่ไม่เห็นด้วยกับผู้ประท้วง

ผลวิจัย "เอแบคเรียลไทม์โพลล์" (เอแบคโพล, ออนไลน์, 2552) เรื่อง สำนวณการอ่านรัฐธรรมนูญ โดยศึกษาประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป ใน 17 จังหวัดของประเทศ 1,438 ครอบครัว

สำรวจในวันที่ 10 ตุลาคม 2552 พบว่า ประชาชนร้อยละ 80 ติดตามข่าวสารการเมืองผ่านสื่อมวลชน อย่างน้อยสัปดาห์ละครั้ง ประชาชนร้อยละ 68.1 ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญทั้งสองฉบับ ร้อยละ 65.2 ไม่เคยอ่านรัฐธรรมนูญปี 50 ประชาชนร้อยละ 77.3 คิดว่ายังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงพอถ้า จะต้องตัดสินใจลงประชามติเพื่อแก้ไขรัฐธรรมนูญ และเมื่อถามว่าคนกลุ่มใดมีอิทธิพลขึ้นนำการ ตัดสินใจพบว่า ร้อยละ 56.8 ระบุเป็นนักการเมืองท้องถิ่น ร้อยละ 56.4 นักวิเคราะห์ข่าว นักจัด รายการวิทยุ ทีวี นักเขียนคอลัมน์หนังสือพิมพ์ ร้อยละ 56.3 ระบุเป็นนักการเมืองระดับชาติ ร้อยละ 55.2 ระบุเป็นแกนนำชุมชน ร้อยละ 51.0 ระบุเป็นนักวิชาการ ร้อยละ 47.8 ระบุเป็นข้าราชการฝ่าย ปกครอง เช่น นายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด ร้อยละ 32.9 ระบุเป็นตำรวจ ร้อยละ 32.7 ระบุเป็น ทหาร และร้อยละ 32.3 ระบุเป็นนักธุรกิจ ตามลำดับ จากผลการสำรวจดังกล่าวขอมสนับสนุน แนวคิดที่ว่าประชาชนไทยส่วนใหญ่ยังคงเชื่อผู้นำ ซึ่งทำให้ตกเป็นเครื่องมือในการเคลื่อนไหวทาง การเมืองของชนชั้นนำได้ง่าย

ผลการสำรวจและบทความข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การชุมนุมของคนเสื้อแดงนั้นมี เหตุผลมาจากความขัดแย้งทางการเมืองเป็นหลัก โดยเฉพาะเรื่องสิทธิและความเท่าเทียม โดยมี สาเหตุอันดับหนึ่งมาจาก เรื่อง 2 มาตรฐาน อันดับสอง เรื่องต่อต้านการรัฐประหาร และอันดับสาม เรื่องต่อต้านนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง เหล่านี้แสดงให้เห็นว่า การออกมา เคลื่อนไหวนั้น ไม่ได้ออกมาต่อสู้ในเรื่องความยากจน หรือการศึกษา แต่เนื่องจากปัจจัย 2 ประการ นี้ ส่งผลให้คนเสื้อแดงมีมุมมองที่แคบ คิดเพียงผลประโยชน์ระยะสั้น เมื่อมีการชักนำโดยผู้นำการ ชุมนุม จึงคล้อยตาม โดยเฉพาะการใช้วาทกรรม ไพร่-อำมาตย์ เป็นตัวแสดงให้กลุ่มเสื้อแดงคิดว่า การกีดกันของสังคมต่อพวกเขามีอยู่จริง และทำให้ยอมรับวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนไหวเพื่อ ต่อต้านการเป็น 2 มาตรฐาน การต่อต้านรัฐประหาร และการต่อต้านรัฐบาลอภิสิทธิ์ที่ไม่ได้มาจากการ เลือกตั้ง ซึ่งเป็นมุมมองหรือชุดความคิดของผู้นำ นปช. โดยไม่มีการคำนึงถึงการต่อต้านความ ยากจน หรือความเหลื่อมล้ำแต่อย่างใด

นอกจากนี้ จากการศึกษาลักษณะการชุมนุมของทั้งกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อ ประชาธิปไตย และกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการแห่งชาติ แล้วพบว่า ทั้ง 2 กลุ่ม มีการ ชี้นำ ปลุกกระดมมวลชนในลักษณะการเป็นสงครามการเมือง โดยใช้วิธีการตามลักษณะของสงคราม การเมืองตามที่ พันเอกสิบทิศ วุฒิชชาติ (2535 : 40-41) ได้ศึกษาไว้ คือ การต่อสู้ด้านอุดมการณ์ ความคิดความเชื่อ การต่อสู้ด้านการจัดตั้งโดยการจัดตั้งองค์กรที่มีระเบียบวินัย การต่อสู้ด้านมวลชน เพื่อดึงมวลชนมาสนับสนุน ณ สถานที่ วันและเวลาที่ต้องการ โดยสมัครใจหรือไม่ก็ตาม การต่อสู้ ด้านกลไกราย โดยการใช้วิธีการในการเอาชนะฝ่ายตรงข้าม การข่าว คือการดำเนินการทุก วิธีทางเพื่อให้ได้ข่าวสารจากฝ่ายตรงข้ามให้มากที่สุด และการปฏิบัติการจิตวิทยาเพื่อให้เกิดอิทธิพล ทางความคิด ทั้งหมดนี้ทำให้การชี้นำโดยทั้ง 2 กลุ่ม เป็นไปอย่างได้ผล

การแบ่งฝ่ายชนชั้นนำ

กลุ่มมวลชนที่เคลื่อนไหวทางการเมือง ส่งผลให้สังคมไทยเกิดความแตกแยกอันยากที่จะประสานกันได้นั้น มีการเคลื่อนไหวและวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนไหวไปตามแนวความคิดที่กำหนดโดยกลุ่มชนชั้นนำ การเข้าสู่อำนาจรัฐหรือการมีอิทธิพลเหนือการตัดสินใจของรัฐ เป็นเพียงวัตถุประสงค์ระหว่างทางของกลุ่ม หากเมื่อบรรลุแล้ว อำนาจรัฐจะกลายเป็นเพียงเครื่องมือในการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของกลุ่ม กลุ่มชนชั้นนำเหล่านี้ หากมีการจัดกลุ่มตามลำดับขั้นความต้องการของมนุษย์ตามทฤษฎีของ Maslow แล้ว พวกเขามีความต้องการในลำดับที่ 4 ความต้องการได้รับความนับถือยกย่อง และลำดับ 5 คือ ความต้องการที่จะเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ซึ่งแตกต่างจากมวลชนที่พวกเขาชี้นำซึ่งส่วนใหญ่มีความต้องการในลำดับขั้นที่ 2 ความต้องการความปลอดภัย และลำดับที่ 3 ความต้องการความรักและความเป็นเจ้าของ

ทั้งนี้สามารถแบ่งกลุ่มชนชั้นนำของประเทศ ออกเป็น 2 กลุ่ม ตามวิวัฒนาการการเมืองไทยในมุมมองของ สมยศ พุกกะเวส (ออนไลน์, 2550) คือ

1. กลุ่มทุนขุนนาง หรือกลุ่มทุนเก่า คือกลุ่มที่ร่วมการปฏิวัติ 2475 นำพาประเทศไทยเปลี่ยนผ่านจาก ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นประชาธิปไตยแบบรัฐสภา ในระยะแรกกลุ่มทุนที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มการเมืองเรียกว่าคณะราษฎรประกอบไปด้วยฝ่ายพลเรือนและฝ่ายทหารได้ใช้อำนาจรัฐในการสะสมทุนทางเศรษฐกิจ เป็นที่มาของกลุ่มทุนขุนนางที่ผูกขาดรัฐวิสาหกิจด้านต่างๆเกือบทุกด้าน กลุ่มทุนขุนนางเหล่านี้เองได้กอบโกยโก่งกินเอาประโยชน์จากรัฐวิสาหกิจต่อเนื่องยาวนานหลายทศวรรษด้วยกัน กลุ่มทุนขุนนางและอำนาจจารีตนิยมทางเศรษฐกิจนี้สะสมทุนจากการได้รับการคุ้มครองจากรัฐและการเป็นอภิสิทธิ์ชนทางเศรษฐกิจ สร้างความมั่งคั่งร่ำรวยจากการเก็บค่าเช่าที่ดิน การกินกำไรจากการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์และการปันผลจากการลงทุนทางธุรกิจ กินดอกเบี้ยส่วนเกินจากธนาคาร และกิจการอื่นๆ

2. กลุ่มทุนผูกขาด หรือกลุ่มทุนใหม่ กลุ่มทุนเศรษฐกิจสมัยใหม่นี้เติบโตมาจากการเกาะเกี่ยวสัมพันธ์กับภาครัฐ ในยุคของโลกดิจิทัลและการพัฒนาทางเทคโนโลยีทางด้านโทรคมนาคม หลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 2535 ที่เผด็จการทหารหรือกลุ่มทุนขุนนางลดบทบาทลง อาทิเช่น กลุ่มชินวัตร กลุ่มยูคอม กลุ่มคอมลิ่งค์ กลุ่มสิทธิชัย นวพลนิ์ เจียรนนท์ ฯลฯ กลุ่มทุนเหล่านี้เติบโตอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นกลุ่มทุนผูกขาดทางเศรษฐกิจ พรรคไทยรักไทยถือกำเนิดขึ้น โดยการรวบรวมเอากลุ่มทุนผูกขาดขนาดใหญ่มากกว่า 6 ตระกูล เป็นกลุ่มพลังทางเศรษฐกิจที่มีทุนมากที่สุด กลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยม ไม่ต้องการการเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดด ต้องการรักษาระบบเดิมจารีตประเพณีดั้งเดิมของประเทศ และผลประโยชน์ของตนเองไว้ ส่วนกลุ่มชนชั้นล่างในภาค

เกษตรกรรม ได้รับประโยชน์จากโครงการประชานิยมในด้านต่างๆ แม้ว่าโครงการดังกล่าวไม่สามารถแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างได้อย่างแท้จริง แต่ชนชั้นล่างเหล่านี้ให้การสนับสนุนรัฐบาลทักษิณเป็นอย่างมาก

ความขัดแย้งของกลุ่มทุนทั้ง 2 กลุ่มนั้น เกิดขึ้นเนื่องมาจากการเติบโตของพรรคไทยรักไทยและการเข้ามามีอำนาจรัฐของกลุ่มทุนผูกขาดยักษ์ใหญ่ของเมืองไทย แต่ในขณะเดียวกัน การเติบโตทางการเมืองของกลุ่มทุนผูกขาดเหล่านี้เอื้อประโยชน์ให้กับพวกพ้องจนสามารถสะสมทุนอย่างก้าวกระโดด ขยายอาณาจักรธุรกิจออกไปในทุกด้าน และได้เบียดขับเอากลุ่มทุนเก่าแก่อันได้แก่กลุ่มทุนขุนนางรุ่นเก่า และอำนาจทาง เศรษฐกิจ - การเมืองจารีตนิยม ออกไปจากอำนาจรัฐและกำลังจะหมดบทบาททางการเมือง รวมทั้งกลุ่มทุนท้องถิ่นที่เคยมีอิทธิพลในภาคชนบทต้องสูญเสียการยอมรับจากประชาชน อันเนื่องมาจากโครงการประชานิยมที่ถูกโฆษณาอย่างกว้างขวาง จนพรรคไทยรักไทยได้รับความนิยมเป็นอย่างสูง จากประชาชนกลุ่มรากหญ้าในชนบทเป็นการลดทอนสังคมอุปถัมภ์จากนักการเมืองท้องถิ่นมาสู่การอุปถัมภ์จากรัฐโดยตรง รัฐบาลไทยรักไทยจึงเร่งรัดในการแปรรูปรัฐวิสาหกิจด้วยการนำเข้าไปในตลาดหลักทรัพย์ ไม่เพียงแต่สินทรัพย์ของรัฐจะถูกแปรรูปไปเป็นของนายทุนเอกชนที่มีเครือข่ายธุรกิจใกล้ชิดกับพรรคไทยรักไทยเข้าไปครอบครองเท่านั้น ยังเป็นการเบียดขับกลุ่มทุนขุนนางที่เคยมีอิทธิพลในรัฐวิสาหกิจให้หมดไป ทำให้กลุ่มทุนเก่าเกิดความรู้สึกถูกสั่นคลอนด้วยแรงเบียดขับจากอำนาจรัฐของกลุ่มทุนนิยมผูกขาดสมัยใหม่ระหว่างปี 2544-2548

การผูกขาดทางเศรษฐกิจ และการเปิดการค้าเสรีอย่างรวดเร็ว จนกลายเป็นปัญหาเชิงจริยธรรมระหว่างการใช้อำนาจทางการเมืองและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป็นเหตุให้ชนชั้นกลางพากันตั้งข้อสงสัยเชิงจริยธรรมทางการเมืองของรัฐบาลทักษิณ จนนำมาสู่กระแสความเกลียดชังที่ก่อตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ในที่สุดกลายเป็นพลังของการเคลื่อนไหวที่ก่อรูปขึ้นมาเป็นพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

ปรากฏการณ์ทางการเมือง และการเคลื่อนไหวทางการเมือง ที่เกิดขึ้นในด้านต่างๆ ล้วนแล้วแต่เป็นผลมาจากความขัดแย้งและการขับเคี่ยวโค่นล้มทางการเมืองของกลุ่มทุนกลุ่มต่างๆ

จากการพิจารณาถึงลักษณะการเคลื่อนไหว บุคคลที่เข้าร่วมในการเคลื่อนไหว และมวลชนที่สนับสนุนแล้วพบว่า กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นกลุ่มที่มีมวลชนส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางในภาคพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม มีแนวความคิดแบบอนุรักษนิยม จารีตนิยม และมีความคิดต่อต้านการเปลี่ยนแปลงที่เกิดมาจากนโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงอาจกล่าวได้ว่ากลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นแนวร่วม หรือตัวแทน ของกลุ่มทุนขุนนางหรือกลุ่มทุนเก่า และกลุ่มชนชั้นกลางในภาคพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม สำหรับกลุ่มแนว

ร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาตินั้น มีมวลชนเป็นกลุ่มรากหญ้าและชนชั้นกลางในภาคเกษตรกรรมที่ได้รับประโยชน์จากโครงการหรือนโยบาย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีแนวความคิดก้าวหน้า ต้องการความเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่เป็นอยู่ มีแนวคิดต่อต้านการปฏิวัติและทหาร ซึ่งเป็นแกนนำของกลุ่มขุนนาง และมีการเคลื่อนไหวที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เป็นแนวร่วม หรือตัวแทน ของกลุ่มทุนผูกขาด

การแบ่งกลุ่มการต่อสู้ออกเป็น 2 กลุ่มข้างต้น ยังสอดคล้องกับ เบอร์ทิล ลินท์เนอร์ (ออนไลน์, 2553) ผู้สื่อข่าวตะวันตก ที่ระบุหลังจากการสลายการชุมนุมของกลุ่ม นปช. ในปี 2553 ว่าแม้ว่าประชาชนหลายแสนคนที่เข้าร่วมชุมนุมจะมาจากพื้นที่ขัดสนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แต่น่าสังเกตว่าไม่มีตัวแทนของภาคพลเมืองที่ถูกกดขี่ของสังคมในแกนนำของ นปช. แม้แต่รายเดียว เหตุปะทะในไทยควรให้คำบรรยายว่าเป็นการปะทะระหว่างคนธิปไตย 2 ฝ่ายมากกว่า ด้านหนึ่งคือคนชั้นสูงที่ประกอบด้วยผู้มั่งมีเดิมซึ่งเสวยสุขมานานหลายปีและมีผลประโยชน์ร่วมกันกับทหารกับข้าราชการ ส่วนอีกฝ่ายหนึ่งได้แก่พวกเสรีชนใหม่ซึ่งปรากฏออกมาระหว่างยุคสงครามเวียดนาม เมื่อครั้งเศรษฐกิจรุ่งเรืองในช่วงปี 1980 ด้วยปราศจากความเชื่อมโยงทางการเมืองกับคนชั้นสูงรุ่นเก่า พ.ต.ท.ทักษิณฯ และผู้มีส่วนร่วมทางธุรกิจของเขาได้สร้างอำนาจของตนเองผ่านนโยบายอันเป็นที่นิยมต่างๆ จนได้รับความนับถือในหลายพื้นที่ของประเทศ ที่จริงแล้วมันคือความขัดแย้งระหว่างเงินเก่าและเงินใหม่

นอกจากนี้การแบ่งประเภทกลุ่มทุนเป็น 2 กลุ่ม ดังกล่าว ยังสอดคล้องกับการแบ่งเป็น 2 ศูนย์อำนาจคือ ฝ่ายอนุรักษนิยม และฝ่ายรากหญ้า ของนายธีรยุทธ บุญมี ผู้อำนวยการสถาบันสัญญาธรรมศักดิ์ เพื่อประชาธิปไตยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งแถลงข่าวการวิเคราะห์การเมืองไทยถึงแนวโน้มของวิกฤติปัจจุบันเมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2555 ว่า การเมืองไทยกำลังก่อรูปเป็น 2 ศูนย์อำนาจคือศูนย์อำนาจฝ่ายอนุรักษนิยมกับศูนย์อำนาจรากหญ้า ซึ่งเป็นภาวะที่น่าสนใจและน่าเป็นห่วง เมื่อเทียบกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ผ่านมา เพราะภาวะ 2 ศูนย์อำนาจจะแบ่งประเทศเป็น 2 ส่วน และแต่ละส่วนมีฐานที่มั่น ที่มาความชอบธรรม การควบคุมอำนาจที่แตกต่างกัน อาทิ กลุ่มอนุรักษนิยมจะควบคุมสังคมในด้านความชอบธรรมจากจารีตประเพณี กลุ่มชนชั้นกลาง ตุลาการ จิตวิญญาณ ชนชั้นกลาง ชนชั้นสูง ชาวบ้านที่มีความคิดแนวอนุรักษนิยม นามธรรมความดี ส่วนกลุ่มรากหญ้าควบคุมได้ในเชิงการบริหาร งบประมาณ การออกกฎหมาย การเลือกตั้ง ได้รับความนิยมจากชาวบ้าน รากหญ้า ชนบท นักธุรกิจผู้ประกอบการรายย่อย เป็นต้น เป็นที่มาของความต่างระหว่างประชาธิปไตยกินได้ของชาวบ้านกับประชาธิปไตยคู่ได้ของชนชั้นสูง ทั้งนี้กลุ่มรากหญ้านับวันยิ่งขยายตัวเร็วขึ้น ขณะที่ฝ่ายอนุรักษนิยมอยู่กับที่และยิ่งเสื่อมถอยลง (ธีรยุทธ บุญมี, 2555)

นอกจากการแบ่งกลุ่มชนชั้นนำเป็นกลุ่มทุนขุนนางและกลุ่มทุนผูกขาดแล้ว ในการเคลื่อนไหวทางการเมืองจะพบว่า มีแกนนำเป็นจำนวนมากที่เคยเคลื่อนไหวร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยมาก่อนและเข้าร่วมการเคลื่อนไหวกับกลุ่มทุนทั้ง 2 กลุ่ม ดังกล่าว โดยมีบุคคลที่ร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยหรือให้การสนับสนุน ได้แก่ พิกพ ธงชัย, การุณ ไสงาม, กชวรรณ ชัยบุตร, คำนูน สิทธิสมาน, สำราญ รอดเพชร, สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ ส่วนบุคคลที่ร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติหรือให้การสนับสนุน ได้แก่ วิสา คัญทัพ, เหวง โตจิราการ, ธิดา ถาวรเศรษฐ์ และจาตุรนต์ ฉายแสง เป็นต้น

1. กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย

พันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (People's Alliance for Democracy, PAD) หรือเรียกว่า กลุ่มพันธมิตรกู้ชาติ หรือ กลุ่มคนเสื้อเหลือง เป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองในประเทศไทยที่มีบทบาทสำคัญในช่วง พ.ศ. 2548-2552 โดยเป็นการรวมตัวจากหลายองค์กรทั่วประเทศ และได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ภายใต้จุดประสงค์ในการขับ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

การวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน และการทุจริตในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เริ่มขยายตัวกว้างขึ้น ตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2548 เมื่อรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ออกอากาศทางโมเดิร์นไนน์ทีวี โดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล เริ่มวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ทั้งที่ก่อนหน้านี้เคยเสนอความเห็นในเชิงสนับสนุนรัฐบาลมาตลอด จุดเปลี่ยนของรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ อยู่ที่การออกอากาศในคืนวันที่ 9 กันยายน พ.ศ. 2548 เมื่อนายสนธิได้อ่านบทความเรื่อง *ลูกแกะหลงทาง* บทความซึ่งมีผู้โพสต์เข้าไปเข้าไปในเว็บไซต์ผู้จัดการ ออกอากาศทางโทรทัศน์ ส่งผลให้รายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ถูกถอดออกจากผังรายการอย่างกะทันหัน ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดรายการเป็นรายการเมืองไทยสัญจร ซึ่งส่วนใหญ่จัดที่สวนลุมพินี ซึ่งส่งผลให้มีการจัดตั้งขบวนการคุกคามสนธิ โดยการระดมตำราวิจารณ์ไทย ดำเนินคดีโดยอ้างการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ห้ามการถ่ายทอดสดรายการ แต่ทว่าการปิดกั้น ยิ่งกลับสร้างกระแสความตื่นตัวการรับรู้ข้อมูล จึงส่งผลให้มีประชาชนเข้าร่วมรับฟังรายการมากขึ้น (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 23)

ในวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2549 ตระกูลชินวัตรและคามาพงศ์ขายหุ้นที่ครอบครองอยู่ทั้งหมดในกลุ่มบริษัทชินคอร์ป ให้แก่บริษัทเทมาเส็ก รวมมูลค่าทั้งสิ้นกว่า 73,000 ล้านบาท โดยไม่เสียภาษี ทำให้เกิดกระแสต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณฯ ขยายวงกว้างมากขึ้น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจึงได้ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 โดยแกนนำของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยรุ่นแรก ได้แก่ นายสนธิ ลิ้มทองกุล, นายสมศักดิ์ โกศัย

สุข (จากสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจ), นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ จัหวัดนครราชสีมา และที่ปรึกษาสมัชชาคนจน), พล.ต.จำลอง ศรีเมือง (ผู้นำเครือข่ายกองทัพธรรมและสันติอโศก) และนายพิภพ ธงไชย (คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย, ครป.) แกนนำทั้ง 5 คนนี้ มีลักษณะเป็นผู้นำในการสร้างอิทธิพลเหนือจิตใจผู้คน และผ่านการต่อสู้ในทางการเมืองภาคประชาชนมาอย่างโชกโชนในวิถีและแนวทางของตน (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 63)

การชุมนุมใหญ่ใน 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 ณ ลานพระบรมรูปทรงม้า ได้มีการเปิดตัวเครือข่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ประกอบด้วยเครือข่ายประชาชน นักศึกษารวมกว่า 27 องค์กร เช่น พิบพ ธงไชย และสุริยะใส กตะศิลา จากคณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย (ครป.), สมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ (อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ จัหวัดนครราชสีมา และที่ปรึกษาสมัชชาคนจน), เพียร ยงหนู ประธานเครือข่ายปกป้องไฟฟ้าประปาเพื่อประชาชน, สมศักดิ์ โกศัยสุข และศิริชัย ไหมงาม จากสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจ, อวยชัย วัฒนา แกนนำเครือข่ายครูคัดค้านการถ่ายโอน, ปรีดา เดียสุวรรณ ประธานเครือข่ายรักธุรกิจเพื่อการปฏิรูปการเมือง, รสนา โตสิตระกูล เครือข่ายด้านคอร์รัปชัน, สุวิทย์ วัฒน วัฒน ประธานเครือข่ายสลัมสี่ภาค, กขวรรณ ชัยบุตร เลขาธิการสหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และเครือข่ายศิลปินเพื่อประชาธิปไตย เป็นต้น (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 55-57)

หลังจากยึดทำเนียบรัฐบาลเป็นที่ชุมนุม เมื่อ 26 สิงหาคม 2551 มีกระแสข่าวว่า ทางเจ้าหน้าที่ตำรวจจะออกหมายจับแกนนำกลุ่มพันธมิตร พันมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย จึงได้มีการประกาศแกนนำชุดที่สองประกอบด้วย นายสาวิทย์ แก้วหวาน เลขาธิการสมาพันธ์แรงงานรัฐวิสาหกิจสัมพันธ์, นายศิริชัย ไหมงาม ประธานสหภาพการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย, นายสำราญ รอดเพชร อดีตผู้สมัคร ส.ส.พรรคประชาธิปัตย์ อดีตสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และพิธีกรช่อง ASTV, นางมาลีรัตน์ แก้วก่า เป็นผู้แทนของผู้หญิง, นายศรัณยู วงษ์กระจ่าง เป็นตัวแทนของศิลปินส่วนผู้ประสานงานของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คือ นายสุริยะใส กตะศิลา

บุคคลมีชื่อเสียงที่ออกมาร่วมสนับสนุนพันธมิตรฯ ได้แก่ นายประมวล รุจนเสรี อดีตสมาชิกพรรคไทยรักไทย, ร.ต.อ.นิติภูมิ นวรัตน์, สมณะโพธิรักษ์, สุริยะใส กตะศิลา, เสนาะ เทียนทอง, อภิชาติ หาลำเจียก, อภิชาติ คำดี, อุทัย พิมพ์ใจชน, พ.อ.วินัย สมพงษ์, น.พ. นิรันดร์ พิทักษ์วัชระ, คุณหญิงกัลยา โสภณพนิช, การุณ ใสงาม, พิเชฐ พัฒนโชติ, ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร, รสนา โตสิตระกูล, สุภิญญา กลางณรงค์, สาวิทย์ แก้วหวาน, อัญชลี ไพรีรัก

กลุ่มนักวิชาการ ได้แก่ ศ.ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ศ.ดร. ปราโมทย์ นาครทรรพ, ศ.ดร.ภูวคณ ทรงแปลง, รศ.ดร. เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, รศ.ดร. เสรี วงษ์มณฑา, รศ.ดร. สมยศ เชื้อไทย

รศ.ดร. ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, รศ.ดร.สังคีต พิริยะรังสรรค์, ศ.ดร.จรัส สุวรรณมาลา, ผศ.ดร. วุฒิพงษ์ เจริญจริยวัฒน์, รศ.ดร. ต่อตระกูล ขมมาก, ดร. แก้วสรร อติโพธิ, รศ.ดร. ไชยันต์ ไชยพร, รศ.ดร. สุวินัย ภรณวลัย, ผศ.น.พ. ศุภย์ สิริพิสมวงศ์, ดร. อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล

กลุ่มคาราและศิลปิน ได้แก่ ศรีณยู วงษ์กระจ่าง, พงษ์พัฒน์ วชิรบรรจง, วรรณพร นิยมบรรจง, ดี ดอกมะดัน, จรัสพงษ์ สุรัสวดี (ซูโม่ตู้), ณพลสิทธิ์ เทียงธรรม, สนธยา ชิตมณี (สน เดอะสตาร์), ถานนา คัมมินส์, สุลักษณ์ ศิวรักษ์, อังคาร กัลยาณพงศ์, เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์, คมทวน คันธนู

การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยในช่วงปลายปี 2548-2549 นั้น ส่งผลให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ต้องประกาศยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่ แต่การเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2549 เป็นการเลือกตั้งภายใต้สภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศ ได้เกิดปรากฏการณ์ที่ส่อไปในทางผิดกฎหมายหลายประการ ศาลรัฐธรรมนูญจึงได้ประกาศให้การเลือกตั้งเป็นโมฆะ และตามด้วยการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ในที่สุด

การชุมนุมซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็นการชุมนุมครั้งที่ 2 ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คือการชุมนุมเมื่อ 25 พฤษภาคม 2551 เพื่อคัดค้านการแก้ไขรัฐธรรมนูญ และขับไล่รัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช โดยการปักหลักชุมนุมยึดเชื้อที่บริเวณสะพานมอฆวานรังสรรค์ ต่อมาได้ยึดทำเนียบรัฐบาลเป็นที่ชุมนุม เกิดการปะทะกับกลุ่ม นปช. ที่เคลื่อนตัวออกจากสนามหลวงไปปิดล้อมกลุ่มพันธมิตรฯ เมื่อ 1 กันยายน 2551 ที่บริเวณแยก จปร. ทำให้กลุ่ม นปช. เสียชีวิต 1 ราย ตำรวจปราบจลาจลเข้าสลายการชุมนุมเพื่อเปิดทางเข้า-ออก รัฐสภา ให้ นายสมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาก่อนเข้ารับบริหารราชการแผ่นดิน เมื่อ 7 ต.ค. 2551 ทำให้มีผู้เสียชีวิต 2 ราย และบาดเจ็บ 478 ราย กลุ่มพันธมิตรเข้ายึดสนามบินดอนเมืองและสุวรรณภูมิ เมื่อ 24-25 พฤศจิกายน 2551 และประกาศยุติการชุมนุม 193 วัน ในวันที่ 3 ธันวาคม 2551 หลังจากศาลรัฐธรรมนูญมีมติยุบพรรคพลังประชาชน พรรคชาติไทย และพรรคมหาชนิมาธิปไตย

2. กลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ

แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ หรือ นปช. (National United Front of Democracy Against Dictatorship, UDD) หรือ กลุ่มคนเสื้อแดง มีชื่อเดิมว่า แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) เป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวทางการเมืองซึ่งเกี่ยวข้องกับอดีตนายกรัฐมนตรีทักษิณ ชินวัตร เคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหาร พ.ศ. 2549 ก่อตั้งเมื่อ พ.ศ. 2550 มีจุดประสงค์เดิมเพื่อขับไล่ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติภายหลังการรัฐประหาร

จุดเริ่มต้นของการจัดตั้งเป็นกลุ่ม นปช. เริ่มจากการจัดตั้งเป็นกลุ่มต่างๆ ขึ้นมาต่อต้านการปฏิวัติของ คมช. เมื่อ 19 กันยายน 2549 กลุ่มเหล่านี้ ได้แก่ เครือข่าย 19 กันยาต้านรัฐประหาร กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ นำโดย นายวราวุธ สุานังกรณ์ หรือนายสุชาติ นาคบางไทร กลุ่มพลเมืองภิวัฒน์ นำโดยนายสมบัติบุญงามอนงค์ กลุ่มบริษัท พี่น้องผองเพื่อน ผู้บริหารพีทีวี นำโดยนายวิระ มุสิกพงษ์, นายจตุพร พรหมพันธุ์, นายจักรภพ เพ็ญแข, นายฉัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และนายก่อแก้ว พิกุลทอง แนวร่วมประชาชนต้านรัฐประหาร ได้รับการจัดตั้งเมื่อ 18 พฤษภาคม 2550 โดยความร่วมมือของ 22 องค์กรต้านรัฐประหาร กลุ่ม 24 มิถุนาประชาธิปไตย นำโดยนายสมยศ พฤกษาเกษมสุข

ทั้งนี้เมื่อ 3 มิถุนายน 2550 กลุ่มพีทีวี ได้จัดชุมนุมใหญ่ที่สนามหลวง และเปลี่ยนชื่อกลุ่มเป็น “แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปค.)” โดยมีกลุ่มที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐประหารทั้งหมดที่กล่าวมา เข้าร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขับไล่ คมช. และเปลี่ยนชื่อเป็น “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)” เมื่อ 23 สิงหาคม 2550 โดยกลุ่มได้ยุติการชุมนุมเมื่อ 26 ธันวาคม พ.ศ. 2550 หลังจากที่พรรคพลังประชาชนได้รับเลือกเป็นเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร

โดยในภายหลังได้กลับมารวมตัวกันอีก เพื่อต่อต้านพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2551 จนเกิดเหตุการณ์ปะทะกัน และมีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บ และหลังการเปลี่ยนรัฐบาล โดยนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ทำให้แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติกลับมาชุมนุมเคลื่อนไหวเพื่อขับไล่รัฐบาล ในวันที่ 26 มีนาคม พ.ศ. 2552 จนเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเมื่อ เมษายน พ.ศ. 2552 รัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินขึ้นร้ายแรง และยกกำลังทหารปิดล้อมผู้ชุมนุม จนต้องยุติการชุมนุมเมื่อ 14 เมษายน พ.ศ. 2552 และแกนนำ 3 คน ได้แก่ นายวิระ มุสิกพงศ์ นายฉัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และ นพ.เหวง โตจิราการ ถูกควบคุมตัว จนกระทั่งรัฐบาลยกเลิกประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในอีกหลายวันต่อมา

ใน พ.ศ. 2552 ทางแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติได้ตัดความสัมพันธ์และแยกตัวออกจากเครือข่ายพลังประชาธิปไตยแดงสยาม โดยอ้างถึงทัศนคติและจุดมุ่งหมายที่ต่างกัน โดยเมื่อ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2552 แกนนำคนเสื้อแดง หรือแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) นำโดยนายวิระ มุสิกพงศ์, นายจตุพร พรหมพันธุ์, นายฉัฐวุฒิ ใสยเกื้อ, นายชินวัฒน์ หาบุญพาด, นายมานิตย์ จิตต์จันทร์กล้า, นพ.เหวง โตจิราการ, นายอริสมันต์ พงศ์เรืองรอง ร่วมกันแถลงข่าว ว่า เพื่อการดำเนินการและการเคลื่อนไหวเป็นเอกภาพมากขึ้น ขอเปลี่ยนชื่อจากแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติเป็น "แนวร่วม

ประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แดงทั้งแผ่นดิน" โดยมีตนเป็นประธาน นายมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ เป็นที่ปรึกษา นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ เป็นโฆษก ที่เหลือเป็นกรรมการ

ใน พ.ศ. 2553 มีการชุมนุมใหญ่อีกครั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ช่วงเดือนมีนาคม เมษายน จนกระทั่งถูกสลายการชุมนุมในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 โดยในหัว้งแรกมีการชุมนุมที่สะพานผ่านฟ้า แล้วต่อมาได้ย้ายที่ชุมนุมไปบริเวณสี่แยกราชประสงค์ซึ่งเป็นใจกลางธุรกิจที่สำคัญ กำลังทหารได้สลายการชุมนุมที่บริเวณสะพานผ่านฟ้า เมื่อ 10 เมษายน 2553 ส่งผลให้มีผู้เสียชีวิต 26 ราย เป็นพลเรือน 21 ราย ทหาร 5 นาย ผู้บาดเจ็บ 838 คน โดยในครั้งนี้ได้มีกลุ่มชายชุดดำแฝงตัวอยู่ในกลุ่มผู้ชุมนุม ใช้อาวุธและระเบิดต่อสู้กับฝ่ายทหาร และในหัว้ง 7-18 พฤษภาคม 2553 ได้เกิดเหตุการณ์การใช้อาวุธและระเบิดเอ็ม79ยิงใส่เจ้าหน้าที่และประชาชนเป็นระยะๆ จนมีการสลายการชุมนุมใน 19 พฤษภาคม 2553 ส่งผลให้มีการเผาทำลายทรัพย์สินในกรุงเทพฯ 36 จุด และมีการเผาศาลากลางจังหวัดอุบลราชธานี มุกดาหาร ขอนแก่น และอุดรธานี สรุปจำนวนการสูญเสียในหัว้งที่มีการดำเนินการสลายการชุมนุม ระหว่าง 14-19 พฤษภาคม 2553 เสียชีวิตทั้งหมด 60 ราย เป็นทหาร 2 นาย พลเรือน 58 ราย บาดเจ็บ 467 ราย

แกนนำ นปช. ในรุ่นที่ 1 ได้แก่ นายมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ (ที่ปรึกษา), นายวิระ มุสิกพงศ์ (ประธาน), นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ (เลขาธิการและโฆษก) และกรรมการ ได้แก่ นายจตุพร พรหมพันธุ์, นายเหวง โตจิราการ, นายชินวัฒน์ หาบุญพาด, นายอริสมันต์ พงศ์เรืองรอง และพลตรี ชัตติยะ สวัสดิผล

นปช.ชุดที่ 2 ตั้งขึ้นหลังจาก แกนนำ นปช.ชุดแรก ทั้ง 8 คนถูกตำรวจออกหมายจับ หลังจากเหตุการณ์ชุมนุมหน้าบ้านสี่เสาเทเวศร์ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2550 ควบคุมตัวไว้เป็นเวลา 12 วัน จนแกนนำชุดแรกได้รับการปล่อยตัว รายชื่อแกนนำในชุดที่ 2 (ชั่วคราว) ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์ธีรโรจน์ ประธาน นปช. ชุดรักษาการ, นางประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะ, นายชินวัฒน์ หาบุญพาด, นายก่อแก้ว พิกุลทอง, นายวรารัฐ ฐานังกรณ์, นายสมบัติ บุญงามอนงค์, นายสมยศ พุกผาสุขเกษมสุข, นายสรรเสริญ ศรีอุ้นเรือน, นายพิษณุ พรหมสร

หลังจากที่แกนนำคนเสื้อแดงชุดที่มีนายวิระ มุสิกพงศ์ เป็นประธานเข้ามอบตัวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจหลังจากยุติการชุมนุมในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 กลุ่มคนเสื้อแดงจึงว่างเว้นจากการมีแกนนำไประยะหนึ่ง โดยในระยะนี้มีนายสมบัติ บุญงามอนงค์ ก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำมวลชนในการนัดทำกิจกรรมต่างๆ ต่อมาในเดือนพฤศจิกายนปีเดียวกัน จึงมีการตั้งรักษาการคณะกรรมการ นปช. ชุดใหม่ขึ้นมา คือแกนนำ นปช. ชุดที่ 3 ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกศขกรหญิงธิดา ถาวรเศรษฐ รักษาการประธาน นปช., วรวุฒิ วิชัยดิษฐ์ รักษาการโฆษก นปช., วรชัย เหมะ รองประธาน นปช., สมหวัง อัสราณี รองประธาน นปช., รองศาสตราจารย์ นายแพทย์ เชิดชัย ตันติศิรินทร์

คณะกรรมการ นปช.ส่วนกลางและผู้ประสานงาน นปช.ภาคอีสาน, ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประแสง มงคลศิริ เลขาธิการ นปช., นิสิต สิบธูปพร ผู้อำนวยการโรงเรียนผู้ปฏิบัติงานระดับกรรมการ จังหวัดทั่วประเทศ หรือ โรงเรียน นปช., อิทธิพล สุขแป้น ประธานขององค์กรเสรีปัญญาชน แกนนำกลุ่มแดงเยาวชน, อติสร วัฒนบุตร เลขาธิการ นปช.กลุ่มคนเสื้อแดงอีสาน, ศักระพี พรหมชาติ พรหมณัฏฐ์ นปช.

แกนนำระดับจังหวัด ของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ ได้แก่ นายแพทย์ พงษ์ศักดิ์ ภูสิทธิ์สกุล ประธาน นปช.ราชบุรี, พันตำรวจโท กานต์ เทียนแก้ว ประธาน นปช.ลำปาง, ร.ต.ต. สุพจน์ อินสว่าง ประธาน นปช.กาญจนบุรี, มยุรี เสวตาศัย ประธาน นปช.อยุธยา, จุลอง แสงราษฎร์เมธีนทร์ ประธาน นปช.นครราชสีมา, วิสุทธิ์ ตั้งวิทยาภรณ์ ประธาน นปช.ภูเก็ต, อวิรุทธิ์ นาทิพย์ ประธาน นปช.พิษณุโลก, กฤษณะ พุ่มสนธิ์ ประธาน นปช.ตาก, ศักดา นพสิทธิ์ ประธาน นปช.ชลบุรี, ประภาส ยงคะวิสัย ประธาน นปช.กาฬสินธุ์, พันตำรวจเอกสมพล ฐักกาญจน์ ประธาน นปช.สุราษฎร์ธานี, ดร.ภิรมณ์ ศรีธาตุ ประธาน นปช.ระยอง, ร.ต.ต.สมศักดิ์ แพทย์สมาน ประธาน นปช.น่าน, สำราญ สุขาง ประธาน นปช.แม่ฮ่องสอน, อนุวัช วงศ์วรรณ ประธาน นปช.แพร่, สมพร รักหวาน ประธาน นปช.นครศรีธรรมราช, ร.ท.ประไพ ฮวดศรี ประธาน นปช.ร้อยเอ็ด, สันต์ชัย เจริญประเสริฐ ประธาน นปช.ปทุมธานี, สุณีย์ เหลืองวิจิตร ประธาน นปช.พิจิตร, พิเชษฐ์ ทาบุตรดา ประธาน นปช.อุบลราชธานี, ไซยา สิมมา ประธาน นปช.ขอนแก่น, สำเริง ประจำเรือ ประธาน นปช.จันทบุรี, ศรีวรรณ จันทพงษ์ ประธาน นปช.เชียงใหม่, ขวัญชัย ไพรพนา ประธาน นปช.อุดรธานี, ธนิต บุญญนสินีเกษม ประธาน นปช.เชียงราย, ว่าที่ร้อยตรี สุริยะศักดิ์ ฉัตรพิทักษ์กุล ประธาน นปช.สุรินทร์, สุรชาติ เวชกามา ประธาน นปช.ยโสธร, สถาพร มณีรัตน์ ประธาน นปช.ลำพูน, ไสว ณ พัทลุง ประธาน นปช.หาดใหญ่ จ.สงขลา, ดร.สุทิน คลังแสง ประธาน นปช. มหาสารคาม, วินัย ศรีโรจน์ ประธาน นปช.อำนาจเจริญ, สุธิดา ตั้งบุรพาจิตร ประธาน นปช.ประจวบคีรีขันธ์, รัชนี เสริชัย ประธาน นปช.สระบุรี, จ.ส.ต.ประสิทธิ์ ไชยศิริยะ ประธาน นปช.สมุทรสาคร

หน่วยรักษาความปลอดภัย ได้แก่ นาย อารี ไกรนรา หัวหน้าหน่วย เลขานุการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ในรัฐบาล ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร, นาย ชยุต ไหลเจริญ, นาย สุรัช เทวรัตน์, ส.ท. รชต วงศ์ยอด, ว่าที่ ร.ต.สุรภัส จันทิมา อดีตหัวหน้าพรรคชาติธรรม

ทีมทนายความ ได้แก่ การม พลทะกลาง หัวหน้าทีมทนายความ นปช.และที่ปรึกษา ด้านกฎหมายนิตยสารเรดพาวเวอร์, ดร.ค่านวณ ชโลปถัมภ์ ทนายความ นปช.และอดีตนายกสมาคม ทนายความแห่งประเทศไทย ทนายความผู้ว่าความคดีที่ดินรัชดา, นรินทร์พงศ์ จินากักดี ทนายความ นปช.และนายกสมาคมทนายความแห่งประเทศไทย, โรเบิร์ต อัมสเตอร์ดัม หัวหน้าทนายความ

นปช. คดีระหว่างประเทศ, วิทยุติ ชาติมนตรี ทนายความ นปช., ขนิษฐา รัฐกาญจน์ ทนายความ นปช.ภาคอีสาน, สุวิทย์ ทองนวล ทนายความ นปช.ที่ปรึกษาด้านกฎหมายนิตยสารเรดพาวเวอร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขาพระอินทร์

คณะกรรมการด้านวิชาการแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ แดงทั้งแผ่นดิน ประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิต่าง ๆ ได้แก่ ผศ.ดร.สุทธชัย ยิ้มประเสริฐ คอลัมนิสต์โลกวันนี้ วันสุข, รศ.สุดสงวน สุธีสร นักวิชาการ พิธีกร รายการที่นี้ความจริง People Channelหรือ DNN และ เอเชียอัปเดต, ผศ. ดร.สุดา รังกุพันธ์ คอลัมนิสต์เรดพาวเวอร์ พิธีกร รายการที่นี้ความจริง People Channelหรือ DNN และ เอเชียอัปเดต, ผศ. ดร.จรรพพรณ กุลดิลก วิทยากรรายการ มหาประชาชน People Channelพิธีกร รายการที่นี้ความจริง People Channelหรือ DNN,ศาสตราจารย์ ดร.ชนเสวี เจริญเมือง คอลัมนิสต์เรดพาวเวอร์, รศ. ดร.วรพล พรหมกบุตร ที่ปรึกษาหนังสือพิมพ์ไทยเรดนิวส์, ผศ.ดร.สมศักดิ์ เขียมธีรสกุล วิทยากรนักวิชาการ, ผศ.เสถียร วิพรมหา บรรณาธิการมหาประชาชน ฉบับความจริงวันนี้, รศ.ดร.พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์ บรรณาธิการ มหาประชาชนฉบับความจริงวันนี้ คอลัมนิสต์ ไทยเรดนิวส์, ผศ. ดร.เมธาพันธ์ โพธิ์โรจน์ บรรณาธิการ ไทยเรดนิวส์ บรรณาธิการ มหาประชาชนฉบับความจริงวันนี้, รศ.ดร.วรเจตน์ ภาคีรัตน์ ผู้เสาวนา นปช., ผศ. ดร.ศัลป์ ราศรี นักวิชาการ นปช., ดร.กวนิดา คุณผลิน ผู้ปราศัย นปช., ดร.วิบูลย์ แซ่มชื่น ผู้ปราศัย นปช.และผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ไทยเรดนิวส์, ดร.ฉัฐพล ใจจริง นักวิชาการ นปช., ดร.วสันต์ ติมพ์เฉลิม นักวิชาการ นปช., ดร.เก่งกิจ กิติเรียงลาภ นักวิชาการ นปช., ดร.อนุสรณ์ อุณโณ บรรณาธิการ มหาประชาชนฉบับความจริงวันนี้, อาจารย์ เขี่ยมยอด ศรีมันตะ รักษาการประธานเครือข่าย ประชาธิปไตย, อาจารย์ จรรยา ยิ้มประเสริฐ คณะกรรมการรณรงค์เพื่อแรงงานไทย นักวิชาการ ประจำเว็บ time up Thailand และ ดร.ศิริวัฒน์ คล้ามไพบูลย์

การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ห้วง พ.ศ.2548 - รัฐประหาร 19 กันยายน 2549

การศึกษาในหัวข้อนี้ จะแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ห้วง คือ การเคลื่อนไหวของกลุ่มมวลชนซึ่งเคลื่อนไหวในห้วงปี พ.ศ.2548 จนถึงรัฐประหารเมื่อ 19 กันยายน พ.ศ.2549 และการเคลื่อนไหวของกลุ่มมวลชนหลังจากการรัฐประหาร จนถึงพฤษภาคม 2551 ก่อนที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจะออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลนายสมัคร สุนทรเวช ทั้งนี้ หัวข้อที่จะใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ สถานการณ์ทางการเมือง การนำและประเด็นที่นำมาใช้การปลุกฝัง

แนวความคิดให้กับมวลชน ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวและระดับความรุนแรง และการแก้ไขปัญหาความรุนแรงของรัฐ

1. สถานการณ์ทางการเมือง

พรรคไทยรักไทย จัดตั้งขึ้นเมื่อ 14 กรกฎาคม พ.ศ.2541 โดยการนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรอดีตนายกรัฐมนตรี ผู้นำธุรกิจด้านสื่อสารโทรคมนาคม พรรคไทยรักไทย ได้เสนอแนวทางการบริหารประเทศ ที่สำคัญ อาทิ เสนอให้ใช้หลักการบริหารนำการแก้ปัญหา เพื่อความฉับไวและมีประสิทธิภาพ ซึ่งแนวคิดทั้งหมดที่นำเสนอออกมาล้วนได้รับเสียงตอบรับ อย่างดีจาก กลุ่มต่างๆ ทั้งกลุ่มนักวิชาการ นักธุรกิจ และประชาชนทั่วไปอย่างมาก แต่การก้าวขึ้นไปสู่การเป็นผู้นำในการจัดตั้งรัฐบาล การได้รับความนิยมนอกจากประชาชน เพียงอย่างเดียว ยังไม่เพียงพอ ความจำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากนักการเมือง และการขยายฐานเสียงทางการเมือง ยังเป็นปัจจัยสำคัญในการเมืองระบบรัฐสภา ดังนั้น ต่อมา พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงได้เปลี่ยนแปลงยุทธศาสตร์ใหม่ โดยการส่งคนเข้าทาบทามนักการเมืองจากพรรคอื่นให้ย้ายมาสังกัดพรรคไทยรักไทย ยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้ส่งผลสะท้อนต่อการเมืองไทยอย่างรุนแรง เกิดการย้ายพรรคของนักการเมืองไปเข้าพรรคไทยรักไทยจำนวนมาก ซึ่งแม้จะเป็นยุทธศาสตร์ที่จำเป็นต้องใช้ทุนมหาศาล แต่มิได้เป็นอุปสรรคสำหรับพรรคไทยรักไทยแต่อย่างใด เพราะมีผู้สนับสนุนด้านทุนให้แก่พรรคอย่างมากมาย โดยเฉพาะนักธุรกิจต่างๆ และตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร หัวหน้าพรรค ได้ชื่อว่า เป็นบุคคลที่ร่ำรวยที่สุดของประเทศ ส่งผลให้พรรคไทยรักไทยเติบโตอย่างรวดเร็ว การที่พรรคไทยรักไทย สามารถ สร้างตัวเองให้กลายเป็นพรรคขนาดใหญ่ได้ ในเวลาอันรวดเร็ว ก็ด้วยการยึดยุทธศาสตร์การเติบโตภายนอก (External Growth) (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 159)

นโยบายประชานิยม และกลยุทธ์การตลาดนำการเมือง ทำให้พรรคไทยรักไทยได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งวันที่ 6 มกราคม พ.ศ.2544 สูงมากเป็นประวัติศาสตร์ของการเมืองไทยเป็นครั้งแรกที่พรรคไทยรักไทย พรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวได้รับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยคะแนนเสียงถึง 248 เสียง จากจำนวนทั้งหมด 500 เสียง ส่งผลให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ 23 ของประเทศไทย

อย่างไรก็ดี ก่อนที่รัฐบาลใหม่จะดำเนิน นโยบายต่างๆ นั้น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ได้รับเรื่องที่มีผู้กล่าวหาว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ปกปิดบัญชีทรัพย์สินและหนี้สินเกี่ยวกับหุ้นที่ฝากให้คนขับรถ คนรับใช้ เป็นผู้ถือ ที่เรียกกันว่า “คดีซุกหุ้น” ที่เกิดขึ้นในสมัยที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เคยดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีในรัฐบาลพล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่ง ป.ป.ช. ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว และมีมติ 8 ต่อ 1 ว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีความผิดตามข้อกล่าวหา และได้ส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาต่อ ซึ่งหากศาล

รัฐธรรมนูญเห็นว่า มีความผิดจริงตามฟ้อง จะทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต้องถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง 5 ปี เช่นเดียวกับคดีของ พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์ โดยในท้ายสุด พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้พูดประโยคหนึ่งที่ได้มีการวิพากษ์วิจารณ์กันอย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา โดยกล่าวว่า เรื่องดังกล่าวเป็น “ความบกพร่องโดยสุจริต” และสุดท้ายแล้วศาลรัฐธรรมนูญ ได้มีมติโดยเสียงข้างมาก 8 ต่อ 7 ว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไม่มีความผิดตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 295 ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีได้ต่อไป (สิทธิโชค กลางคุณานนท์, 2552 : 175)

การตัดสินให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไม่มีความผิดในคดีชุกหุ้ม อาจถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้ง แยกแยะในสังคมไทยในเวลาต่อมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้คณะกรรมการอิสระตรวจสอบและค้นหาความจริงเพื่อการปรองดองแห่งชาติ (2554, 18-19) หรือ คอป. ได้กล่าวถึงในกรณีนี้ว่า รากเหง้าของปัญหาความขัดแย้งของประเทศ ส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการที่ละเมิดหลักนิติธรรม จากกรณีคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญเมื่อปี พ.ศ.2547 โดยในชั้นพิจารณาชี้ขาดเนื้อหาของคดีนั้น ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 7 คน ได้วินิจฉัยว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ทำการชุกหุ้มจริง ส่วนตุลาการศาลรัฐธรรมนูญจำนวน 6 คน วินิจฉัยว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไม่ได้กระทำความผิด โดยตุลาการศาลรัฐธรรมนูญอีก 2 คน ที่เคยลงมติว่าคดีไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ไม่ได้ลงไปวินิจฉัยในเนื้อหา นอกจากนั้น ศาลรัฐธรรมนูญยังได้เอาคะแนน 2 เสียงนี้ไปรวมกับ อีก 6 เสียงที่วินิจฉัยว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไม่ผิด ทำให้ผลการวินิจฉัยออกมาเป็น 8 ต่อ 7 ว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ไม่ผิด ผลการปฏิบัติที่ผิดหลักกฎหมายของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ 2 คน และศาลรัฐธรรมนูญโดยรวมดังกล่าว จึงเป็นการบิดเบือน หรือหักดิบกฎหมาย อันเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้สังคมเกิดความเคลือบแคลงในหลักนิติธรรมของประเทศไทย

การปรับคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลทักษิณนี้ มีจำนวน 8 ครั้ง มักเป็นการปรับเปลี่ยนสลับตำแหน่งมากกว่าการปรับตัวบุคคล จึงเกิดประเด็นคำถามว่า การปรับคณะรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นการปรับเพื่อประสิทธิภาพในการบริหาร หรือเป็นการแบ่งสรรตำแหน่ง และผลประโยชน์ทางการเมืองกันแน่ นอกจากนั้นอำนาจในการปรับคณะรัฐมนตรีทุกครั้งเป็นอำนาจของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร แต่เพียงผู้เดียว ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ สามารถคุมอำนาจได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด ไม่มีใครกล้าโต้แย้ง หรือแสดงความไม่พอใจ เพราะทุกคนยอมสยบต่อ พ.ต.ท.ทักษิณหมด (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2548: 892-893 อ้างถึงใน สิทธิโชค กลางคุณานนท์, 2552 : 189)

พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรได้ผลักดันนโยบายต่างๆ ที่เรียกกันว่า “นโยบายประชานิยม” ไม่ว่าจะเป็น การพักหนี้เกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา 3 ปี กองทุนหมู่บ้านๆ ละ 1 ล้านบาท โครงการธนาคารประชาชน โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) โครงการหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า 30 บาทรักษาทุกโรค โครงการเอื้ออาทรต่างๆ ทั้งบ้านเอื้ออาทร คอมพิวเตอร์เอื้ออาทร การจด

ทะเบียนคนจน โครงการจัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม หรือเอสเอ็มแอล (SML) ฯลฯ นโยบายเหล่านี้ถูกผลักดันให้เกิดผลเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นนโยบายที่รัฐบาลทักษิณประกาศว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการกำจัดความยากจนโดยเฉพาะในชนบท โดยเริ่มต้นจากการจัดสรรด้านการเงิน ด้านที่อยู่อาศัย และการฟื้นฟูทรัพยากร และความเชี่ยวชาญของวิสาหกิจขนาดเล็กที่มีศักยภาพ นโยบายเหล่านี้ได้ทำให้รัฐบาลได้รับความนิยมจากประชาชนโดยทั่วไป อย่างไรก็ตาม นักวิชาการ และนักวิเคราะห์หลายคนมองว่า นโยบายเหล่านี้อาจก่อให้เกิดผลเสียแก่ประเทศ ได้ในระยะยาว (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 190)

ในช่วงรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร รูปแบบการคอร์รัปชันได้เปลี่ยนแปลงไป จากการรับเงินค่าหัวคิว หรือการจ่ายใต้โต๊ะ ให้กับกลุ่มตัวแทนทางการเมือง กลายเป็น “การคอร์รัปชันเชิงนโยบาย” โดยการกำหนดนโยบาย การจัดสรรงบประมาณ ตลอดจนการออกกฎหมายฉบับถูกผลักดันออกมา เพื่อควบคุมผลประโยชน์จากงบประมาณของรัฐในการเอื้อประโยชน์ หรือก่อให้เกิดความได้เปรียบให้กับกลุ่มธุรกิจพวกพ้องรัฐบาลมากกว่าจะเอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ การคอร์รัปชันเชิงนโยบายที่ปรากฏในรัฐบาลทักษิณ ที่สำคัญๆ ได้แก่ (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 201-209)

1. การออกพระราชกำหนดจัดเก็บภาษีสรรพสามิตกิจการโทรคมนาคม
2. การส่งเสริมการลงทุนแก่บริษัทชินแซทเทลไลท์
3. การลดค่าสัมปทานของสถานีโทรทัศน์ไอทีวี
4. การเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทเอไอเอสในส่วนการจ่ายเงินชดเชยของ

โทรศัพท์เคลื่อนที่ระบบฟรีเฟด (วันทูคอล)

5. การเอื้อประโยชน์สถาบันการเงิน (บริษัทเงินทุนแคปปิตอลโอเค)
6. การเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มธุรกิจใหม่ๆ ในเครือชิน คอร์ปอเรชั่น
7. การหาประโยชน์จากการแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นบริษัทเอกชน โดยการ

ดำเนินนโยบายเร่งรัดการแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นเอกชน

8. การเปิดเขตการค้าเสรีและปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน

ในช่วงปลายของรัฐบาลทักษิณ 1 แม้จะประสบปัญหาสถานการณ์ความรุนแรงใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ปัญหายักษ์ธรณีพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ ปัญหาการค่าน้ำมันที่สูงขึ้น ปัญหาความไม่โปร่งใสของคณะรัฐบาล หรือปัญหาจากบุคลิกเผด็จการของนายกรัฐมนตรี แต่กระนั้น ความนิยมในตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กลับไม่ได้ผลกระทบในทางลบเท่าใดนัก ส่วนหนึ่งมาจากนโยบายประชานิยม ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และการขาดตัวเลือกที่ดี หรือเหมาะสมกว่าในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ทำให้ผลการเลือกตั้ง ในวันที่ 6 กุมภาพันธ์

พ.ศ.2548 ปรากฏว่า ผู้สมัครจากพรรคไทยรักไทยได้รับเลือกตั้งเข้ามามากที่สุด คือ 377 เสียง จากทั้งหมด 500 เสียง แต่เป็นชัยชนะที่เต็มไปด้วยข้อกล่าวหาการซื้อตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง การทุจริตในการซื้อสิทธิขายเสียง การใช้กลโกงที่แยบยล รวมไปถึงการใช้อำนาจทางการเมืองที่มีอยู่ในทุกวิถีทาง อย่างไรก็ตาม ในที่สุดพรรคไทยรักไทยได้เป็นผู้จัดตั้งรัฐบาล และเป็นรัฐบาลพรรคเดียวที่มีเสียงข้างมาก เด็ดขาดและคะแนนเสียงของพรรคฝ่ายค้าน ก็ไม่สามารถเปิดอภิปรายนายกรัฐมนตรีได้ อันเป็นไปตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 215)

หลังจากการบริหารงาน ของรัฐบาลทักษิณ 2 ได้ดำเนินไปได้เพียงประมาณ 4 เดือน ได้เกิดประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงการหาประโยชน์ของพวกพ้องของรัฐบาล อีกครั้ง ผ่านโครงการจัดซื้อเครื่องตรวจจับวัดถูระเบิด (CTX9000) ในสนามบินสุวรรณภูมิ

สำหรับในประเด็นการแทรกแซงองค์กรอิสระ และสื่อสารมวลชน นั้น ปรากฏว่า ปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริต ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรตั้งแต่สมัยแรกจนถึงสมัยที่สองนี้ได้ก่อตัวอย่างต่อเนื่อง และขยายวงกว้างขึ้น แต่ทุกเรื่องไม่เคยเข้าสู่กระบวนการตรวจสอบ แม้แต่กระบวนการในองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ ที่ถูกกำหนดอำนาจหน้าที่ให้ดูแล ก็ไม่สามารถสร้างความมั่นใจให้แก่ประชาชนได้ และมีใช่เพียงองค์กรอิสระเท่านั้น แม้แต่สื่อสารมวลชนก็ยังลดการนำเสนอข่าวที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวให้เบาบางลง ทั้งนี้ มีสาเหตุมาจากปัจจัยทางธุรกิจ อันหมายถึงผลกระทบต่อการโฆษณา (นฤพน เพชรดี, 2549: 21 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 225) การแทรกแซงองค์กรอิสระของรัฐบาลทักษิณ 2 นี้ ปรากฏในหลายกรณี และในหลายองค์กร แม้แต่ในวุฒิสภา ซึ่งส่งผลต่อการแทรกแซงในองค์กรอิสระอื่นๆ ด้วย เช่น การแทรกแซงการเลือกประธานวุฒิสภา การจ่ายเงินเดือนให้กับสมาชิกวุฒิสภาที่ยอมเป็นพวก ส่งผลให้สมาชิกวุฒิสภา ไม่สามารถทำงานตามบทบาทหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการแบ่งแยกออกเป็นฝักฝ่าย (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 226)

นอกเหนือจากการแทรกแซงองค์กรอิสระต่างๆ แล้ว รัฐบาลทักษิณ 2 ยังมีพฤติกรรมแทรกแซงการนำเสนอข้อมูลข่าวสารของสื่อสารมวลชน ทั้งโดยทางตรง และทางอ้อมการสั่งปิดวิทยุชุมชน รัฐบาลได้มีการสั่งปิดวิทยุชุมชน เช่น การสั่งปิดคลื่น FM.92.25 เมื่อวันที่ 20 กันยายน พ.ศ.2548 โดยอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ โดยให้เหตุผลว่า การออกอากาศของสถานีดังกล่าว ได้แทรกแซง และรบกวนคลื่นวิทยุ และโทรทัศน์ที่ได้รับอนุญาต และการแทรกแซงการทำงานของฝ่ายข่าว สถานีโทรทัศน์ไอทีวี โดยการเข้าไปถือหุ้นในไอทีวีของกลุ่มชินคอร์ป ที่ส่งผลให้นโยบายของไอทีวีเปลี่ยนแปลงไป จนนำไปสู่กรณีเกิดกบฏไอทีวี (8 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2544) และกรณีการพยายามเข้าไปถือหุ้นในหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ และเครือมติชน โดยผู้บริหารเครือจีเอ็มเอ็ม

แกรมี กรณีของรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ที่มีนายสนธิ ลิ้มทองกุล เจ้าของหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ เป็นหนึ่งในผู้ดำเนินรายการ ซึ่งถูกปลดออกจากผังรายการของทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 9 อ.ส.ม.ท. (สถานีโมเดิร์นไนน์) ตั้งแต่วันที่ 16 กันยายน พ.ศ.2548 ด้วยเหตุผลว่า การดำเนินรายการได้พาดพิงถึงบุคคลภายนอก จนกลายเป็นคดีความในชั้นศาลหลายครั้ง แต่ขณะเดียวกันรายการที่มีลักษณะคล้ายกัน อาทิ รายการของนายสมักร สุนทรเวช และนายดุสิต ศิริวรรณ ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์บุคคลต่างๆ แต่มักไม่ได้วิพากษ์รัฐบาล สามารถคงอยู่ได้ ทำให้เห็นได้ชัดว่า หากรายการใดไม่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลจะสามารถอยู่รอดได้ ไม่ถูกปลดและไม่ถูกคุกคามจากผู้มีอำนาจรัฐ (สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 227)

ผลจากความพยายามในการปิดกั้นการตรวจสอบ กลับส่งผลในทางตรงข้าม เพราะมีประชาชนจำนวนไม่น้อยที่ไม่เชื่อถือนิติที่เป็นพวกเดียวกับรัฐบาล และได้พยายามที่จะสืบค้นหาความจริงด้วยตัวเอง ซึ่งต่อมาประชาชนกลุ่มดังกล่าวรวมตัวร่วมกับสื่อมวลชนที่เป็นฝ่ายต่อต้านรัฐบาล ปรากฏการณ์ดังที่กล่าวมานี้ได้เกิดขึ้นร่วมกับการปลดรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ก่อตัวเป็นการชุมนุมการต่อต้านรัฐบาล จนกระทั่ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ต้องประกาศยุบสภาในวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 ในที่สุด

แม้จะประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2549 แต่พรรคฝ่ายค้านประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคชาติไทย และพรรคมหาชน ได้ประกาศคว่ำบาตรการเลือกตั้งในครั้งนี้ โดยยืนยันไม่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง โดยให้เหตุผลถึงความไม่โปร่งใสในการกำหนดวันเลือกตั้งที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนดการเลือกตั้งใหม่ภายในระยะเวลาเพียง 36 วัน และเหตุผลของการยุบสภาไม่เป็นไปตามหลักการระบอบรัฐสภา เพราะฝ่ายนิติบัญญัติไม่ได้มีความขัดแย้งกับฝ่ายบริหาร แต่เป็นความขัดแย้งระหว่างฝ่ายบริหารกับประชาชน ฉะนั้นฝ่ายบริหารจึงไม่ควรใช้อำนาจในการยุบสภา (จักษ์ พันธ์ชูเพชร , 2549: 293-294 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 236)

การเลือกตั้งในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2549 เป็นการเลือกตั้งภายใต้สภาวะวิกฤตทางการเมืองของประเทศ และได้เกิดปรากฏการณ์ที่ส่อไปในทางผิดกฎหมายหลายประการ เช่น การกล่าวหาว่า พรรคไทยรักไทย มีการว่าจ้างพรรคการเมืองขนาดเล็กให้ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อหนีการถูกตัดสิทธิ เนื่องจากตามพระราชบัญญัติเลือกตั้งมาตรา 74 ที่ระบุว่า เขตที่มีผู้สมัครเพียงคนเดียวจะต้องได้รับคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งทั่วประเทศมีถึง 247 เขต จาก 400 เขต ที่มีผู้สมัครของพรรคไทยรักไทยเพียงคนเดียว รวมทั้งมีการแก้ไขเพิ่มเติมรายชื่อผู้สมัครเข้าไปในฐานข้อมูลพรรคการเมืองของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เพื่อให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ว่าจ้าง มีคุณสมบัติ ตามกฎหมายกำหนด (นฤพน เพชรดี, 2549: 180 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 236)

นนท์, 2552 : 238) หรือการเกิดข้อสงสัยจากกรณีการจัดหาเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่จัดหาเลือกตั้งหันหลังให้กับคณะกรรมการการเลือกตั้ง ซึ่งทำให้ผู้อื่นสามารถเห็นถึงพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงได้ซึ่งถือว่าเป็นการปฏิบัติที่ขัดต่อรัฐธรรมนูญมาตรา 104 ที่ระบุให้การเลือกตั้งเป็นการเลือกตั้งโดยตรง และเป็นความลับ (นฤพน เพชรดี, 2549: 185-186 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 238)

ต่อมาศาลรัฐธรรมนูญมีมติวินิจฉัยเมื่อวันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ.2549 ว่าผลการเลือกตั้งไม่เที่ยงธรรม ไม่ได้ผู้แทนปวงชนอย่างแท้จริงตามระบอบประชาธิปไตย อันนำไปสู่การเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และการจัดหาเลือกตั้งตามที่กระทำเป็นการกระทำที่ส่งผลให้การเลือกตั้งไม่เป็นการลงคะแนนเสียงแบบลับ จากทั้ง 2 ประเด็นศาลรัฐธรรมนูญ จึงมีมติว่า เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ มีผลให้เพิกถอนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสั่งให้องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งจัดให้มีการเลือกตั้งใหม่ ภายใน 60 นับแต่วันประกาศ (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2549: 296-297 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 239)

เมื่อผลการเลือกตั้งได้สะท้อนความเชื่อมั่นศรัทธาที่มีต่อ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และการสนับสนุนที่ถดถอยลง ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้แถลงประกาศในวันที่ 4 เมษายน 2549 ว่า จะขอเว้นวรรคทางการเมือง โดยไม่รับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนต่อไป แต่จะขอทำหน้าที่รักษาการนายกรัฐมนตรีชั่วคราว จนกว่าจะมีการสรรหานายกรัฐมนตรีคนใหม่ (นฤพน เพชรดี, 2549: 191 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 239) ซึ่งทางนายสนธิ ลิ้มทองกุล แกนนำกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ยังคงเห็นว่า การกระทำดังกล่าวนี้ ไม่ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ยังสามารถสั่งการต่างๆ และมีอิทธิพลต่อรัฐบาลใหม่ อยู่เช่นเดิม ซึ่งอาจทำให้แนวทางต่างๆ ยังคงเป็นไปในรูปแบบเดิม นอกจากนั้น การตัดสินใจดังกล่าวถูกมองว่า มีนัยทางการเมือง โดยเป็นเพียงเพื่อการลดกระแสการต่อต้านจากประชาชน และไม่มีหลักประกันว่า ได้ถอนตัวออกจากการแสวงหาอำนาจทางการเมือง (นฤพน เพชรดี, 2549: 198 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 239) ทำให้กลุ่มพันธมิตรฯ ยังคงปักหลักชุมนุมต่อไป และมีการประชุมร่วมกันในหมู่แกนนำให้มีการชุมนุมใหญ่ เพื่อกดดันให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากการเป็นนายกรัฐมนตรีรักษาการ แต่ยังไม่ถึงกำหนดชุมนุม ได้เกิดการรัฐประหารของคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเสียก่อน

2. การนำและประเด็นที่นำมาใช้ในการปลูกฝังแนวความคิดให้กับมวลชน

การวิพากษ์วิจารณ์การบริหารงาน โดยเฉพาะการคอร์รัปชันเชิงนโยบาย เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มทุนในรัฐบาล และความพยายามรวบอำนาจในการบริหารของรัฐบาล พ.ต.ท.

ทักษิณ ชินวัตร เริ่มขยายสู่วงกว้างขึ้น ตั้งแต่กลางปี พ.ศ.2548 เมื่อรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ออกอากาศทางโมเดิร์นไนน์ทีวี ดำเนินรายการโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล เริ่มวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ทั้งที่ก่อนหน้านี้เคยเสนอความเห็นในเชิงสนับสนุนรัฐบาลมาตลอด ความไม่พอใจในการเสนอของ รายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ถึงจุดแตกหักที่การออกอากาศในคืนวันที่ 9 กันยายน พ.ศ.2548 เมื่อ นายสนธิได้อ่านบทความเรื่อง *ลูกแกะหลงทาง* บทความซึ่งมีผู้โพสต์เข้าไปเข้าไปในเว็บไซต์ ผู้จัดการ ออกอากาศทางโทรทัศน์ ส่งผลให้รายการเมืองไทยรายสัปดาห์ ถูกถอดออกจากผังรายการ

แต่การถูกถอดออกจากผังรายการ ทำให้นายสนธิฯ ปรับเปลี่ยนรูปแบบในการจัด รายการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลด้านลบของรัฐบาลต่อไป โดยเปลี่ยนเป็นการจัดรายการ “เมืองไทยราย สัปดาห์สัญจร” ทุกวันศุกร์ ใช้สวนลุมพินีเป็นสถานที่จัดรายการในช่วงแรกๆ และได้ขยายไปจัดยัง สถานที่อื่นๆ

นายสนธิฯ ได้มุ่งเน้นการเปิดโปงพฤติกรรมที่ไม่ชอบมาพากลของรัฐบาล และ นายกรัฐมนตรีอย่างต่อเนื่อง โจมตีจุดอ่อนของรัฐบาล ทำให้สังคมรวมทั้งสื่อมวลชนได้เบาะแส และพยายามขุดคุ้ยให้ความจริงปรากฏ ข้อมูลต่างๆ ที่นำเสนอขึ้น (โอฬาร สุขเกษม, 2549: 178 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 230) นอกจากการนำเสนอข้อมูลพฤติกรรมในการบริหารงาน ของรัฐบาลแล้ว ประเด็นแรกๆ ที่นายสนธิฯ นำขึ้นมาทำทนาย และใช้ในการต่อสู้กับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร คือ เรื่องการหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ ผ่านแคมเปญว่า “เราจะสู้เพื่อในหลวง ” ซึ่งจุด กระแส โดยให้ผู้สนับสนุนร่วมใส่เสื้อเหลืองเป็นสัญลักษณ์ (ชนาพล อิวสกุล, บรรณาธิการ, 2550: 292 อ้างถึงในสิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 230) และยังมีประเด็นส่วนตัว อีกหลายประเด็นที่ถูก โจมตีจากกลุ่มพันธมิตร ฯ อาทิ การยุยงให้เกิดความแตกแยกในสังคม ความขัดแย้งระหว่าง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กับประธานองคมนตรี เป็นต้น

เหตุการณ์ที่เป็นการดึงดูดประชาชนให้หันมาเข้าร่วมกับการชุมนุมของกลุ่ม พันธมิตรฯ มากขึ้นไปอีกคือ เมื่อครอบครัวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ขายหุ้นในเครือชินคอร์ป ให้แก่กองทุนเทมาเส็กของสิงคโปร์ ในวันที่ 23 มกราคม พ.ศ.2549 รวมมูลค่า 73,271 ล้านบาท โดย ไม่ต้องเสียภาษี ซึ่งเป็นเสมือนฟางเส้นสุดท้าย เพราะก่อนหน้านี้การชุมนุมได้โจมตี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ในข้อหาทำลายสถาบันกษัตริย์ (มีพฤติกรรมไม่เคารพ) ทำลายศาสนา (จากกรณีแต่งตั้ง สังฆราชองค์ที่ 2) และสุดท้ายคือการทำลายชาติ จากการขายหุ้นในครั้งนี้ (ชนาพล อิวสกุล, บรรณาธิการ, 2550: 293 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 230)

การขายหุ้นในครั้งนี้มีกลวิธีในการหลีกเลี่ยงภาษีที่ซับซ้อน โดยใช้ช่องโหว่ทาง กฎหมาย มีการตกแต่งการซื้อขายหุ้นชินคอร์ปร้อยละ 49.5 ของทุนจดทะเบียนครั้งนี้ โดยเป็นการ ขายให้กับบริษัทซีดาร์ โฮลดิ้ง จำกัด ร้อยละ 38.5 และบริษัทแอสเพนโฮลดิ้ง จำกัด ร้อยละ 11 ซึ่ง

ล้วนเป็นบริษัทตัวแทนของกลุ่มเทมาเส็ก ส่วนการที่บริษัทเทมาเส็กไม่เข้าไปซื้อหุ้นชินคอร์ป โดยตรงนั้น มีการตั้งข้อสังเกตกันว่า เพื่อไม่ให้ขัดต่อพระราชบัญญัติประกอบกิจการโทรคมนาคมที่ได้มีการแก้ไขใหม่ และลงประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 20 มกราคม พ.ศ.2549 หรือก่อนหน้าที่จะมีการตกลงซื้อขายกันเพียง 2 วันเท่านั้น และส่วนที่แก้ไขใหม่คือ การอนุญาตให้ต่างชาติถือหุ้นเพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 25 เป็นไม่เกินร้อยละ 49 ซึ่งหากไม่มีการแก้ไขกฎหมายก็จะเป็นการยากในการขายกิจการนี้ให้กับต่างประเทศ (โอฬาร สุขเกษม , 2549: 99-100 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางคุณานนท์, 2552 : 234)

การขายหุ้นในครั้งนี้ถูกโจมตีจากหลายฝ่าย ทั้งจากนักวิชาการ นักกฎหมาย รวมถึงกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยว่า เป็นการใช้ความได้เปรียบทางธุรกิจในลักษณะที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน และมีการอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย เป็นเหตุให้รัฐต้องสูญเสียรายได้จากภาษีจำนวนมหาศาล รวมทั้งยังเป็นการขายธุรกิจสัมปทานผูกขาดทางการสื่อสารของไทย ให้แก่กลุ่มทุนต่างชาติ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติได้อีกด้วย (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2549: 290-291 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางคุณานนท์, 2552 : 232)

ในขณะที่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และกลุ่มผู้สนับสนุน ได้พยายามออกมาแก้ข้อกล่าวหากรณีดังกล่าว ด้วยเหตุผลว่า ต้องการวางมือจากการประกอบธุรกิจ เพื่อหลีกเลี่ยงประเด็นการมีผลประโยชน์ทับซ้อน ส่วนในประเด็นการไม่ต้องเสียภาษี ได้อ้างว่า ได้กระทำการตามกระบวนการ และตามกฎหมาย ซึ่งทั้งสองฝ่ายมีทั้งผู้ที่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วย และต่างก็มีกลุ่มที่สนับสนุน และคัดค้าน ส่งผลให้ผู้คนในสังคมเริ่มแบ่งแยกเป็นฝักฝ่ายชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ประเด็นอื่นๆ ที่แกนนำนำมาใช้ในการปลุกฝังความคิดความเชื่อให้แก่ผู้ชุมนุม ได้แก่ การจับจ้วงสถาบัน เช่น การทำพิธีทางศาสนาในอุโบสถวัดพระแก้ว การแต่งตั้งพระสังฆราช การแต่งตั้งคุณหญิงจรวรรณ เมณฑกา ปฏิญาณฟินแลนด์และผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ

นายสนธิ ลิ้มทองกุล ร่วมกับพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ได้ร่วมสร้างและเผยแพร่ทฤษฎี "ปฏิญาฟินแลนด์" และกล่าวหาว่า พ.ต.ท. ทักษิณ ได้สมคบคิดกับอดีตผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เพื่อล้มล้างราชวงศ์จักรี ยึดอำนาจการปกครองราชอาณาจักรไทย อย่างไรก็ตามผู้ร่วมสร้างทฤษฎีไม่เคยแสดงหลักฐานแต่อย่างใดเพื่อพิสูจน์ว่าทฤษฎีสมคบคิดนี้มีจริง ส่วนตัว พ.ต.ท. ทักษิณ นั้นได้ปฏิเสธเรื่องนี้ ซึ่งเมื่อคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติหลังจากที่ปฏิวัติยึดอำนาจไว้ได้ ก็ไม่ได้ตรวจสอบหรือสอบสวนรายละเอียดของแผนฟินแลนด์แต่อย่างใด

สำหรับประเด็นผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญนั้นถือว่าเป็นประเด็นที่กลุ่มพันธมิตรฯ นำมาขยายผลได้ประสบความสำเร็จโดยสามารถทำให้ทหารและกลุ่มข้าราชการอื่นๆ ถูกผลักดัน

จากกลุ่ม พ.ต.ท.ทักษิณฯ มากยิ่งขึ้น และทำให้มีการพูดถึงประเด็นนี้กันอย่างต่อเนื่องจนถึงรัฐประหาร 19 กันยายน 2549

กรณีนี้เริ่มจากเมื่อ 29 มิถุนายน 2549 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้กล่าวในการประชุมหัวหน้าส่วนราชการ ว่า “วันนี้องค์การนอกรัฐธรรมนูญ คือบุคคลซึ่งดูเหมือนมีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ เข้ามาวุ่นวาย องค์การที่มีในระบบรัฐธรรมนูญมากเกินไป” (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 166) ซึ่งทำให้ประชาชนทั่วไปสงสัยว่าผู้้นั้นเป็นใคร ประกอบกับก่อนหน้านี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำรัสต่อประธานศาลทั้ง 3 ศาล ให้ช่วยแก้ไขวิกฤตชาติ การกล่าวของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร จึงถูกนายสนธิ ลิ้มทองกุล นำไปตั้งคำถาม ว่าอาจหมายถึง พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี ซึ่งเป็นตัวแทนพระเจ้าอยู่หัว ทำให้ประชาชนสงสัยเคลือบแคลงในการจบบ้างของ พ.ต.ท.ทักษิณฯ และส่งผลให้ ใน 14 กรกฎาคม 2549 พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ได้ไปบรรยายพิเศษที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ในหัวข้อ “ทหารอาชีพกับทหารมืออาชีพ” และกล่าวถึงการเป็นทหารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเปรียบเทียบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างทหารกับรัฐบาลนั้น ก็เหมือนม้ากับจ็อกกี้ หรือเด็กขี่ม้า โดยรัฐบาลเปรียบเหมือนคนขี่ม้าเท่านั้น แต่ไม่ใช่เจ้าของม้า หลังจากนั้นประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ได้ไปบรรยายพิเศษในลักษณะเดียวกันอีกหลายๆ ครั้ง และนายทหารหลายท่านได้ออกมาเดินสายแสดงท่าทีการเป็นทหารของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เช่น พล.ท.สพรั่ง กัลยาณมิตร แม่ทัพภาคที่ 3 สถานการณ์การขยายผลจากผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ นี้ ทำให้เริ่มเกิดความแตกแยกระหว่างทหารกับรัฐบาล

นอกจากประเด็นที่นำมาใช้ในการปลูกฝังแนวความคิดให้กับมวลชน ซึ่งถือว่าเป็นการให้ความรู้เพื่อการสร้างแนวร่วมในการเคลื่อนไหวแล้ว การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยยังได้อาศัยข้อได้เปรียบของตนเองในการขยายมวลชน ได้แก่ การใช้เครือข่ายที่มีอยู่แล้ว การเผยแพร่กิจกรรมของกลุ่มในสื่อที่หลากหลาย การใช้จุดเด่นของบุคลิกของแกนนำในการระดมและปลูกเร้ามวลชน และเทคนิคในการชุมนุมอื่นๆ

การใช้เครือข่ายของมวลชนที่มีการจัดตั้งอยู่ก่อนแล้ว ทำให้กลุ่มพันธมิตรฯ สามารถระดมมวลชนได้มากขึ้นในเวลาอันรวดเร็ว โดยแกนนำพันธมิตรฯ ยังได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอำนวยการขึ้นมาอีก 35 คน ซึ่งมีที่มาจากตัวแทนของกลุ่มคนจากทุกองค์กร ทั้งจากส่วนกลางและต่างจังหวัด ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานในการนัดชุมนุมและเชื่อมความสัมพันธ์ให้มวลชนเกาะกลุ่มกันอยู่ตลอดเวลา ซึ่งจากการดำเนินการอย่างเป็นระบบและอย่างต่อเนื่องทำให้มีกลุ่มมวลชนที่มีแนวความคิดเดียวกันเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ (ฤกษ์ สุภศิริ, 2553 : 184) และภายหลังการดำเนินการได้ระยะหนึ่ง ได้มีองค์กรต่างๆ ททยอยเข้าร่วมเคลื่อนไหวมากขึ้น อาทิ คณะกรรมการณรงค์เพื่อ

ประชาธิปไตย องค์การสลัมเพื่อประชาธิปไตย เครือข่ายศิลปินเพื่อประชาธิปไตย แนวร่วมครูกู้ชาติ 4 ภาค คณะกรรมการญาติพฤษภา 35 คณะกรรมการสมานฉันท์แรงงานไทย เครือข่ายประชาชนปฏิรูปการเมือง สถาบันดันกล้า มูลนิธิอาสาสมัครเพื่อสังคม สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย กองทัพบกธรรมมูลนิธิ เป็นต้น (โอฬาร สุขเกษม, 2549: 179-180 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางคุลานนท์, 2552 : 230) นอกจากนั้นแล้วยังมีประชาชนจำนวนมากจาก หลากหลายอาชีพ ทั้งสื่อมวลชน ภาคแรงงาน รัฐวิสาหกิจ องค์กรครู ชนชั้นกลาง องค์กรภาคประชาชน เกษตรกร ศิลปิน ฯลฯ เข้าร่วมด้วย

นอกจากนี้การชุมนุมของพันธมิตรฯ ถือว่าเป็นการชุมนุมที่มีการจัดตั้งเครือข่ายในหลายภาคส่วน ทำให้มีความเข้มแข็ง โดยแต่ละกลุ่มที่มาประกอบกันนั้น ล้วนมีลักษณะที่จัดตั้งตนเองมาก่อนแล้ว จึงมีลักษณะการนำที่รวมหมู่ ทำให้สามารถตั้งพื้นที่และชุมนุมแบบยืดหยุ่นได้ (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 60)

เครื่องมือสำคัญที่ทำให้รายการของนายสนธิฯ ยังสามารถเข้าถึงผู้รับชมได้ทั่วประเทศก็คือ การถ่ายทอดสดผ่านทางสถานี ASTV ซึ่งเป็นโทรทัศน์ระบบดาวเทียม และผ่านอินเทอร์เน็ต ออกอากาศผ่านเครือข่ายผู้จัดการในประเทศและทั่วโลก ซึ่งมีผู้ให้ความสนใจเข้ารับฟังรายการสดจำนวนมาก ในการนำเสนอ

จุดเด่นจากคุณลักษณะของสนธิฯ เอง ในการเป็นนักเล่าเรื่องที่เก่งกาจ สามารถให้ปัญญาความรู้ไปพร้อมๆ กับการให้ความบันเทิงและการแสดงลีลา มีการผ่อนคลาย มีอารมณ์ขัน เป็นสิ่งดึงดูดผู้ฟังและผู้ชม นอกจากนี้ การบูรณาการสื่อของกลุ่มผู้จัดการเข้าด้วยกัน ทั้งเว็บไซต์ www.manager.co.th, โทรทัศน์ ASTV, สื่อวิทยุ ด้วยการผลิตซ้ำอย่างซ้ำแล้วซ้ำเล่า ในการผลิตระบบความเชื่อ คำอธิบาย และระบบคุณค่าชุดหนึ่งร่วมกัน ยังเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการระดมมวลชน (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 30, 36-37)

การตั้งชื่อหรือหัวข้อบนเวทีของการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯ ในแต่ละครั้งมีความแตกต่างกันออกไปตามสถานการณ์หรือวัตถุประสงค์ของการชุมนุมในขณะนั้น ซึ่งถือว่าการตั้งชื่อการชุมนุมทำให้เกิดสีสัน สอดรับกับความรู้สึกรักของผู้ที่เข้าร่วมชุมนุมในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความรักชาติ รักแผ่นดิน และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดฉากบนเวทีที่วาดภาพเป็นตัวการ์ตูนที่สอดคล้องกับหัวข้อการชุมนุม ทำให้เป็นที่ผลิตเพลิน ผ่อนคลายความเครียดของผู้ชุมนุมได้ หัวข้อการชุมนุมบนเวทีที่พันธมิตรฯ ใช้ ได้แก่ "การชุมนุมกู้ชาติ," "ปิดบัญชีทักษิณ," และ "เอาประเทศไทยของเราคืนมา" เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว การชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย มีการนำที่ชัดเจน โดยการจัดตั้งแกนนำ 5 คน ตั้งแต่ในช่วงการเริ่มต้นของการชุมนุม แกนนำแต่ละคนมี

ฐานมวลชนที่สนับสนุนตนเองตั้งแต่ก่อนการเคลื่อนไหว โดยเฉพาะฐานมวลชนที่มาจากภาคประชาชน และสหภาพรัฐวิสาหกิจต่างๆ ซึ่งทำให้มีอำนาจในการต่อรองสูง การชุมนุมมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน คือขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีประเด็นที่นำมาเป็นเหตุผลเพื่อการขับไล่คือ ความไม่ชอบธรรมในการดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เช่น การจบบ้างสถาบัน โดยเฉพาะในประเด็นผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ การทุจริตเชิงนโยบาย การหลบเลี่ยงภาษีและการขายสมบัติของชาติ ความพยายามในการเข้าควบคุมอำนาจสูงสุดของการบริหารประเทศ ได้แก่ อำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ การควบคุมการปฏิบัติหน้าที่ในการตรวจสอบการบริหารของรัฐ โดยองค์กรอิสระ เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง (กก.ต.) คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ปป.ช.) การควบคุมและจำกัดเสรีภาพของสื่อมวลชน การใช้นโยบายประชานิยมที่เข้าถึงมวลชนรากหญ้าโดยตรงแต่อาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ และการเอื้อประโยชน์ต่อพวกพ้องทั้งในวงข้าราชการและผลประโยชน์ทางธุรกิจ ทั้งนี้กลุ่มพันธมิตรฯ ได้ใช้สื่อทุกประเภทในการระดมมวลชน ได้แก่ การถ่ายทอดสดผ่านทางสถานี ASTV ซึ่งเป็นโทรทัศน์ระบบดาวเทียม ผ่านอินเทอร์เน็ต และวิทยุ การใช้สิ่งพิมพ์ในเครือข่ายหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ นอกจากนี้ บุคลิกลักษณะและเทคนิคการปราศรัยของนายสนธิ ลิ้มทองกุล และแกนนำ รวมถึงยุทธวิธีในการจัดเวที การตั้งชื่อการชุมนุมในแต่ละครั้ง ทำให้เป็นที่น่าสนใจ และสามารถระดมมวลชนได้มาก

3. ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวและระดับความรุนแรง

กลุ่มพันธมิตรฯ ได้ใช้หลากหลายยุทธวิธีในการชุมนุม ตั้งแต่ การชุมนุมค้างคืนยึดถือการให้มวลชนมีส่วนร่วม การเคลื่อนขบวน การชุมนุม ยุทธการดาวกระจาย อารยะจัดขึ้น การเคลื่อนไหวกดดันนอกการชุมนุม ซึ่งแต่ละยุทธวิธีมีวัตถุประสงค์ และผลกระทบที่แตกต่างกันออกไป

การชุมนุมค้างคืนครั้งแรกของนายสนธิ ลิ้มทองกุล เกิดขึ้นเมื่อวันเสาร์ที่ 4 กุมภาพันธ์ 2549 ที่บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า ถนนราชดำเนินนอก จากด้านหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคมถึงสี่แยกสวนมิสกวัน มีวัตถุประสงค์เพื่อขับไล่ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี กลุ่มพันธมิตรฯ ได้จัดกิจกรรมเพื่อดึงดูดประชาชนมาเข้าร่วมการชุมนุม ได้แก่ การถวายฎีกาต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผ่านทางพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ และสำนักกราชเลขาธิการ โดยมี พล.ร.ท. พะจุมภ์ ตามประทีป เป็นตัวแทนรับ และการยื่นหนังสือเรียกร้องให้ทหารแสดงจุดยืนต่อ พล.อ. สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก ในครั้งนี้มีการเปิดตัวกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย เป็นแกนนำในการชุมนุมครั้งต่อ ๆ ไป

นอกจากนี้การชุมนุมนี้เป็นครั้งแรกที่ใช้ชื่อว่า "การชุมนุมกู้ชาติ" มีผู้มาชุมนุมมากกว่าทุกครั้ง (วิกฤตการเมืองไทย พ.ศ.2548-2553, ออนไลน์, 2555)

เนื่องจากความไม่พอใจในข่าวการขายหุ้นทั้งหมดในบริษัท ชิน คอร์ปอเรชั่น จำกัด (มหาชน) ของครอบครัวนายกรัฐมนตรีก่อให้เกิดกระแส โสลดถึงสื่อกองทุนเพื่อการลงทุนของรัฐบาลสิงคโปร์โดยไม่ต้องเสียภาษีโดยอาศัยช่องโหว่ของกฎหมาย จากกรณีการขายหุ้นชินคอร์ปให้กับเทมาเส็ก ทำให้ภายหลังจากการชุมนุมใหญ่ของวันที่ 4 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจึงได้ก่อตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2549 โดยมีแกนนำจำนวน 5 คน ประกอบด้วย นายสนธิ ลิ้มทองกุล พล.ต.จำลอง ศรีเมือง นายสมศักดิ์ โกศัยสุข นายสมเกียรติ พงษ์ไพบูลย์ และนายพิภพ ธงไชย (เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, 2552:154-156 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 231) ทำให้การชุมนุมในวันที่ 11 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 ซึ่งได้จัดการชุมนุมที่ลานพระบรมรูปทรงม้า กลุ่มผู้ชุมนุมได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว

การมีส่วนร่วมของผู้ร่วมชุมนุมถือเป็นลักษณะสำคัญที่ดึงดูดมวลชนให้เข้าร่วมและโดยเฉพาะการให้เครือข่ายภาคประชาชนที่มาร่วมได้จัดกิจกรรม เช่นการชุมนุมเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2549 ผู้ร่วมชุมนุมได้แสดงจุดยืนให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี โดยมีแกนนำของภาคประชาชนจากองค์กรต่างๆ ผลัดกันขึ้น ปราศรัย โจมตี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (กองบรรณาธิการมติชน, 2549 : 207 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 231)) นอกจากนั้นยังมีการเคลื่อนไหวจากกลุ่มอื่นๆ อาทิ การลงชื่อเรียกร้องให้ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ลาออกของกลุ่มนักวิชาการและอาจารย์จากสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง การตั้งโต๊ะล่ารายชื่อเพื่อถอดถอน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ของเครือข่ายนักศึกษารักประชาชน ที่นำโดยองค์กรนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือการแถลงการณ์ต่างๆ อาทิ จากกลุ่มนักเรียนเพื่อประชาธิปไตยชมรมแพทย์ชนบท กลุ่มคณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น (กองบรรณาธิการมติชน, 2549 : 211-215 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 231) การชุมนุมในครั้งนี้รัฐบาลได้พยายามขัดขวางเนื่องจากอ้างว่ามีความไม่เหมาะสมและไม่สมควร เพราะสถานที่ที่นี้เป็นเขตพระราชฐาน แต่ก็ไม่สามารถต้านทานมวลชนจำนวนมากได้

การนัดชุมนุมใหญ่ครั้งต่อมาที่สนามหลวงในวันอาทิตย์ที่ 26 กุมภาพันธ์ 2549 เป็นการชุมนุมยึดเยื่อไม่มีกำหนด จนกว่านายกรัฐมนตรีจะลาออกจากตำแหน่ง ในครั้งนี้ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง ได้นำเครือข่ายกองทัพธรรมและสันติอโศกเข้าร่วมชุมนุม การเข้าร่วมของ พล.ต.จำลองฯ เป็นสัญญาณว่าการชุมนุมนี้จะยืดเยื้อยาวนาน (วิกฤตการเมืองไทย พ.ศ.2548-2553, ออนไลน์, 2555)

จากการเคลื่อนไหวของกลุ่มต่างๆ ได้เป็นแรงกดดันจนกระทั่ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตรได้แถลงการณ์ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรในคืนวันที่ 24 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2549 และประกาศให้มีการเลือกตั้งใหม่ ในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ.2549 โดย พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้แถลงถึงเหตุที่ต้องยุบสภาว่า เพื่อคืนอำนาจให้ประชาชนตัดสินใจ และ จำเป็นต้องยุบสภาเนื่องจากมีกลุ่มบุคคลที่เสียประโยชน์กลุ่มบุคคลที่ไม่พอใจรัฐบาล และกลุ่มการเมืองบางกลุ่ม พยายามที่จะล้มล้างรัฐบาล (นฤพน เพชรดี, 2549 : 162 อ้างถึงใน สิทธิโชค งามกุลานนท์, 2552 :) ภายหลังการประกาศยุบสภา กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้แสดงความไม่เห็นด้วยกับการตัดสินใจยุบสภาของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เพราะเห็นว่า เป็นการแก้ปัญหาส่วนตัวในทางการเมืองของตัว พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เองเท่านั้น เพื่อลดกระแสการต่อต้านไม่ใช่ว่าการแก้ปัญหของชาติ เป็นการโยนบาปให้รัฐสภา ทั้งที่ปัญหา เกิดจาก นายกรัฐมนตรีหมดความชอบธรรมในการบริหารประเทศ และการเลือกตั้งใหม่ เป็นเพียงการหวังผลเพื่อพอกตัวเอง ซึ่งนายชวน หลีกภัย ประธานที่ปรึกษาพรรคประชาธิปัตย์ มองว่า การยุบสภาไม่ใช่ว่าการแก้ปัญห แต่เป็นการหนีปัญหา และแถลงการณ์ที่ออกโดยสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นเพียงการแก้ตัว และปรักปรำฝ่ายอื่น ทั้งที่ปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาของนายกรัฐมนตรี เกี่ยวกับเรื่องการทุจริต การมีผลประโยชน์ทับซ้อน และการแทรกแซงองค์กรอิสระ (นฤพน เพชรดี, 2549: 163-166 อ้างถึงใน สิทธิโชค งามกุลานนท์, 2552 :)

การเคลื่อนไหวขบวนการชุมนุม เป็นยุทธวิธีหนึ่งที่กลุ่มพันธมิตรฯ นำมาใช้ โดย มีการชุมนุมยึดเอื้อที่สนามหลวงใช้ชื่อว่า "เอาประเทศไทยของเราคืนมา" นั้น ได้สลับกับการเคลื่อนไหวขบวนใหญ่เพื่อกดดันสองครั้ง ในคืนวันอังคารที่ 28 กุมภาพันธ์ 2549 จากสนามหลวงมาที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ในคืนวันที่ 5 มีนาคม 2549 จากสนามหลวงมาที่ทำเนียบรัฐบาล แล้วกลับสนามหลวงในเช้าวันรุ่งขึ้น และในเช้าวันอังคารที่ 14 มีนาคม 2549 จากสนามหลวงมาที่ทำเนียบรัฐบาลระหว่างมีการประชุมคณะรัฐมนตรี และย้ายการชุมนุมมาปักหลักบริเวณสี่แยกสะพานมัชฌานรังสรรค์สลับกับสี่แยกสวนมิสกวันและถนนพิษณุโลกช่วงข้างทำเนียบรัฐบาล

ยุทธการดาวกระจาย เป็นยุทธวิธีหนึ่งในการเรียกร้องความสนใจและระดมมวลชนเพิ่มเติม และกดดันรัฐบาลเนื่องจากจะทำให้เกิดปัญหาในการควบคุมการชุมนุมให้อยู่ในความสงบเรียบร้อย เพราะการเคลื่อนที่ของกลุ่มผู้ชุมนุม ย่อมก่อให้เกิดปัญหาการจราจร การกระทบกระทั่งกับผู้ที่เกี่ยวข้อง และส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ห้างร้านในพื้นที่การชุมนุมที่อาจจำเป็นต้องปิดกิจการ กลุ่มพันธมิตรมีการเคลื่อนไหวขบวนย่อยไปชุมนุมที่สถานที่ต่าง ๆ ตามยุทธการดาวกระจาย เช่น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง สถานทูตสิงคโปร์ ถนนสีลม การชุมนุมครั้งสำคัญสืบเนื่องจาก การเคลื่อนไหวขบวนจากสนามกีฬาแห่งชาติ มาบริเวณสยามสแควร์และถนนสุขุมวิท ในวันอาทิตย์ที่ 26 มีนาคม 2549 จากนั้นแกนนำได้จัดการชุมนุมใหญ่ ณ บริเวณหน้า

ศูนย์การค้าสยามพารากอน ในวันพุธที่ 29 มีนาคม 2549 การชุมนุมครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกของการชุมนุมทางการเมืองขนาดใหญ่กลางศูนย์ธุรกิจหลักของประเทศ เพื่อต้องการล้มล้างรัฐบาลในขณะนั้น และเป็นการชุมนุมที่สร้างความเสียหายแก่ผู้ประกอบการ สยามพารากอน สยามเซ็นเตอร์ และสยามดิสคัฟเวอรีเซ็นเตอร์ เนื่องจากจำเป็นต้องปิดทำการระหว่าง 29-30 มีนาคมพ.ศ. 2549 เพราะรัฐบาลให้เสรีภาพในการชุมนุมอย่างเสรีและไม่มีการปะทะกันใดๆ ทั้งสิ้น (วิกฤตการ เมืองไทย พ.ศ.2548-2553, ออนไลน์, 2555)

นอกจากนี้ กลุ่มพันธมิตรฯ ได้ใช้กลยุทธ์ในการเคลื่อนไหวที่เรียกว่า อารยะขัดขืน (Civil Disobedience) ซึ่งหมายถึง การกระทำที่ต่อต้านและฝ่าฝืนกฎหมายโดยสันติวิธี เช่น การต่อต้านหรือคัดค้านคำสั่ง กฎหมาย หรือการกระทำของรัฐบาลที่กลุ่มเห็นว่าไม่ถูกต้อง เพราะกลุ่มเห็นว่าจะปฏิบัติตามคำสั่งที่สูงยิ่งไปกว่านั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ กรณีที่ ไซยงค์ ไชยพร อาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่เห็นว่า พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ยุบสภา เมื่อ 24 กุมภาพันธ์ 2549 เป็นการยุบสภาเพื่อหนีปัญหาส่วนตัวอันเนื่องมาจากการขายหุ้นชินคอร์ป และเห็นว่าการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นเสมือนการลงประชามติรับรองตัวบุคคล คือนายกรัฐมนตรี เขาจึงฉีกบัตรเลือกตั้งในคูหาในวันเลือกตั้ง (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 120) ส่วนที่กลุ่มพันธมิตรกระทำอยู่บ่อยครั้งก็คือการใช้มวลชนกลุ่มหนึ่งเป็นส่วนนำเพื่อทำให้สามารถเข้าไปถึงที่หมายที่จะมีการชุมนุมได้ แม้ว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่ตำรวจจะอ้างในเรื่องการรักษาความปลอดภัย และการกระทำผิดกฎหมายจราจรก็ตาม

หลังจากการเลือกตั้ง ในวันที่ 25 เมษายน 2549 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัสให้ศาลปกครองและศาลฎีกา หาหนทางแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของ “ตุลาการภิวัตน์” ซึ่งหมายถึงการปฏิบัติหน้าที่ของฝ่ายตุลาการ ที่จะระงับความขัดแย้งต่างๆ อาจกระทำได้โดย การตีความเพิ่มเติมเพื่อคลี่คลายปัญหาข้อขัดแย้ง และเพื่อถ่วงดุลอำนาจกับฝ่ายบริหารและนิติบัญญัติ โดยพิจารณาถึงความยุติธรรมเป็นหลัก (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 159-160)

หลังจากได้ผ่านพ้นการเลือกตั้งเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2549 แล้ว กลุ่มผู้ที่ไม่ยอมรับในผลการลงคะแนนเสียงตามระบอบประชาธิปไตยและพยายามผลักดันให้ยกเลิกการเลือกตั้งครั้งนั้น ได้มีการร้องต่อศาล ซึ่งต่อมา เมื่อ 8 พฤษภาคม 2549 ศาลรัฐธรรมนูญได้มีการตัดสินให้การเลือกตั้งวันที่ 2 เมษายนเป็นโมฆะ นับเป็นเหตุการณ์หนึ่งที่เป็นผลให้การเคลื่อนไหวต่อต้านนายกรัฐมนตรีรุนแรงมากขึ้น ระหว่างเดือนมิถุนายน 2549 กิจกรรมต่อต้านนายกรัฐมนตรีเบาบางลงชั่วคราวเนื่องจากเป็นช่วงเดือนที่มีงานเฉลิมฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี และในเดือนกรกฎาคม จึงมีการชุมนุม อภิปราย และสัมนานาขนาดย่อย ๆ อีกหลายครั้งโดยองค์การและสถาบันบางส่วนต่าง ๆ นายสนธิและนางสาวสโรชาได้กลับมาจัดการชุมนุมที่สวนลุมพินีในอีกรูปแบบหนึ่งเรียกว่า

เมืองไทยรายสัปดาห์สัญจร "คอนเสิร์ตการเมือง" (วิกฤตการเมืองไทย พ.ศ.2548-2553, ออนไลน์, 2555)

ในห้วงนี้มีคดีที่นายถาวร เสนเนียม รองเลขาธิการพรรคประชาธิปัตย์ เป็นโจทก์ยื่นฟ้องคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง ความผิดต่อพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภา อันนำมาซึ่งคำพิพากษาให้คณะกรรมการการเลือกตั้งต้องโทษจำคุก และออกจากตำแหน่งไปเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม จนมีการสรรหาคณะกรรมการการเลือกตั้งใหม่ และคาดว่าจะมีการเลือกตั้งใหม่ได้ในวันที่ 15 ตุลาคม 2549 ทั้งนี้ในระหว่างที่ศาลได้มีคำตัดสินในกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งนั้น ได้มีกลุ่มผู้สนับสนุนนายกรัฐมนตรีหลายกลุ่มได้มาชุมนุมให้กำลังใจ จนเกิดกระทบกระทั่งกันกับกลุ่มฝ่ายตรงข้ามและต่อมาศาลได้มีคำพิพากษาให้ผู้ที่เป็เหตุให้เกิดความวุ่นวายรับโทษในกรณีหมิ่นศาล ผู้ดำเนินรายการสถานีวิทยุและเว็บไซต์ที่มีการวิพากษ์วิจารณ์คำสั่งศาลได้ปิดตัวลง (วิกฤตการเมืองไทย พ.ศ.2548-2553, ออนไลน์, 2555)

การเคลื่อนไหวกดดันนอกการชุมนุม เป็นอีกยุทธวิธีหนึ่งที่กอดัน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้มาก ซึ่งการเคลื่อนไหวในลักษณะนี้อาจเกิดขึ้นเองโดยไม่ได้นัดหมาย หรืออาจเกิดขึ้นโดยมีการนัดหมายกันไว้ล่วงหน้า และเป็นสิ่งซึ่งแสดงให้เห็นว่า ได้มีการแบ่งฝ่ายกันอย่างชัดเจนระหว่างผู้จับไล่ กับผู้สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณฯ ตัวอย่างเช่น เมื่อ 27 มีนาคม 2549 แม่ค้าธรรมดาคคนหนึ่งซึ่งติดตามการต่อสู้ของกลุ่มพันธมิตรฯ มาโดยตลอด ตะโกนคำว่า “ทักษิณออกไป ไอ้คนขายชาติ” ขณะ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กำลังรับประทานอาหารอยู่ที่ชอยละลายทรัพย์ และแม่ค้ารายนี้ยังได้ไปชวนแม่ค้าเพื่อนๆ มาตะโกนคำว่าในทำนองเดียวกันอีก ในขณะที่พ่อค้าที่อยู่ใกล้กับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร และมีท่าทีสนับสนุนเขาก็กล่าวว่า “ทักษิณ สู้ๆ” (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 153-154) ซึ่ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ก็พยายามไม่ตอบโต้ โดยได้เดินหลบไปทางอื่น

ในวันเสาร์ที่ 19 สิงหาคม 2549 ระหว่างที่ พ.ต.ท.ทักษิณ เดินทางไปเปิดงานในฐานะประธานเปิดตัวหนังสือและซีดีที่ระลึก นิทรรศการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปีที่ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอน ได้มีเสียงประชาชนกลุ่มเล็ก ๆ จำนวนประมาณ 20 - 30 คน ได้ตะโกนเสียงดังขึ้นมาว่า “นายกฯ....คนเลว...ออกไป” จนในที่สุดเกิดเหตุการณ์ชุลมุนจากทั้งกลุ่มสนับสนุนและต่อต้านนายกรัฐมนตรี เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจึงเชิญตัวให้ออกไปจากสถานที่

หลังจากเหตุการณ์ที่สยามพารากอน ในวันอาทิตย์ที่ 20 สิงหาคม 2549 ได้มีการประชุมต่อเนื่องจากเหตุการณ์ทำร้ายกลุ่มผู้ต่อต้าน โดย ดร. สังคีต พิริยะรังสรรค์ แกนนำเครือข่าย

ประชาสังคม หยุตระบอบทักษิณ ร่วมกับสมาชิกเครือข่ายจำนวนหนึ่ง ได้จัดแถลงข่าว ที่อาคารสำนักวิทยบริการ ชั้น 8 มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม และได้ให้ประชาชน 6 คน ที่ถูกกลุ่มสนับสนุนนายกรัฐมนตรีทำร้าย ขณะเกิดเหตุในช่วงการเปิดงานเมื่อวันที่ 19 สิงหาคม ที่ห้างสรรพสินค้าสยามพารากอนมาแสดงตัว ขณะที่ประชุม บริเวณลานข้างล่างหน้าอาคารได้มีกลุ่มผู้สนับสนุนนายกรัฐมนตรีใช้ชื่อว่ากลุ่มตัวแทนองค์กรประชาชนรักความสงบ รวบรวม 50-60 คนที่สนับสนุน พ.ต.ท.ทักษิณ ยืนถือป้ายผ้าและโปสเตอร์ด้วยความสงบเพื่อต่อต้าน ดร.สังศิต พิริยะรังสรรค์ และมีการปะทะคารมกัน (วิกฤตการเมืองไทย พ.ศ.2548-2553, ออนไลน์, 2555)

เหตุการณ์ยังคงไม่คลี่คลาย มาจนถึงวันที่ 21 สิงหาคม 2549 ได้เกิดเหตุในลักษณะเดียวกันอีกครั้ง ทั้งที่มีการวางกำลังตำรวจทั้งในและนอกเครื่องแบบอารักขานายกรัฐมนตรี ขณะไปเปิดงานอุทยานเรียนรู้ - ดิจิตอล ทีเคปาร์ค ที่ชั้น 8 เซ็นทรัลเวิลด์ เพราะเกรงว่าอาจถูกลอบฆ่าตามที่ทางรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้รายงานมาก่อนหน้า หรือกลัวถูกตะโกนคำชั้วรอยที่สยามพารากอน โดยได้มีการปะทะคารมกันของฝ่ายผู้สนับสนุนนายกรัฐมนตรีและฝ่ายต่อต้าน จนเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและชายฉกรรจ์ในชุดสีเข้มไม่ทราบสังกัดทำร้ายร่างกาย เป็นชนวนให้เกิดการปะทะกันรุนแรงขึ้น ผลคือมีการบาดเจ็บกันหลายคน ทั้งกลุ่มผู้ที่ต่อต้านนายกรัฐมนตรีและกลุ่มที่สนับสนุน บางส่วนของผู้ต่อต้านนายทักยังถูกตำรวจจับในข้อหาข่มขู่ ความสงบเนื่องจากเป็นต้นเหตุการก่อให้เกิดเสียงเอะอะรำคาญ เหตุการณ์ทั้งสองถูกประณามว่านายกรัฐมนตรีและฝ่ายต่อต้านนายกรัฐมนตรีน่าจะมีส่วนรับผิดชอบร่วมกันทั้งสองฝ่ายเพราะเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท แต่ทั้งสองฝ่ายก็ไม่ได้แสดงความรับผิดชอบแต่อย่างใด (วิกฤตการเมืองไทย พ.ศ.2548-2553, ออนไลน์, 2555)

โดยสรุปแล้วยุทธวิธีการเคลื่อนไหวกดดันนอกการชุมนุม เป็นวิธีการที่ก่อให้เกิดเหตุความรุนแรง หรือการปะทะกันมากที่สุด ส่วนสถานการณ์ความขัดแย้งตามลำดับขั้นของความรุนแรงนั้น คงอยู่ในระดับที่ 3 คือ การแบ่งฝ่าย แม้ว่าจะมีการปะทะกันจนมีการบาดเจ็บ แต่ก็เป็นการเกิดเหตุแบบประปราย ไม่มีการวางแผนหรือดำเนินการอย่างเป็นขบวนการเพื่อให้มีการปะทะกันอย่างขนานใหญ่

การเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นำโดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล แล้ว ยังมีเหตุการณ์ต่อต้านนายทักษิณโดยกลุ่มต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ในหลายพื้นที่ รวมทั้งการรวมตัวครั้งใหญ่ เมื่อวันที่เสาร์ที่ 2 กันยายน 2549 ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้มีกลุ่มที่ใช้ชื่อว่าเครือข่ายแพทย์ เกษัช พยาบาล อาจารย์มหาวิทยาลัย 43 องค์กร 11 มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นกลุ่มคนบางส่วนของหน่วยงานที่อ้างเหล่านั้น ทำการล่าชื่อ ปลุกกระแส ด้าน"ทักษิณ" ออกแถลงการณ์ให้ยุติบทบาทนายกรัฐมนตรีในทันที มีการเสวนาโต๊ะกลมเรื่องการร่วมกันแก้ไขวิกฤตปัญหาของ

บ้านเมือง เน้นการต่อต้านทักษิณตามแนวทางอหิงสาด้วยกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งการถวายสัตย์ปฏิญาณในฐานะข้าราชการต่อพระบรมรูป 2 รัชกาล ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การประท้วงขับทักษิณ ชินวัตร ลี้ภัยลี้ภัย ในวันอังคารที่ 19 กันยายน 2549 หลังรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. 2549 ก่อนจะมีการชุมนุมอย่างยืดเยื้อของกลุ่มพันธมิตรฯ และเครือข่าย โดยนายสนธิ ลิ้มทองกุล ประกาศยุติการชุมนุมทันที ทั้งที่ได้มีการนัดหมายกันในวันพุธที่ 20 กันยายน 2549 เวลา 15.00 น. ที่บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า เนื่องจากมีการทำรัฐประหารเป็นที่ยอมรับแล้วและอาจจะเป็นการไม่ปลอดภัย

4. การแก้ไขปัญหาความรุนแรงของรัฐ

ในห้วงการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยก่อนการปฏิวัติ 19 กันยายน 2549 นั้น รัฐบาลยังไม่มีการใช้กฎหมายพิเศษใดๆ การรักษาความปลอดภัย หรือการควบคุมการชุมนุมนั้น คงใช้เพียงกฎหมายปกติ ไม่มีการใช้กำลังทหารในการควบคุมการชุมนุมแต่อย่างใด

กำลังตำรวจถูกใช้เป็นกำลังหลักในการควบคุม ดูแลความสงบเรียบร้อยของการชุมนุม โดยตำรวจควบคุมการชุมนุมอยู่ในระยะห่าง กำลังตำรวจได้ปะทะกับผู้เข้าร่วมการชุมนุมเป็นครั้งแรกๆ หลังจากการยิงเมืองไทยรายสัปดาห์สัปดาห์ครั้งที่ 14 ในคืนวันศุกร์ที่ 13 มกราคม 2549 ซึ่ง พลตำรวจเอกประทีป สันติประภพ นาวาอากาศตรีประสงค์ สุ่นศิริ รวมไปถึงสมาชิกวุฒิสภาและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหลายท่าน มีการเดินเท้าเคลื่อนย้ายผู้ชุมนุมจากสวนลุมพินีมาที่หน้าเนชั่นบุโรทั่ง โดยไม่มีการปิดล้อม ก่อนสลายตัวกลับ แต่ยังมีผู้ชุมนุมบางส่วนยังชุมนุมต่อ จึงถูกตำรวจใช้กำลังสลายการชุมนุมในเช้าวันรุ่งขึ้น เหตุการณ์นี้เป็นเหตุให้รัฐบาลเริ่มเพ่งเล็งและมีมาตรการเด็ดขาดขึ้น

ในการชุมนุมใหญ่ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเมื่อ 11 กุมภาพันธ์ 2549 ที่ลานพระบรมรูปทรงม้า ในครั้งนี้รัฐบาลได้พยายามจัดขวางเนื่องจากอ้างว่ามีความไม่เหมาะสมและไม่สมควร เพราะสถานที่ที่นี้เป็นเขตพระราชฐาน แม้ตำรวจนครบาลจะไม่อนุญาตให้ใช้สถานที่ชุมนุม แต่ก็ไม่สามารถด้านทานพลังของประชาชนที่บุกฝ่าเข้าไปได้ จนทางการต้องยอมอนุญาตให้ผู้ชุมนุมเข้าไปในพื้นที่ได้ในที่สุด (สุวินัย ภรณวลัย, 2552 : 55) เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจ ไม่มีความต้องการที่จะกระทบกระทั่ง หรือสลายการชุมนุมแต่อย่างใด

เหตุการณ์วันที่ 21 สิงหาคม 2549 ขณะนายกรัฐมนตรีไปเปิดงานอุทยานเรียนรู้ - ดิจิตอล ทีเคปาร์ค ที่ชั้น 8 เซ็นทรัลเวิลด์ ซึ่งมีการปะทะการกันของฝ่ายผู้สนับสนุนนายกรัฐมนตรี และฝ่ายต่อต้าน จนเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยและชายฉกรรจ์ในชุดสีเข้มไม่ทราบสังกัดทำร้ายร่างกาย เป็นชนวนให้เกิดการปะทะกันรุนแรงขึ้น ผลคือมีการบาดเจ็บกันหลายคน

เหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นว่า ภาครัฐยังไม่สามารถควบคุมการแสดงออกของประชาชนในที่สาธารณะได้ แต่ในทางตรงกันข้าม เจ้าหน้าที่รัฐกลับแสดงตัวเป็นคู่ขัดแย้งเสียเอง

จากการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯ ในปี 2548 ถึง การเกิดรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มพันธมิตรฯ เป็นกลุ่มชนชั้นนำที่เป็นแนวร่วมหรือตัวแทนของกลุ่มทุนขุนนางหรือกลุ่มทุนเก่า ที่มีแนวความคิดอนุรักษนิยม ได้ออกมาปลุกระดมมวลชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนชั้นกลางในภาคพาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม ให้ต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ถือเป็นแนวร่วมหรือตัวแทนของกลุ่มทุนผูกขาดหรือกลุ่มทุนใหม่ โดยใช้ประเด็นทางจริยธรรม การคอร์รัปชันเชิงนโยบาย การขายหุ้นโดยเล็งกำไร และประเด็นอื่นๆ ที่มวลชนกลุ่มนี้มีความเข้าใจ การปลุกระดมของพันธมิตรฯ ทำให้ระดับความขัดแย้งไปสู่ขั้นที่ 3 คือการแบ่งฝ่าย คือฝ่ายทักษิณ และฝ่ายไม่เอาทักษิณ โดยฝ่ายทักษิณนั้น ยังไม่มีการจัดตั้งมวลชนขึ้นมาอย่างชัดเจน และเนื่องจาก พ.ต.ท.ทักษิณฯ ไม่ได้ดำเนินการแก้ไขปัญหาลำดับขั้นของความขัดแย้ง เช่น การเปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อกล่าวหา (แต่กลับพยายามปิดกั้นการตรวจสอบ) การพัฒนาภาคประชาสังคม การใช้คนกลาง หรือการใช้การเจรจาอย่างเป็นทางการ เป็นต้น จึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ ส่วนระดับของความขัดแย้งยังไม่ถึงขั้นความรุนแรงเนื่องจากเกิดการปฏิวัติรัฐประหาร โดย คมช. เสียก่อน

การชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ ห้วง รัฐประหาร 19

กันยายน 2549 - พฤษภาคม 2551

1. สถานการณ์ทางการเมือง

ในวันที่ 19 กันยายน 2549 รัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ถูกยึดอำนาจการปกครองโดยคณะข้าราชการทหารและตำรวจ ในชื่อว่า “คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.)” ซึ่งมีพล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการกองทัพบก (ในขณะนั้น) เป็นหัวหน้าคณะ ร่วมกับผู้นำทุกเหล่าทัพ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ โดยอ้างเหตุผลการเข้ายึดอำนาจการปกครองว่า ในการบริหารประเทศของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีการทุจริตคอร์รัปชัน การแทรกแซงองค์กรอิสระ เอื้อประโยชน์แก่พวกพ้อง ทำให้เกิดความแตกสามัคคีของคนในชาติ อาจเสียเลือดเนื้อ และทำให้บ้านเมืองวุ่นวาย (วิรัชชาติ ชุ่มสนิท, 2549 : 207 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 240) ในขณะปฏิวัติ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร กำลังปฏิบัติหน้าที่ในต่างประเทศ โดยมีกำหนดการจะขึ้นแถลงต่อสภามหาวิทยาลัยแห่งสหประชาชาติ

สองเดือนภายหลังการรัฐประหาร คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ได้ออกสมุดปกขาวชี้แจงสาเหตุของการก่อรัฐประหาร โดยมีสาระสำคัญได้แก่ เพราะเกิดการทุจริตในลักษณะผลประโยชน์ทับซ้อน การใช้อำนาจในทางประพฤตินิยมชอบ การละเมิดจริยธรรมคุณธรรมของผู้นำประเทศ การแทรกแซงระบบการตรวจสอบทางการเมืองตามรัฐธรรมนูญ ข้อผิดพลาดเชิงนโยบายที่นำไปสู่การละเมิดสิทธิเสรีภาพ และบ่อนทำลายความสามัคคีของคนในชาติ (The Nation, 2006b : 7 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 241)

ในวันแรกๆ ของการปฏิวัติ มีประชาชนจำนวนหนึ่งออกมาให้กำลังใจทหารตามจุดต่างๆ โดยแสดงความชื่นชม ด้วยการมอบดอกไม้ น้ำ อาหาร หรือการถ่ายรูปร่วมกับทหารขณะเดียวกัน ได้มีบางกลุ่มออกมาคัดค้านต่อการรัฐประหารในครั้งนี้ อาทิ ร.ต.ฉลาด วรฉัตร และนายทวี ไกรคุปต์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ทำการประท้วงการรัฐประหารที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย บริเวณถนนราชดำเนิน (ประชาไท, 2549ก อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 242) หรือศูนย์ข่าวสารกิจกรรมนักศึกษาได้ประมาณการรัฐประหารในครั้งนี้ว่า เป็นการ “ฉีก” รัฐธรรมนูญฉบับที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมกันในการร่างมากที่สุด มีการปิดหูปิดตาประชาชนด้วยการควบคุมสื่ออย่างเบ็ดเสร็จ รวมไปถึงการกลั่นแกล้งสิทธิเสรีภาพของประชาชน และได้เรียกร้องให้ประชาชนร่วมกันใส่ชุดดำหรือปลอกแขนดำ (ประชาไท, 2549ข อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 242) อีกทั้งมีกลุ่มนักศึกษาจากหลายสถาบัน ออกมาเคลื่อนไหวคัดค้านการรัฐประหาร อาทิ นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง เครือข่ายนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นต้น และมีการชุมนุมของประชาชนบางกลุ่มด้วยเช่นกัน

นอกจากนี้ในช่วงสัปดาห์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ ตั้งแต่เย็นวันสัปดาห์เก่า 31 ธันวาคม 2549 ไปจนถึงเที่ยงคืน คนร้ายได้ลอบวางระเบิดพื้นที่กรุงเทพฯ และจังหวัดนนทบุรี รวม 8 จุด ทำให้มีผู้เสียชีวิต 1 ราย บาดเจ็บ 26 ราย

ต่อมาคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้จัดตั้งรัฐบาลชั่วคราว โดยมี พล.อ.สุรยุทธ์ จุลานนท์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ได้แปรสภาพเป็น “คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.)” นอกจากนั้น คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้จัดตั้งองค์กรพิเศษขึ้นองค์กรหนึ่งคือ คณะกรรมการตรวจสอบการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่รัฐ (คตส.) ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สิน ในเรื่องที่ทำให้รัฐเสียหายเฉพาะรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร

เท่านั้น ซึ่งตั้งขึ้นตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 30 ลงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ.2549

ในวันที่ 30 เมษายน 2550 คณะตุลาการรัฐธรรมนูญได้อ่านคำวินิจฉัยกรณีการสูงสุดมีคำร้องให้ยุบพรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทย โดยมีคำสั่งให้ยุบพรรคทั้งสามพรรค รวมทั้งเพิกถอนสิทธิการเลือกตั้งต่อกรรมการบริหารพรรค เป็นจำนวน 111 คน 19 คน และ 3 คน ตามลำดับ มีกำหนด 5 ปี ซึ่งสรุปประเด็นสำคัญได้คือ พรรคไทยรักไทยว่าจ้างพรรคพัฒนาชาติไทย และพรรคแผ่นดินไทยจัดหาผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อช่วยเหลือพรรคไทยรักไทย พรรคพัฒนาชาติไทยร่วมกับเจ้าหน้าที่สำนักงาน กกต. แก้ไขข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทย เพื่อให้ครบ 90 วัน โดยมีพรรคไทยรักไทยเป็นผู้สนับสนุน พลเอกธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา และนายพงษ์ศักดิ์ รักตพงษ์ไพศาล เป็นกรรมการบริหารพรรคของพรรคไทยรักไทย นายบุญทวีศักดิ์ อมรสินธุ์ หัวหน้าพรรคพัฒนาชาติไทย ได้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อมูลสมาชิกพรรคพัฒนาชาติไทย และการรับเงินจากพลเอกธรรมรักษ์ฯ การกระทำของพรรคไทยรักไทย เข้าหลักเกณฑ์ที่ถือได้ว่าเป็นการได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ โดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นภัยต่อความมั่นคงของรัฐ หรือขัดต่อกฎหมายหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ไม่ผิดจึงให้หลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ไม่เคารพอำนาจอธิปไตยบ้านเมือง และไม่อาจดำรงความเป็นพรรคการเมืองที่จะสร้างสรรค์และจรรโลงความชอบธรรมทางการเมืองแก่ระบอบการปกครองของประเทศโดยรวมได้อีกต่อไป จึงมีเหตุอันสมควรยุบพรรคไทยรักไทย (มูลนิธิยามเฝ้าแผ่นดิน, 2550)

ภายหลังการตัดสินใจยุบพรรคไทยรักไทย และเพิกถอนสิทธิทางการเมืองของคณะกรรมการบริหารพรรค กลุ่มแกนนำพรรคไทยรักไทยมีมติให้สมาชิกพรรคไทยรักไทยเดิม สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคพลังประชาชน แกนนำกลุ่มไทยรักไทยที่ไม่ถูกตัดสิทธิทางการเมืองได้เข้าเป็นคณะกรรมการบริหารพรรคพลังประชาชน และได้เชิญนายสมัคร สุนทรเวช มาเป็นหัวหน้าพรรคคนใหม่ ซึ่ง พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นผู้ชักชวน และเชิญให้รับตำแหน่งด้วยตนเอง (ไทยรัฐ, 2550 อ้างถึงใน สิทธิโชค ลางกุลานนท์, 2552 : 248)

ต่อมามีการจัดให้มีการเลือกตั้งในวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ.2550 พรรคพลังประชาชนได้ชูแนวนโยบายประชานิยม ประกาศสานต่อนโยบายของพรรคไทยรักไทย โดยประกาศนโยบาย “เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย ขยายโอกาสให้แก่ประชาชน และยังประกาศสนับสนุนแนวคิดต่างๆ ของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ทำให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชน และกลุ่มธุรกิจที่เคยให้การสนับสนุนพรรคไทยรักไทยด้วย ด้วยแรงสนับสนุนต่างๆ ดังกล่าว ทำให้พรรคพลังประชาชนชนะการเลือกตั้ง

ในครั้งต่อมา และได้เลือกให้นายสมักร สุนทรเวช หัวหน้าพรรค ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ในวันที่ 29 มกราคม พ.ศ.2551 โดยมีกลุ่มสมาชิกที่เคยมีบทบาทในพรรคไทยรักไทยเดิมร่วมในคณะรัฐมนตรี จำนวนมาก

2. การนำและประเด็นที่นำมาใช้ในการปลูกฝังแนวความคิดให้กับมวลชน

หลังจากการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ได้มีกลุ่มมวลชนหลายกลุ่ม ออกมาเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการรัฐประหาร โดยในห้วงแรกมีการรวมมวลชนเป็นกลุ่มก้อนไม่มากนัก เนื่องจากเป็นห้วงของการประกาศใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ กลุ่มมวลชนเหล่านี้ ได้แก่

1. เครือข่าย 19 กันยาต้านรัฐประหาร เริ่มรวมตัวครั้งแรกเมื่อ 22 กันยายน 2549 หน้าศูนย์การค้าสยามพารากอน ซึ่งในช่วงแรกมักจะเป็นการชุมนุมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แล้วเดินขบวนไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ต่อมาจัดการชุมนุมที่สนามหลวงทุกวันอาทิตย์

2. กลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ นำโดย นายวราวุธ ชูานังกรณ์ หรือนายสุชาตินาคบางไทร รวมตัวครั้งแรกเมื่อ 1 พฤศจิกายน 2549 ณ ท้องสนามหลวง กลุ่มนี้ชุมนุมในทุกวันเสาร์ที่สนามหลวง (นายสุชาติฯ ถูกจับในคดีหมิ่นพระบรมเดชานุภาพในปลาย พ.ศ.2553 และถูกศาลตัดสินจำคุก 3 ปี)

3. กลุ่มพลเมืองภิวัฒน์ นำโดยนายสมบัติ บุญงามอนงค์ เริ่มกิจกรรมครั้งแรกเมื่อ 1 มีนาคม 2550 ด้วยการรณรงค์ปฏิเสธร่างรัฐธรรมนูญฉบับ คมช. ใช้สัญลักษณ์สีแดง เป็นครั้งแรก

4. กลุ่มบริษัท พี่น้องผองเพื่อน ผู้บริหารพีทีวี นำโดยนายวิระ มุสิกพงษ์, นายจตุพร พรหมพันธุ์, นายจักรกฤษณ์ เพ็ญแข, นายฉัฐวุฒิ ใสยเกื้อ และนายก่อแก้ว พิกุลทอง จัดการเคลื่อนไหวครั้งแรกเมื่อ 23 มีนาคม 2550 เพื่อตรวจสอบการทำงานของ คมช. และเรียกร้องให้เปิดสถานีโทรทัศน์พีทีวี

5. แนวร่วมประชาชนต้านรัฐประหาร ได้รับการจัดตั้งเมื่อ 18 พฤษภาคม 2550 โดยความร่วมมือของ 22 องค์กรต้านรัฐประหาร

6. กลุ่ม 24 มิถุนาประชาธิปไตย นำโดยนายสมยศ พุกกะยาเกษมสุข

การชุมนุมต่อต้านการรัฐประหารในห้วงแรกๆ จะเป็นการชุมนุมเชิงสัญลักษณ์เสียมากกว่า มีผู้ชุมนุมในแต่ละกลุ่มเพียงหลักสิบ หรือหลักร้อย แต่ละกลุ่มจะแยกเคลื่อนไหวโดยอิสระ เช่น การจัดกิจกรรม “อารยะขัดขืนภาคปฏิบัติสัญญา” ของ เครือข่าย 19 กันยาต้านรัฐประหาร หน้ากองบัญชาการกองทัพบก เมื่อ 2 ตุลาคม 2549 การชุมนุมเผารัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวของคณะรัฐประหาร ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เมื่อ 10 ธันวาคม 2549 เป็นต้น นอกจากนี้ ยังจัดการชุมนุมเพื่อการปลูกฝังแนวความคิดในการต่อต้านการรัฐประหาร โดยดำเนินการชุมนุมหรือจัดการชุมนุมในมหาวิทยาลัย เพื่อหลีกเลี่ยง หรือเป็นการท้าทายอำนาจรัฐที่ประกาศห้ามการชุมนุมเกิน 5 คน เช่น

การใช้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทำพระจันทร์, การที่กลุ่มอาจารย์และนักศึกษาจัดกิจกรรมด้านรัฐประหารในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เป็นต้น (อุเชนทร์ เชียงแสน, 2554)

ประเด็นในการเคลื่อนไหวนอกจากการต่อต้านรัฐประหารแล้ว มีประเด็นอื่นๆ เพิ่มขึ้นเป็นระยะๆ เช่น มีการแสดงนิทรรศการปัญหาการครอบครองที่ดินบนเขาชายเทียง ของ พล.อ. สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ซึ่งจัดขึ้นโดยกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการ ณ ห้องสนามหลวง เมื่อ 23 ธันวาคม 2549 มีการจัดตั้งกลุ่มล่ารายชื่อไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 โดยกลุ่มพลเมืองก้าวหน้า เมื่อ 1 มีนาคม 2550 นอกจากนี้ มีประเด็นที่กลุ่มให้ความสำคัญต่อมาคือ การกล่าวหาว่า พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรี เป็นผู้อยู่เบื้องหลังการรัฐประหาร โดยกลุ่มเครือข่าย 19 กันยาฯ และกลุ่มอิสระต่างๆ เดินทางไปที่บ้านสี่เสาเทเวศร์ เป็นครั้งแรก เมื่อ 18 มีนาคม 2550 และมีการล่ารายชื่อเพื่อถอดถอนประธานองคมนตรี โดยกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการเมื่อ 5 เมษายน 2550 ในขณะที่กลุ่มพีทีวี ซึ่งนำโดยนายวิระ มุสิกพงศ์ ยังคงเคลื่อนไหวจำกัดอยู่ที่ประเด็นการตรวจสอบการทำงานของ คมช. และต่อมาหลังจากแกนนำ นปช. ถูกจับกุมในคดีการชุมนุมหน้าบ้านสี่เสาเทเวศร์ กลุ่มได้เปลี่ยนวัตถุประสงค์หลักของการชุมนุมเป็นการณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2550

ก่อนการตัดสินใจยุบพรรคไทยรักไทย (ใน 30 พฤษภาคม 2550) กลุ่มผู้ชุมนุมใช้ประเด็นการยุบพรรคไทยรักไทยนี้ในการปลุกระดมฝ่ายที่สนับสนุนพรรคไทยรักไทย ซึ่งทำให้ถูกจับตามองจากสังคมว่า พรรคไทยรักไทย กำลังเดินเกมใช้มวลชนเพื่อกดดันตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ รวมถึงการออกมาข่มขู่ว่าหากมีการยุบพรรคไทยรักไทยจะนำมวลชนบุกยึดศาลากลางและสถานที่ราชการต่างๆ (อุษุ ศุภศิริ, 2552 : 224) การรวมตัวครั้งแรกของกลุ่มที่ต่อต้านการรัฐประหารเกิดขึ้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2550 โดย กลุ่ม 22 องค์การด้านรัฐประหาร แถลงข่าวก่อตั้ง “แนวร่วมประชาชนด้านรัฐประหาร” ที่หอประชุมเล็ก มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และหลังจากตุลาการรัฐธรรมนูญตัดสินยุบพรรคไทยรักไทยเมื่อ 30 พฤษภาคม 2550 การรวมตัวกันของกลุ่มที่ต่อต้านการรัฐประหารเริ่มต้นอย่างชัดเจนมากขึ้น เมื่อกลุ่มพีทีวี ชุมนุมใหญ่ที่สนามหลวงเมื่อ 2 มิถุนายน 2550 และเปลี่ยนเป้าหมายของการชุมนุมเป็นการขับไล่ คมช. และใน 3 มิ.ย.2550 เปลี่ยนชื่อกลุ่ม “แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปช.)” โดยมีกลุ่มที่เคลื่อนไหวต่อต้านรัฐประหารทั้งหมดที่กล่าวมาเข้าร่วม โดยเปลี่ยนชื่อเป็น “แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.)” เมื่อ 23 สิงหาคม 2550 และต่อมาได้เรียกร้องให้ พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก และประธาน คมช. ลาออก

การประชุมในห้วงนี้ กลุ่ม นปค. พยายามดำเนินการให้มีประสิทธิภาพโดยศึกษาตัวอย่างการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรฯ ในห้วงที่ผ่านมา กลุ่ม นปค. มีการจัดตั้ง พิทีวีเป็นโทรทัศน์ผ่านดาวเทียม ที่จัดรายการของกลุ่ม นปค. รวมถึงการถ่ายทอดสดการประชุมของกลุ่ม ในทำนองเดียวกันกับสถานี ASTV ของกลุ่มพันธมิตร อย่างไรก็ตาม สถานีโทรทัศน์พิทีวี ไม่สามารถดึงดูดผู้ชมได้มากนัก ไม่เหมือนกับ ASTV ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุได้แก่ (ยุทธวิธีต่อสู้ เอสทีวีปะทะ พิทีวี, ออนไลน์, 2555)

1. อดีตนักการเมืองจากไทยรักไทย ที่ลาออกมาทำสื่อมวลชนนั้น กลับไม่สามารถที่จะสลัดความผูกคิของพิทีวีและกลุ่มผู้ชุมนุมของตนให้หลุดออกจากความเป็น “ทักษิณ” ไปได้ ซึ่งบางครั้งของการชุมนุมมีการร้องเรียกให้ “ทักษิณ” กลับมาเป็นนายกฯ

2. การมุ่งเสนอข่าวสารของ “พิทีวี” ในบางครั้งกลับกลายเป็นการเชิดชูและปกป้องอดีตนายทักษิณโดยส่วนใหญ่ ซึ่งเนื้อหาการวิพากษ์ของพิทีวีนั้นแทบจะไม่มีมีการวิจารณ์การทำงานของอดีตรัฐบาลทักษิณเลยด้วยซ้ำให้สมกับหน้าที่การตรวจสอบของสื่อมวลชน

3. เนื้อหาของ “พิทีวี” ที่ภายหลังแปลงร่างเป็น “นปค.” ไม่มีอะไรแปลกใหม่มากนัก นอกจากนำเสนอเข้าไปซ้ำมา โดยการปลุกระดมมวลชนโจมตี คมช. และ ประธานองคมนตรีอย่างดุเดือด พร้อมกับยื่นคำขาดต่อ คมช. อีกทั้งยังมีการล่ารายชื่อเพื่อยื่นฎีกาให้ ประธานองคมนตรีลาออกจากตำแหน่ง

4. การที่ “พิทีวี” ไม่สามารถสร้างความน่าเชื่อถือในบทบาทของสื่อเพื่อขยายแนวร่วมให้มากกว่านี้ นอกจากแนวร่วมคนรักทักษิณเท่านั้น

นอกจากการใช้สถานีโทรทัศน์พิทีวีแล้ว กลุ่ม นปค. ยังได้มีการถ่ายทอดการประชุมของกลุ่ม ผ่านอินเทอร์เน็ต และวิทยุ อย่างไรก็ตามเมื่อเทียบกับการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรฯ แล้วพบว่า ยังไม่สามารถสามารถดึงดูดความสนใจของประชาชนได้มากนัก

บุคลิกลักษณะ และประสบการณ์กับภาคประชาชน เป็นจุดอ่อนประการหนึ่งของกลุ่ม พิทีวี กล่าวคือแกนนำของกลุ่มพิทีวี เช่นนายวิระ มุสิกพงศ์ มีจุดด้อยที่เคยถูกจำคุกในข้อหาหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ นายจุฑา พรหมพันธุ์ และนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ เป็นผู้ที่อายุน้อย ขาดประสบการณ์ มีความโดดเด่นตรงที่เป็นนักพูดฝีปากดีเท่านั้น ซึ่งตรงกันข้ามกับพันธมิตรที่มีแกนนำที่มีความรู้ ประสบการณ์ และเคลื่อนไหวกับภาคประชาชนมาก่อน

การประชุมของกลุ่ม นปค. ยังคงขาดวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจน โดยมีการเปลี่ยนแปลงวัตถุประสงค์ของการชุมนุม เป็นระยะๆ เริ่มตั้งแต่การต่อต้านการรัฐประหาร การขับไล่ คมช. การยึดคืนเขาเขายเทียง การขับไล่ประธานองคมนตรีและรัฐบาล การไม่รับรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2550 เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นประเด็นที่คิดขึ้นมาเอง ขาดเหตุผล ความน่าเชื่อถือ และเป็น

ประเด็นที่ไม่เกี่ยวข้องกับการบริหารราชการแผ่นดินมากนัก ตรงกันข้ามกับฝ่ายพันธมิตรที่มีวัตถุประสงค์ชัดเจน และมีเหตุผลรองรับดังที่กล่าวแล้ว

โดยสรุปแล้ว การชุมนุมของกลุ่ม นปช. ยังไม่สามารถระดมมวลชนเป็นจำนวนมากได้เท่ากับกลุ่มพันธมิตร ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่ม นปช. นี้ เกิดจากการรวมกลุ่มของผู้ที่เคลื่อนไหวต่อต้านการรัฐประหาร จำนวนหลายกลุ่มซึ่งล้วนแต่เป็นกลุ่มที่ไม่มีมวลชนเป็นของตนเองแต่ดั้งเดิม จึงประสบกับความยากลำบากในการระดมมวลชน การชุมนุมในหลายครั้งมีการเรียกร้องให้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กลับมาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้ง และเชิดชูความดีของ พ.ต.ท.ทักษิณฯ ขาดเนื้อหาสาระ และประเด็นในการออกมาชุมนุมที่ชัดเจน เปลี่ยนประเด็นในการเคลื่อนไหวบ่อยครั้ง ทำให้ไม่สามารถระดมมวลชนได้มากนัก

3. ยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวและระดับความรุนแรง

กลุ่ม นปช. มีการใช้ยุทธวิธีที่คล้ายกับการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตร ได้แก่ การขู่ยุ การมีส่วนร่วมของผู้ร่วมชุมนุม การชุมนุมยึดเชื้อ ยุทธการดาวกระจาย และอารยะขัดขืน (Civil Disobedience)

กลุ่มพิทิวเคลื่อนไหวในระยะแรกๆ โดยไม่มีทิศทางมากนัก แต่ดำรงความมุ่งหมายคือต้องการขู่ยุให้ฝ่ายตรงข้ามโกรธ เช่น การชุมนุมเมื่อ 31 พฤษภาคม 2550 โดยมีนายวิระ มุสิกพงศ์ นายจตุพร พรหมพันธุ์ นายจักรภพ เพ็ญแข และนายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ นำมวลชนไปชุมนุมที่บริเวณลานพระราชวังดุสิต แต่เจ้าหน้าที่ไม่ยอมให้เข้า จึงต้องชุมนุมอยู่บริเวณสวนมิสกวัน และจนกระทั่งประมาณ 01.00 ของวันที่ 1 มิถุนายน 2550 กลุ่มผู้ชุมนุม ประมาณ 200 คน ได้ใช้รถแท็กซี่ จักรยานยนต์ และสามล้อเครื่อง เคลื่อนขบวนไปยังสถานีโทรทัศน์เอเอสทีวี และที่ทำการหนังสือพิมพ์ผู้จัดการ บ้านพระอาทิตย์ ปิดทางเข้าออก ตะโหนดคำทนายสนธิ ลิ้มทองกุล ทั้งยังได้ขว้างปาสิ่งของ เศษไม้ ก้อนอิฐ เข้าไปในบ้านพระอาทิตย์ (ฤกษ์ ศุภศิริ, 2553 : 226) การเคลื่อนขบวนหลังการชุมนุมนี้กลุ่มผู้ชุมนุมได้ดำเนินการหลายครั้ง เพื่อการขู่ยุให้เจ้าหน้าที่กระทำการรุนแรง และก่อให้เกิดความเดือดร้อน กังวลของฝ่ายความมั่นคง ที่จะต้องกระจายกำลังออกไปเพื่อรักษาความปลอดภัยในทุกๆ แห่งที่กลุ่ม นปช. จะเดินทางไป

หลังจากการเปลี่ยนชื่อเป็นกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ ตั้งแต่ 3 มิถุนายน 2550 กลุ่ม นปช. ยังคงชุมนุมอยู่ที่สนามหลวง ในเวลากลางคืนอาจมีการเคลื่อนขบวนไปที่อื่น โดยเฉพาะกองบัญชาการกองทัพบก ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการรัฐประหาร ทำให้เจ้าหน้าที่ต้องมีการเตรียมกำลังไว้ภายในเพื่อรองรับหากมีการบุกกรุก กลุ่ม นปช. ใช้อาวุธขว้างปา ด่าทอ ทหารและผู้บังคับบัญชา ซึ่งแสดงถึงความต้องการขู่ยุให้เจ้าหน้าที่หมดความอดทนและกระทำการรุนแรงต่อกลุ่มผู้ชุมนุม แต่ไม่มีปฏิกิริยาใดๆ จากฝ่ายทหารที่เข้าเวรรักษาการณ์ ต่อมาเมื่อพล.อ.สนธิ

บุญรัตกลิน ผู้บัญชาการทหารบก และประธาน คมช. ไม่ได้ออกตามข้อเรียกร้อง กลุ่ม นปช. ได้ปรับแผนเป็นการชุมนุมอย่างสันติวิธีและยึดเชื้ออย่างไม่มีกำหนด

นอกจากการชุมนุมที่ท้องสนามหลวงทุกคืนและการเคลื่อนขบวนในบางโอกาสแล้ว ยุทธการดาวกระจาย และอารยะขัดขืนเช่นเดียวกับที่กลุ่มพันธมิตรเคยทำ ได้ถูกนำมาใช้ แนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) จัดเดินขบวนในกรุงเทพฯ 4 ครั้ง แม้ว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจจะอ้างถึงการกระทำผิดกฎหมายจราจร แต่กลุ่ม นปก. ก็ใช้การอารยะขัดขืน ดื้อดึง ไม่ยอมรับการบังคับใช้กฎหมาย และเจรจาต่อรองกับเจ้าหน้าที่เพื่อให้ขบวนสามารถผ่านไปได้ โดยการเคลื่อนขบวนครั้งแรกในวันที่ 9 มิถุนายน 2550 และครั้งที่สอง 23 มิถุนายน 2550 ไปที่กองบัญชาการกองทัพบก ส่วนที่สามวันที่ 1 กรกฎาคม ไปบ้านสี่เสาแต่ไปไม่ถึงหยุดขบวนปักหลักกันที่แยกเทเวศน์

จนถึงครั้งที่สี่ ในวันที่ 22 กรกฎาคม ไปถึงบ้านสี่เสา ได้ปราศรัยอยู่หกชั่วโมง จนกระทั่งตำรวจสลายการชุมนุมเกิดปะทะกันบาดเจ็บทั้งสองฝ่าย ซึ่งถือว่าได้ประสบความสำเร็จที่ทำให้เกิดการปะทะกันกับเจ้าหน้าที่ตำรวจปราบจลาจล โดยกลุ่ม นปก. ได้เคลื่อนขบวนจากสนามหลวง ปะทะกันเล็กน้อยกับเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สะพานมัทวานรังสรรค์และแยกมิสกวีก่อนเคลื่อนขบวนมาถึงบริเวณหน้าบ้านสี่เสาเทเวศร์และดำเนินการปราศรัยกล่าวโจมตี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษ ว่าอยู่เบื้องหลังการรัฐประหาร ฝ่ายตำรวจได้พยายามสลายการชุมนุม 3 ครั้ง โดยใช้กำลังตำรวจกว่า 10 กองร้อย มีการใช้แก๊สน้ำตาและไล่ปราบจลาจลเป็นเครื่องมือ แต่ถูกตอบโต้จากกลุ่มผู้ชุมนุมด้วยการขว้างขวดน้ำ แก้วน้ำและกระเบื้อง กลุ่มผู้ชุมนุมได้ทำลายป้อมยามหน้าบ้านสี่เสา ส่วนที่บริเวณฟุตบอลสองข้างทาง ทรัพย์สินของทางราชการและของประชาชนถูกทุบทำลายเสียหายอย่างมาก (ฤกษ์ สุภศิริ, 2553 : 226) ทั้งตำรวจและผู้ชุมนุมบาดเจ็บจำนวนหนึ่ง

ในท้ายสุด กลุ่ม นปก. ได้ถอนกำลังกลับไปสนามหลวง ส่วน แกนนำ 9 คน ถูกจับกุมใน 26 กรกฎาคม 2550 ได้แก่ นายวีระ มุสิกพงษ์ นายจตุพร พรหมพันธุ์ นายจักรภพ เพ็ญแข นายณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ นายแพทย์เหวง โตจิราการ นายวิภูแถลง พัฒนภูมิไทย พ.อ.อภิวัฒน์ วิริยะชัย นายจรัส คิชฐาภิรักษ์ และนายมานิตย์ จิตต์จันทร์กลับ

การปะทะกับเจ้าหน้าที่ในครั้งนี้ มีผู้บาดเจ็บทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ชุมนุมจำนวนหนึ่ง ถือเป็นการปะทะที่รุนแรงที่สุดในห้วงนี้ แต่อย่างไรก็ตาม ยังไม่ถึงขั้นระดับความรุนแรงในขั้นที่ 4 ตามลำดับขั้นของความขัดแย้ง อีกทั้งในการชุมนุมที่ผ่านมา กลุ่ม นปก. มักจะใช้การปราศรัย เสียดลี คำทอ ฝ่ายตรงข้ามเสียมากกว่า

จากการที่แกนนำถูกจับกุม กลุ่ม นปก. จึงได้จัดตั้งแกนนำ นปก. รุ่นที่ 2 ขึ้นมาปฏิบัติหน้าที่แทน นำโดยนายสมบัติ บุญงามอนงค์ และเปลี่ยนบทบาทของกลุ่มมาเป็นการรณรงค์ไม่รับ

ร่างรัฐธรรมนูญ หรือ “แดงไม่รับ” ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด และกลุ่มได้ประกาศยุติการชุมนุมในวันที่ 19 สิงหาคม 2550 หลังจากทราบผลการลงประชามติรับร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งมีคะแนนเสียงเห็นชอบ 14,727,306 เสียง และไม่เห็นชอบ 10,747,441 เสียง ทั้งนี้หลังจากการยุติการชุมนุม กลุ่ม นปค. เปลี่ยนชื่อเป็น แนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ เมื่อ 23 สิงหาคม 2550 และได้เปลี่ยนวิธีการประท้วงเป็นการจัดกิจกรรมในเชิงสัญลักษณ์ โดยไม่มีการชุมนุมค้างคืนเช่นในห้วงที่ผ่านมา

4.การแก้ไขปัญหามลพิษของรัฐบาล

หลังจากการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คปค. ได้ออกประกาศฉบับที่ 1 ให้ใช้กฎอัยการศึกทั่วประเทศ และประกาศฉบับที่ 7 ห้ามมิให้มีการชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่ 5 คน ขึ้นไป หากฝ่าฝืนต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 10,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ อย่างไรก็ตาม คณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข หรือ คปค. ไม่ได้เข้มงวดกับประกาศการห้ามชุมนุมมากนัก ดังจะเห็นได้จาก มีการชุมนุมของกลุ่ม อาจารย์ นักศึกษา และกลุ่มประชาชนทั่วไป ทั้งในและนอกมหาวิทยาลัยหลายแห่งทั่วประเทศหลังจากการรัฐประหาร

สำหรับพระราชบัญญัติกฎอัยการศึกนั้น ได้ให้อำนาจฝ่ายทหารแบบครอบจักรวาล เช่น (เลิกกฎอัยการศึกรับเลือกตั้ง, ออนไลน์, 2550)

1. ให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร มีอำนาจเหนือเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนในส่วนที่เกี่ยวกับการยุทธ์ การระงับ การปราบปราม หรือการรักษาความสงบเรียบร้อย และเจ้าหน้าที่ฝ่ายพลเรือนต้องปฏิบัติตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทหาร

2. ในเรื่องเกี่ยวกับอำนาจศาล ระบุไว้ว่าในเขตที่ประกาศใช้กฎอัยการศึก ถ้าคดีอาญาใด มีเหตุพิเศษเกี่ยวกับความมั่นคงหรือความสงบเรียบร้อย ฝ่ายทหารสามารถสั่งให้พิจารณาพิพากษาคดีอาญานั้นในศาลทหารได้

3. ในพื้นที่เขตประกาศกฎอัยการศึก เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารมีอำนาจเต็มที่ในการเข้าตรวจค้น ยึด ทำลายหรือเปลี่ยนแปลงสถานที่ จะห้ามหรือขับไล่ใครออกนอกพื้นที่ก็ทำได้

อาจกล่าวได้ว่า คณะรัฐประหาร แทบจะไม่ได้ใช้อำนาจตามกฎหมายอัยการศึกษาดังกล่าวเลย จนถึงการประกาศยกเลิกกฎอัยการศึกใน 41 จังหวัด ซึ่งรวมถึง กทม.และจังหวัดปริมณฑลได้แก่ สมุทรปราการ นนทบุรี และปทุมธานี โดยคณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2549 (มีผลตามพระราชกฤษฎีกา ในวันที่ 26 มกราคม 2550) แต่ยังให้คงกฎอัยการศึกไว้ 35 จังหวัด โดยในจำนวนนี้ 20 จังหวัด เป็นจังหวัดชายแดนที่มีการประกาศกฎอัยการศึกก่อนการรัฐประหารอยู่แล้ว

สาเหตุที่ยังคงไว้เนื่องจากอาจมีคลื่นใต้น้ำที่มาก่อนความวุ่นวาย (กรม. พลิกมติัยการศึกษา ขอมเล็ก กทม. พร้อม 41 จังหวัด คงไว้ 35, ออนไลน์, 2549) และต่อมาเมื่อ 30 ตุลาคม 2550 กรม.ได้มีมติ เห็นชอบ ให้มีการประกาศคงกฎัยการศึกษาไว้ใน 31 จังหวัดทั่วประเทศ 179 อำเภอ โดยเป็นอำเภอ ดิดชยแดน 115 อำเภอ และอำเภอที่ไม่ดิดชยแดน แต่อยู่ในจังหวัดที่ดิดชยแดน 26 อำเภอ (อ้าง ปัญหาเสพดิด กรม.คงกฎัยการศึกษา 179 อำเภอ, ออนไลน์, 2550)

การประชุมใหญ่ครั้งแรกของผู้ที่ต่อต้านหลังจากการรัฐประหารคือการชุมนุมในวัน รัฐธรรมนูญ 10 ธันวาคม 2549 ซึ่งมีกลุ่มเคลื่อนไหวหลายกลุ่มมาชุมนุมที่สนามหลวง และ เดินทางไปที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มีการเรียกร้องให้นำรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 กลับมาใช้ โดย เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ใช้แผน ปฐพี 149 ซึ่งเป็นแผนการใช้กำลังทหารเข้าช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจ รักษาความปลอดภัยสถานที่สำคัญที่เป็นจุดศูนย์กลาง เช่น บริเวณเขตพระราชฐาน และสถานที่ ราชการสำคัญ เป็นต้น ตามแผนนี้จะเพิ่มความเข้มข้นขึ้นโดยให้ทหารออกมารักษาความสงบ หาก เกิดเหตุรุนแรงและตำรวจรับมือไม่ได้ สำหรับ แผนปฐพี 149 นั้นเป็นไปเพื่อตอบสนองภารกิจหลัก คือ เข้าควบคุมสถานการณ์ และรักษาความสงบเรียบร้อยใน กทม. และปริมณฑล โดยจะปฏิบัติการ รักษาความปลอดภัย และถวายความปลอดภัยในสถานที่ต่างๆ และบุคคลสำคัญ คลี่คลาย สถานการณ์ ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบ และความเดือดร้อนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ โดย กำลังจาก กองทัพภาคที่ 1 เป็นผู้รับผิดชอบหลักของฝ่ายทหาร นอกจากนี้ กองทัพได้สั่งการให้ กองทัพภาคที่ 2 และ 3 สกัดท่อน้ำเลี้ยงหรือการสนับสนุนให้แก่ผู้ชุมนุม และสกัดผู้ชุมนุมที่อาจมา จากภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จัดแผนปฐพี 149 รับมือน้ำเข้ากรุง 10 ธ.ค., ออนไลน์, 2549) ทั้งหมดนี้ทำให้สถานการณ์การชุมนุมในวันดังกล่าวผ่านไปด้วยความเรียบร้อย

การประชุมที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) คาดไว้ว่าจะมีมวลชนมาร่วม เป็นจำนวนมากคือ ในช่วงของการตัดสินใจยุบพรรคโดยศาลรัฐธรรมนูญในวันที่ 30 พฤษภาคม 2550 คมช.จึงได้เตรียมการป้องกันเหตุร้ายที่อาจจะเกิดขึ้น โดยนำ 'แผนพิทักษ์ 1' มาใช้แทน 'แผน ปฐพี 149' เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้น พ.อ.สรรเสริญ แก้วกำเนิด โฆษก คมช. อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างแผนปฐพี 149 กับ แผนพิทักษ์ 1 ว่า แผนปฐพี 149 เป็นแผนที่ มีวัตถุประสงค์หลักเรื่องการรักษาความสงบเรียบร้อยของสถานที่ และบุคคลสำคัญในเขต กทม. รวมไปถึงปริมณฑล ซึ่งเป็นแผนการปฏิบัติเฉพาะในส่วนของกองทัพบกเท่านั้น แต่แผนพิทักษ์ 1 เป็นแผนการปฏิบัติที่มีการผสมผสานการปฏิบัติงานร่วมกันทั้ง 3 เหล่าทัพ และสำนักงานตำรวจ แห่งชาติ ซึ่งมอบหมายพื้นที่ความรับผิดชอบให้แก่เหล่าทัพ เช่น กองทัพอากาศรับผิดชอบเขต พื้นที่ดอนเมือง และเขตสายไหม กองทัพเรือ ดูแลฝั่งธนบุรี ที่เหลือกองทัพบก และตำรวจ จะดูแล รวมทั้งเขตภูมิภาคด้วย ทั้งนี้ กำลังตำรวจและทหารที่เตรียมเอาไว้เพื่อรองรับต่อแผนพิทักษ์ 1

นั้นประกอบไปด้วย กองกำลังจากกองทัพเรือและกองทัพอากาศ เหล่าละ 400-500 นาย กำลังตำรวจใช้ทุกส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากกองบัญชาการตำรวจนครบาล กองปราบปราม และกองบัญชาการตำรวจภูธร 1-9 อีกทั้งกำลังของกองทัพบกประมาณ 10,000 กว่านาย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นจะไม่มีการใช้อาวุธยุทธโศปกรณ์ที่ร้ายแรงแต่อย่างใด (จากปฏิวัติ 149 ถึงพิทักษ์ 1 แผนรับมือมีอบชูปพรรค, ออนไลน์, 2550)

สำหรับขั้นตอนในการปฏิบัติการของ แผนพิทักษ์ 1 แบ่งได้ตามลำดับดังนี้ คือ (จากปฏิวัติ 149 ถึงพิทักษ์ 1 แผนรับมือมีอบชูปพรรค, ออนไลน์, 2550)

1. ขั้นที่ 1 การป้องกัน เป็นการทำความเข้าใจกับประชาชนในแต่ละภูมิภาคให้เข้าใจต้นเหตุของปัญหา

2. ขั้นที่ 2 ขั้นการตรวจสอบความเคลื่อนไหว โดยการตั้งจุดตรวจตามเส้นทางต่างๆ ที่จะมุ่งเข้า กทม. เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำอาวุธร้ายแรงต่างๆ จากกลุ่มผู้ไม่หวังดีเข้ามาก่อเหตุความวุ่นวายใน กทม. ซึ่งเจ้าหน้าที่ ณ จุดตรวจ สามารถแยกแยะออกว่า ใครที่มาด้วยความตั้งใจจริงหรือถูกชักชวนมาโดยไม่ได้สมัครใจจากการสนทนากับประชาชนที่เดินทางเข้ามา ซึ่งถ้าหากใครที่ไม่ได้มาด้วยความสมัครใจ ก็จะเชิญกลับภูมิลำเนาของตัวเอง

3. ขั้นที่ 3 ขั้นควบคุม เป็นการเตรียมความพร้อมของกำลังทหารอยู่ในที่ตั้งปกติ ซึ่งจะมีการกำหนดหัวระยะเวลาในการออกปฏิบัติการ

4. ขั้นที่ 4 ขั้นปฏิบัติการ หากผู้ชุมนุมมีการสร้างสถานการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นจะต้องนำกำลังที่เตรียมไว้เข้าคลี่คลายสถานการณ์ แต่จะต้องหลังจากมีการประกาศ ใช้ พ.ร.บ.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 แล้วเท่านั้น

ผลปรากฏว่าการชุมนุมในห้วงการตัดสินใจยุบพรรคไทยรักไทย ไม่เกิดเหตุรุนแรง

การชุมนุมของกลุ่มที่ต่อต้านการรัฐประหารที่รุนแรงที่สุดคือการเคลื่อนขบวนไปบ้านสี่เสาเทเวศร์ เมื่อ 22 กรกฎาคม 2550 เพื่อเรียกร้องให้ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ประธานองคมนตรีและรัฐบุรุษลาออก ซึ่งส่งผลให้มีการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจ และผู้ร่วมชุมนุม ทำให้มีผู้บาดเจ็บเป็นจำนวนมาก มีผู้บาดเจ็บ 106 คน เป็นพลเรือน 28 คน เจ้าหน้าที่ตำรวจ 77 คน ทหาร 1 คน (จุติมาศ สุกใส, ออนไลน์, 2555) โดยฝ่ายเจ้าหน้าที่ได้ใช้แผน พิทักษ์ 1 ในการดำเนินการ พ.อ.สรรเสริญ แก้วกำเนิด โฆษกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ให้สัมภาษณ์ว่าการสลายการชุมนุมอยู่ในขั้นที่ 3 ของแผนพิทักษ์ 1 ขั้นการควบคุมพื้นที่และจัดระเบียบพื้นที่การชุมนุม เป็นอำนาจตัดสินใจของ พล.ต.ท.อดิศร นนทรี ผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ส่วนเจ้าหน้าที่ทหารเตรียมพร้อมอยู่ในพื้นที่ที่ตั้งปกติ ส่วนเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เหตุผลว่า กลุ่มผู้ชุมนุมได้ยึดรถที่ใช้วางแนวชะลอการเคลื่อนที่ของกลุ่มผู้ชุมนุม และประกาศยึดพื้นที่ย่านเทเวศร์เพื่อใช้ปักหลักการ

ชุมนุมในช่วงวันจันทร์-วันพุธ วันเปิดทำงานปกติ อาจทำให้มีปัญหาการจราจรกระทบประชาชนที่ต้องใช้เส้นทางดังกล่าวในเดินทางไปทำงาน และ เด็กนักเรียนต้องเดินทางไปโรงเรียน ทำให้ไม่สามารถยอมรับได้ จึงได้ดำเนินการควบคุมการชุมนุม โดยเป็นดุลพินิจของผู้บัญชาการตำรวจนครบาล (คมช. โยนอำนาจ ผบช.น.สลายการชุมนุมบ้านสี่เสาฯ, ออนไลน์, 2555)

กำลังตำรวจพยายามสลายการชุมนุม 3 ครั้ง โดยครั้งแรก ใช้ตำรวจจำนวน 10 กองร้อย บุกเข้าจับแกนนำ นปช. ที่ปราศรัยอยู่บนรถกระจายเสียง แต่มีการขว้างปาขวดและกระเบื้องใส่เจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ใช้แก๊สน้ำตาและโล่ ทำให้เกิดเหตุชุลมุน เจ้าหน้าที่จึงถอยออกมา ครั้งที่ 2 ใช้กำลังตำรวจปราบจลาจล 200 นาย พร้อมโล่และกระบอง เข้าประชิดรถปราศรัยอีกครั้ง ผู้ชุมนุม ขว้างปาสิ่งของเข้าใส่และผลักดัน จึงถอยออกมา ครั้งที่ 3 เจ้าหน้าที่ตำรวจ ยังแก๊สน้ำตาเข้าใส่ แล้วใช้กำลัง 500 นายเข้าจับกุมแกนนำ กลุ่มผู้ชุมนุมตั้งแถวสกัด เกิดการปะทะกัน จึงถอยออกมา (ฤกษ์ สุภศิริ, 2552 : 229-230)

ต่อมาเจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมแกนนำทั้ง 9 คน โดยพนักงานสอบสวนสั่งฟ้องในข้อหามั่วสุมกันตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ใช้กำลังประทุษร้ายหรือกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้เกิดการวุ่นวายขึ้นในบ้านเมือง เมื่อเจ้าพนักงานสั่งให้เลิกแล้วไม่เลิก และร่วมกันเดินแถว เดินแถวเป็นขบวนใดๆ ในลักษณะที่เป็นการกีดขวางการจราจร และร่วมกันกระทำการโฆษณาโดยใช้เครื่องขยายเสียงโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าพนักงาน คดีอยู่ระหว่างการพิจารณาโดยศาล (ฤกษ์ สุภศิริ, 2552 : 231)

สรุปได้ว่าในห้วงนี้ การประกาศกฎอัยการศึก และการห้ามการชุมนุมเกิน 5 คน ในระยะแรก ไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่ส่งผลให้เจ้าหน้าที่ต้องบังคับใช้อำนาจกฎอัยการศึกและประกาศห้ามชุมนุมเกิน 5 คน มากนัก การประกาศใช้กฎอัยการศึกทำให้ฝ่ายทหารสามารถดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยได้ โดยเฉพาะการสกัดกั้นการชุมนุม หรือการทำให้เกิดความไม่สะดวกในการเดินทางมาชุมนุม ของผู้ที่เดินทางมาจากภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และในกรุงเทพมหานคร ส่วนการรักษาความสงบเรียบร้อยในระหว่างการประชุมได้ใช้แผนปฏิรูป 149 เพื่อให้ฝ่ายทหารใช้กำลังรักษาความสงบเรียบร้อยและรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ที่เป็นจุดศูนย์กลาง และหากเกินความสามารถของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะให้ทหารเข้ามารับผิดชอบแทน ต่อมาในเดือนมกราคม 2550 หลังจากระบายนกเลิกฎอัยการศึกในบางพื้นที่ รวมถึงกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ได้เปลี่ยนเป็นการใช้แผนพิทักษ์ 1 ซึ่งเป็นแผนการปฏิบัติที่มีการผสมผสานการปฏิบัติงานร่วมกันทั้ง 3 เหล่าทัพ และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ หรืออีกนัยหนึ่งคือเป็นการแบ่งความรับผิดชอบให้กับฝ่ายตำรวจมากขึ้น โดยจะใช้กำลังทหารหลังจากมีการประกาศ ใช้ พ.ร.บ.การบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ.2548 แล้วเท่านั้น ส่วนการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่

และผู้ร่วมชุมนุมที่หน้าบ้านสี่เสานั้น เจ้าหน้าที่ได้ใช้กฎหมายปกติส่วนผู้ชุมนุมก็ได้ประสบความสำเร็จในการช่วยทำให้เกิดความรุนแรง แต่ความสูญเสียเป็นไปอย่างจำกัดเนื่องจากทั้งเจ้าหน้าที่และผู้ร่วมการชุมนุม ไม่ต้องการให้เกิดการเผชิญหน้า ซึ่งจะก่อให้เกิดความสูญเสียมากขึ้น

จากการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ ระหว่างการรัฐประหาร 19 กันยายน 2549 ถึง พฤษภาคม 2551 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่ม นปช. เป็นกลุ่มชนชั้นนำที่เป็นแนวร่วมหรือตัวแทนของกลุ่มทุนผูกขาดหรือกลุ่มทุนใหม่ และ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ออกมาปลุกระดมมวลชนซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มรากหญ้าและชนชั้นกลางในภาคเกษตรกรรมที่ได้รับประโยชน์จากโครงการหรือนโยบายของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีแนวความคิดก้าวหน้า ต้องการเปลี่ยนแปลงจากที่เป็นอยู่ให้ต่อต้าน คมช. และกลุ่มพันธมิตรฯ ที่ทำให้ พ.ต.ท.ทักษิณฯ สูญเสียอำนาจ โดยใช้ประเด็นการต่อต้านรัฐประหาร การขับไล่ประธานองคมนตรีและรัฐบาล และประเด็นอื่นๆ ที่มวลชนกลุ่มนี้ มีความเข้าใจน้อย จึงไม่มีผู้เข้าร่วมด้วยมากนัก การปลุกระดมของกลุ่ม นปช. ทำให้ระดับความขัดแย้งไปสู่ขั้นที่ 3 คือการแบ่งฝ่าย คือฝ่ายทักษิณ และฝ่ายไม่เอาทักษิณ เช่นเดียวกับการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตร แต่เนื่องจากการชุมนุมที่ขาดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนที่เกี่ยวข้องกับผู้เข้าร่วมการชุมนุม ทำให้มีผู้เข้าร่วมชุมนุมไม่มากนัก ระดับของความขัดแย้งจึงยังไม่ถึงขั้นความรุนแรง นอกจากนี้ฝ่ายรัฐบาลยังคงสามารถบังคับใช้กฎหมายและควบคุมการชุมนุมได้